

ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

Μάης-Ιούνης 2021 No 146 Τιμή: 4€

ΑΠΟ ΤΑ ΚΑΤΩ

Η επίθεση
στα συνδικάτα
δεν θα
περάσει

- Έτσι παλεύουμε τη Νέα Δημοκρατία
- Η επιστροφή του συνδικαλισμού
- Κίνημα ενάντια στην «Παιδεία των startups» • Οι φυλακές προσφύγων δολοφονούν
- Τζο Μπρίντεν - ένας νέος Ρούζβελτ; • 1821 • Δικαιοσύνη για τον Ζακ! • Τουρκία

2

**Έτσι παλεύουμε
τη Νέα Δημοκρατία**

Μαρία Στύλλου

8

**Η επιστροφή
του συνδικαλισμού**

Τάσος Αναστασιάδης

15

**Κίνημα ενάντια στην
«Παιδεία των startups»**

Πάνος Γκαργκάνας

21

**Οι φυλακές προσφύγων
δολοφονούν**

Γιώργος Πίττας, Τάκης Ζώτος

26

**Τζο Μπρίντεν-
ένας νέος Ρούζβελτ;**

Σωτήρης Κοντογιάννης

31

**Η περίπτωση της Τουρκίας:
Τί να κάνουμε;**

Οζάν Τεκίν

35

**Δικαιοσύνη για τον Ζακ!
Είναι δικός μας αγώνας**

Αφροδίτη Φράγκου

39

**1821 - φιλελεύθερη
ή κοινωνική επανάσταση;**

Λέανδρος Μπόλαρης

45

Βιβλιοκριτική

Λέον Τρότσκι
1905

Γιώργος Ράγκος

Άννα Καρακατσούλη
«Μαχητές της Ελευθερίας» και 1821 -
Η Ελληνική Επανάσταση
στη διεθνή διάσταση

Σταυρούλα Πανίδου

Ο **Σοσιαλισμός από τα Κάτω** είναι το δίμηνο περιοδικό του **Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος**

Ιδιοκτήτης: Εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, **Υπεύθυνη σύνταξης:** Μαρία Στύλλου

Σύνταξη: Κώστας Βλασόπουλος, Αργυρή Ερωτοκρίτου, Θανάσης Καμπαγιάννης, Σωτήρης Κοντογιάννης, Νίκος Λούντος,
Λέανδρος Μπόλαρης, Κώστας Σαρρής, **Εξώφυλλο, Σελιδοποίηση:** Γιάννης Κούβαρης, Παντελής Γαβριηλίδης,

Υπεύθυνη διακίνησης: Εύα Ντόκου, 6946344619, **Κεντρική διάθεση:** Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Φειδίου 14,

Τηλ. 210 5247584, Περιοδικό "Σοσιαλισμός από τα Κάτω", Τ.Θ. 8161-102 10, Αθήνα, **ISSN:** 2241-7176

Για επικοινωνία: socialismosapotakato@gmail.com - www.socialismfrombelow.gr

Έτσι παλεύουμε τη Νέα Δημοκρατία

«Στην πρώτη χρονιά της πανδημίας το 50% των νοικοκυριών στην Ελλάδα είχε τουλάχιστον έναν/μια άνεργο, έναν/μια με επίδομα των 540 ευρώ ή έναν/μια με μειωμένο μισθό». Αυτό προκύπτει από τα στοιχεία του ΟΟΣΑ, δημοσιευμένα στους Φαϊνάνσιαλ Τάιμς.¹ Στην κατάταξη των χωρών με τα μεγαλύτερα ποσοστά η Ελλάδα έχει την τέταρτη θέση: προηγούνται το Μεξικό, η Χιλή και το Ισραήλ.

Δεν είναι η μόνη επίθεση που δέχεται το κίνημα από την κυβέρνηση της δεξιάς. Μέσα σε λιγότερο από έξι μήνες, οι θάνατοι από κορονοϊό έχουν πενταπλασιαστεί ξεπερνώντας τις δέκα χιλιά-

Θανατερή παράταση της πανδημίας, ατέλειωτη οικονομική βουτιά, κόσμος που σπάει τις αστυνομικές απαγορεύσεις και διεκδικεί. Η κυβέρνηση παραπαίει.

Η Μαρία Στύλλου αναλύει τις εξελίξεις και προτείνει καίριες επιλογές για να νικήσουμε.

δες και συνεχίζουν να ανεβαίνουν. Σύμφωνα πάλι με στοιχεία του ΟΟΣΑ, η Ελλάδα είναι «μετεξεταστέα» στις δημόσιες δαπάνες για την υγεία έχοντας και πάλι την τέταρτη χειρότερη θέση στην κατάταξη των χωρών μελών του ΟΟΣΑ.

Ο προϋπολογισμός του 2021 προβλέπει 4,196 δις ευρώ για την Υγεία με το ΑΕΠ να έχει πέσει στα 165 δις. Αυτό μεταφράζεται σε 2,5% του ΑΕΠ για

κρατικές δαπάνες στην Υγεία. Στην Ινδία, όπου ο κόσμος πεθαίνει κατά χιλιάδες καθημερινά, οι δαπάνες για την Υγεία βρίσκονται στο 1,25% του ΑΕΠ. Εκεί, έχουν βγει στους δρόμους με σύνθημα «Ο Μόντι πρέπει να φύγει». Εδώ διαδηλώνουμε με σύνθημα «Κάτω η κυβέρνηση των δολοφόνων».

Το κοινό κριτήριο για τον κόσμο που παλεύει και εκεί και εδώ είναι ότι η ανι-

σότητα έχει χτυπήσει ταβάνι, οι πλούσιοι γίνονται πλουσιότεροι ενώ οι φτωχοί, όταν δεν πεθαίνουν από την πείνα και τις κακουχίες, πεθαίνουν από κορονοϊό. Και δεν είμαστε στο «τελευταίο μίλι» όπως λέει ο Μητσοτάκης και διαφημίζουν τα παπαγαλάκια της κυβέρνησης. Η κατάσταση πηγαίνει προς το χειρότερο και υγειονομικά αλλά και από άποψη οικονομίας.

Ατέλειωτη οικονομική βουτιά

Η απόφαση της ΕΕ για το «Ταμείο Ανάκαμψης», από το οποίο η κυβέρνηση υπολόγιζε να πάρει 32 δις ευρώ σαν επιδοτήσεις και δάνεια, έχει κολλήσει. Στη Γερμανία, μια προσφυγή στο Συνταγματικό δικαστήριο εμποδίζει τη διαδικασία. Η έγκριση για το σχέδιο της ΕΕ πρέπει να περάσει από τα κοινοβούλια των κρατών-μελών, για να μπορέσει το νέο Ταμείο να δανειστεί 750 δις ευρώ και να αρχίσει τις εκταμιεύσεις. Δεν προβλέπεται γρήγορο ξεμπλοκάρισμα.

Οι οικονομικές εξελίξεις δυσκολεύουν την κατάσταση. Τα πρωτοσέλιδα του διεθνούς τύπου την Πρωτομαγιά γράφουν για «διπλή βουτιά» της οικονομίας στην Ευρωζώνη. Δεν θα μπορούσε να υπάρχει χειρότερη υποδοχή για τις κυβερνήσεις από αυτήν την είδηση αυτή τη μέρα. «Η Ευρωζώνη καταράκησε σε διπλή βουτιά το πρώτο τρίμηνο της καινούργιας χρονιάς, η οικονομία σημείωσε πτώση κάτω από το βάρος των μέτρων για τον κορονοϊό, με αποτέλεσμα το μπλοκ της Ευρωζώνης να βρίσκεται πίσω από τις άλλες οικονομίες... Η Γερμανία βρίσκεται στη χειρότερη κατάσταση».²

Για χώρες όπως η Ελλάδα που στηρίζονται στον τουρισμό, αυτή η εξέλιξη σημαίνει ότι οι προβλέψεις για ανάκαμψη φέτος επειδή ο τουρισμός θα πάει καλύτερα από πέρσι, διαψεύδονται από το ξεκίνημα.

Σε άρθρο του στην Καθημερινή της Κυριακής στις 18 Απρίλη, πριν από τις τελευταίες εξελίξεις, ο Καλλίτοσης έγραφε ότι «ένα μεγάλο κομμάτι της οικονομίας θα καταρρεύσει, πολλοί θα πι-

γούν στην τρικυμία στο αρχιπέλαγος των πολύ μικρών επιχειρήσεων. Ήδη υπάρχουν χρεοκοπίες και συγκαλύπτονται».³

Η απειλή για χρεοκοπίες υπάρχει σε όλη την Ευρώπη. Σύμφωνα με τους Φαϊνάνσιαλ Τάιμς, μια έκθεση της Ευρωπαϊκής Αρχής που εποπτεύει σε ζητήματα συστημικού ρίσκου (και έχει πρόεδρο την Λαγκάρντ) προειδοποιεί για 'τσουνάμι':

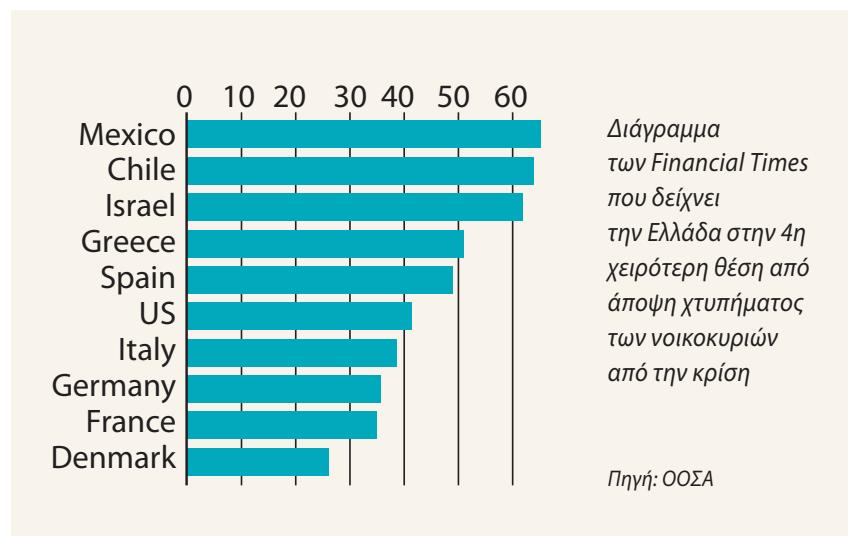
«Ο αριθμός των επιχειρήσεων που φτάνουν σε χρεοκοπία μειώθηκε απότομα στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες μετά τον Μάρτη του 2020, όταν η Ευρώπη χτυπήθηκε από την πανδημία. Χρεοκοπίες επιχειρήσεων αποτράπηκαν χάρη στα μέτρα στήριξης από τις κυβερνήσεις με εγγυήσεις και μορατόρια για τα δάνεια. Εάν τα κράτη και οι τράπεζες αποσύρουν τα μέτρα στήριξης και οι χρεοκοπίες προχωρήσουν, θα ξεσπάσει μια τεράστια ύφεση προκαλώντας ακόμη περισσότερες χρεοκοπίες».⁴

Τσουνάμι ύφεσης και διπλή βουτιά δεν σημαίνει μόνο οικονομικά αλλά και πολιτικά αδιέξοδα για τις περισσότερες κυβερνήσεις. Η Γερμανία βρίσκεται σε προεκλογική περίοδο με το κόμμα της Μέρκελ κάτω από τους Πράσινους στις δημοσκοπήσεις και αυτό μεταφράζεται σε συγκρούσεις στο εσωτερικό του. Η Μέρκελ θυσιάσε την προηγούμενη

εκλεκτή της ως διάδοχο στην ηγεσία και ο νέος 'διάδοχος' έρχεται τελευταίος μεταξύ των υποψήφιων για την καγκελαρία. Δύσκολο το ξεπέρασμα των προβλημάτων μέσα στους επόμενους πέντε μήνες που απομένουν μέχρι τις εκλογές του Σεπτεμβρίου.

Στη Γαλλία οι εκλογές γίνονται το 2022, ανάμεσα σε Μάρτη και Μάη και ο Μακρόν βρίσκεται αντιμέτωπος με μια ακροδεξιά που απλώνεται από την Λεπέν μέχρι την κίνηση απόστρατων που καλεί σε στρατιωτικό πραξικόπημα. Η πολιτική του Μακρόν με τις ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις στην παλιές αποικίες της Γαλλίας στην Αφρική και την ενορχηστρωμένη ισλαμοφοβική επίθεση στους μετανάστες και στο αντιρατσιστικό κίνημα, η δεξιά στροφή στο κόμμα του με την ανάδειξη υπουργών που προέρχονται από την κυβέρνηση Σαρκοζί, οι κατασταλτικές επιθέσεις στο εργατικό κίνημα και οι κραυγές ενάντια στην Αριστερά ανοίγουν το δρόμο για τις πρόσφατες εξελίξεις.

Εδώ, ο Μητσοτάκης ψάχνει τρόπους για να ξεφύγει από τη φάκα όπου έχει πιαστεί, μετράει αν μπορεί να πάει σε ξαφνικές εκλογές, αλλά όλα τα σενάρια αποδεικνύονται δύσκολα. Κι αυτό γιατί βρίσκεται αντιμέτωπος με ένα εργατικό κίνημα που παλεύει και μια οργή που ψάχνει προς την Αριστερά. Η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας έχει τον κιν-

δυνατότητα ότι με κάθε αντεργατικό μέτρο και επίθεση που μεθοδεύει μπορεί να «πάρει φωτιά το προσάναμμα των κοινωνικών εντάσεων».⁵

Το «προσάναμμα» και η δυναμική του

Το πρώτο τετράμηνο του 2021 κατέγραψε την κλιμάκωση των αγώνων, τη συλλογικότητα των κινημάτων και το ρόλο των συνδικάτων σαν παράγοντες που τρομάζουν την κυβέρνηση.

Βγήκαν οι γυναίκες, συγκρούστηκαν με τον σεξισμό και την καταπίεση, ξεσκέπασαν την κυβέρνηση και τους δεσμούς της με τους βιαστές που η ίδια διορίζει και στηρίζει σε κορυφαίες θέσεις, μετέτρεψαν την παγκόσμια μέρα των γυναικών στις 8 Μάρτη σε πανεργατική απεργία με τα συνδικάτα, την Αριστέρα και τις οργανώσεις των γυναικών στους δρόμους. Το #metoo παύει να είναι η ατομική αντίδραση επώνυμων γυναικών του αθλητισμού και του θεάτρου, γίνεται συλλογική υπόθεση του εργατικού κινήματος και όλων των γυναικών στους χώρους δουλειάς και στις γειτονιές.

Οι φοιτητές δεν περιορίζονται σε συγκεντρώσεις στα Προπύλαια και την Κλαυθμώνος, σπάνε τις απαγορεύσεις του Χρυσοχοϊδη, συγκρούονται με τα

MAT και κερδίζουν τους δρόμους. Η καταστολή, η απαγόρευση των συγκεντρώσεων και η προσπάθεια της κυβέρνησης να διώξει το κίνημα από τους δρόμους, να σταματήσει τις αντιστάσεις που φουντώνουν, καταρρέει. Καταρρέει στις γειτονιές μετά την έκρηξη οργής στη Νέα Σμύρνη, καταρρέει στα πανεπιστήμια με πρωτοπόρα τη Θεσσαλονίκη, καταρρέει κεντρικά μπροστά στους απεργούς.

Η 8 Μάρτη των γυναικών, η 20 Μάρτη του αντιρατσιστικού και αντιφασιστικού κινήματος έγιναν σταθμοί στη σύγκρουση με την κυβέρνηση του σεξισμού και του ρατσισμού. Κορύφωση ήταν οι πανελλαδικές απεργιακές μάχες των Νοσοκομείων στις 7 και 22 Απρίλη και η καμπάνια ενάντια στην απόλυση του προέδρου του σωματείου στον Άγιο Σάββα, του Κώστα Καταραχιά. Το Συντονιστικό των Νοσοκομείων σε συνεργασία με το σωματείο του Αγ. Σάββα άνοιξαν την καμπάνια ενάντια στην απόλυση συνδέοντας αυτή τη μάχη με τον αγώνα για προσλήψεις και μονιμοποιήσεις στα Νοσοκομεία μέσα σε συνθήκες έξαρσης της πανδημίας και τραγικής κλιμάκωσης των θανάτων από τον κορονοϊό.

Το χτύπημα στον συνδικαλισμό στον Αγ. Σάββα συνδέθηκε με την επίθε-

ση που σχεδιάζει ο Χατζηδάκης προωθώντας το σχετικό νομοσχέδιο. Έτσι, η αντίσταση στην απόλυση του Κώστα Καταραχιά απλώθηκε πανελλαδικά και αγκαλιάστηκε από τα συνδικάτα καθώς συγκεντρώθηκαν χιλιάδες υπογραφές και εκατοντάδες ψηφίσματα σωματείων. Έγιναν δεκάδες συγκεντρώσεις σε εργατικούς χώρους και σε γειτονιές και πορείες αλληλεγγύης από τον Άγ. Σάββα στο υπουργείο Υγείας.

Στις 22 Απρίλη απεργοί και συμπαράστατες πορεύτηκαν από την πλατεία Μαβίλη μέχρι το υπουργείο Υγείας ξεσηκώνοντας και όλα τα νοσοκομεία στη διαδρομή, καθώς ακόμη και το προσωπικό ασφαλείας έβγαине έξω για να χειροκροτήσει τους διαδηλωτές. Στο υπουργείο, για να συμπαρασταθούν έφτασαν και οι καθαρίστριες του υπουργείου Οικονομικών που διεκδικούν να γυρίσουν στη δουλειά τους και κέρδισαν ήδη μια πρώτη δικαστική απόφαση. Ήταν μια επιβεβαίωση για τις διαστάσεις αυτής της καμπάνιας.

Ο Κώστας Καταραχιάς ξαναγυρνάει στο ΕΣΥ με διορισμό στο ακτινολογικό του Έλενα, αλλά η μάχη συνεχίζεται. Στις 25 Μάη δικάζεται η προσφυγή για να επιστρέψει στον Αγ. Σάββα. Πάνω απ' όλα, η μάχη συνεχίζεται καθώς ο αγώνας για προσλήψεις και μονιμοποιήσεις και στα νοσοκομεία, αλλά και σε όλους τους εργατικούς χώρους όπου χτυπάνε οι απολύσεις και η επισφάλεια, παραμένει κεντρικός για το εργατικό κίνημα και τα συνδικάτα.

Ποιος θα βγει κερδισμένος;

Το ερώτημα που ανοίγεται μπροστά μας το επόμενο διάστημα είναι ποιος μπορεί να βγει κερδισμένος από την κρίση της Νέας Δημοκρατίας. Ο κίνδυνος να επωφεληθούν η ακροδεξιά και οι φασίστες ήταν (και παραμένει) υπαρκτός. Δεν ξεχνάμε ότι η Νέα Δημοκρατία όταν ήταν στην αντιπολίτευση διαδήλωνε παρέα με τη Χρυσή Αυγή στα συλλαλητήρια ενάντια στη Συμφωνία των Πρεσπών με τη Βόρεια Μακεδονία. Τώρα που η κυβέρνησή της πλειο-

30 Μάρτη, Απεργία ενάντια στην απόλυση του Κώστα Καταραχιά και πορεία από τον Αγ. Σάββα στο υπ. Υγείας

δοτεί στην εφαρμογή εκείνης της συμφωνίας, οι φασίστες υπολόγιζαν ότι θα μπορούσαν να τραβήξουν κόσμο προς τα δεξιά. Αλλά οι δυνατότητες τους να παίζουν ρόλο έχουν χτυπηθεί με την καταδίκη της Χρυσής Αυγής.

Η 7 Οκτώβρη, η απόφαση του δικαστήριου να καταδικάσει τη Χρυσή Αυγή σαν εγκληματική οργάνωση και να στείλει τον Μιχαολιάκο και την παρέα του στη φυλακή ήταν μια μεγάλη νίκη. Η σημασία της φαίνεται ανάγλυφα όταν βλέπουμε τις εξελίξεις στη Γαλλία όπου από την κρίση του Μακρόν ενισχύεται η Λεπέν και όχι η Αριστερά. Αυτό δεν συμβαίνει επειδή τάχα οι Γάλλοι έχουν φασιστικές παραδόσεις από τον καιρό του Β' παγκόσμιου πόλεμου και του καθεστώτος Βισύ, όπως λένε διάφοροι. Η Αντίσταση στους Ναζί και στους δωσίλογους του Βισύ ήταν μαζική, όπως και στην Ελλάδα. Το πραγματικό ζήτημα είναι η αποτυχία της Αριστεράς στη Γαλλία να απομονώσει το κόμμα της Λεπέν

σαν αυτό που είναι, ένα φασιστικό κατασκευάσμα.

Στην Ελλάδα, αυτό το καταφέραμε με σκληρές μάχες του αντιφασιστικού κινήματος εδώ και χρόνια. Η ΚΕΕΡΦΑ προειδοποιούσε για την απειλή έγκαιρα, δώσαμε μαζί με τους μετανάστες τη μάχη ενάντια στα πογκρόμ του Ξένιου Δία το 2012, η δολοφονία του Σαχζάτ Λουκμάν τον Γενάρη του 2013 είδε την Αθήνα να διαδηλώνει μαζικά σαν «πόλη αντιφασιστική», η δολοφονία του Παύλου Φύσσα ξεσήκωσε τεράστιο μαζικό κύμα που έσπασε την ασυλία των νεοναζί δολοφόνων και άνοιξε το δρόμο για τη δίκη της Χρυσής Αυγής. Η καμπάνια για να προχωρήσει η δίκη, ο ρόλος της πολιτικής αγωγής, οι αντιφασιστικές κινητοποιήσεις με αποκορύφωμα τη λαοθάλασσα έξω από το Εφετείο τη μέρα της απόφασης καθόρισαν το αποτέλεσμα.

Οι γέφυρες ανάμεσα στη ΝΔ και τους χρυσαυγίτες δέχτηκαν ένα γερό χτύπη-

μα. Βουλευτές σαν τον Μπογδάνο που τριγυρνούσαν παρέα με τους νεοναζί παριστάνοντας τους «αγανακτισμένους πολίτες» κατά των προσφύγων και των μεταναστών σε πλατείες όπως η Βικτώρια και η Αμερικής αναγκάστηκαν να αναδιπλωθούν περιμένοντας άλλη ευκαιρία. Και είναι κρίσιμο να μην τους αφήσουμε.

Είναι ανοιχτή μπροστά μας η μάχη που συνέχισε η φετινή κινητοποίηση στις 20 Μάρτη για να σώσουμε τους πρόσφυγες και τους μετανάστες από τον κυβερνητικό ρατσισμό, να κλείσουν τα στρατόπεδα-φυλακές, να τιμωρηθούν οι ένοχοι για τις δολοφονίες προσφύγων όπως του Μάκι Ντιαμπατέ στο κέντρο κράτησης στην Κω και του Ιμπραήμ Εργκιούν στην Κόρινθο.

Η επαναστατική Αριστερά έχει παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο σε αυτή την κατεύθυνση και έτσι πρέπει να συνεχίσει. Γιατί χάρη στους αγώνες του αντιρατσιστικού και αντιφασιστικού κινήματος

έχουμε φτάσει στο σημείο να μην μπορεί η ακροδεξιά να δημαγωγεί με πρωτοβουλίες αρνητών της μάσκας και θεωρίες συνωμοσίας, όπως βλέπουμε σε άλλες χώρες.

Δέκα χρόνια μετά την επίθεση των Μνημονίων και μόλις δυο χρόνια μετά την ήττα του ΣΥΡΙΖΑ το 2019, η αντιπολίτευση στην κυβέρνηση του Μητσοτάκη γίνεται από τα αριστερά και ακόμα και οι δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι το άθροισμα των ποσοστών του ΣΥΡΙΖΑ, του ΚΚΕ και του ΜΕΡΑ ξεπερνούν τη ΝΔ, χωρίς να υπολογίζουμε την επιρροή της επαναστατικής Αριστεράς.

Ακόμα και τα κυβερνητικά επιτελεία αναγκάζονται να πάρουν υπόψη τους αυτή την πραγματικότητα και έτσι βλέπουμε να κάνουν στροφή στην προπαγάνδα τους π.χ. για τη νεολαία. Εκεί όπου αιχμή τους ήταν η καταγγελία της «ανεύθυνης νεολαίας» που βγαίνει στις πλατείες, τώρα τρέχουν να εκφράσουν «ευαισθησίες». Οι δημοσκόποι βλέπουν κατάρρευση της επιρροής της ΝΔ στις ηλικίες 17-34 ετών και η Καθημερινή αφιερώνει δισέλιδες αναλύσεις για αυτό το φαινόμενο:

«Σύμφωνα με τουλάχιστον τέσσερις πρόσφατες πανελλαδικές έρευνες κοινής γνώμης, οι νέοι της χώρας, δηλαδή το μέλλον της Ελλάδας, εμφανίζονται βαθιά απογοητευμένοι από τους πολιτικούς, από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, από τους θεσμούς, από τις προοπτικές τους. Είναι μια γενιά που μεγάλωσε κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, μια γενιά που είδε τους γονείς της να χάνουν τη γη κάτω από τα πόδια τους, να δυσκολεύονται οικονομικά. Μια γενιά που σπουδάζει ή κάνει τα πρώτα της επαγγελματικά βήματα εν μέσω μιας πρωτόγνωρης πανδημίας, εν μέσω εγκλεισμού και περιορισμών, υγειονομικού άγχους, μια γενιά που βρίσκεται στον προθάλαμο μιας ακόμα οικονομικής κρίσης πριν καλά καλά τελειώσει η προηγούμενη... Σύμφωνα με την έρευνα του Ινστιτούτου Νίκος Πουλαντζάς, το 64% των νέων της ηλικιακής ομάδας 17-34 πιστεύει πως η ελληνική

κοινωνία «μπορεί να γίνει καλύτερη με βαθιές αλλαγές». Το 87% των 17-34 εμπιστεύεται λίγο ή καθόλου τα πολιτικά κόμματα, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τα ΜΜΕ είναι 93%».⁶

Εμφανίζονται φωνές που συμβουλεύουν την κυβέρνηση να στραφεί στις «αξίες του ουμανισμού»:

«Οι αξίες του ουμανισμού και η κριτική σκέψη παίρνουν τη ρεβάνς. Ιδεολογήματα που έσυραν τις κοινωνίες σε αφόρητες ανισότητες και μια κλιματική κρίση που έχει αγγίξει το σημείο δίχως επιστροφή σαρώνονται από ρεύματα αμφισβήτησης, μετά τα παλιά πέφτουν τα νέα τείχη, η ιστορία δεν τελείωσε, συνεχίζεται από τους νέους ανθρώπους που ονειρεύονται να αλλάξουν τον κόσμο».⁷

Πρόκειται για απόηχο από τις φωνές στις ΗΠΑ που ζωγραφίζουν τον Μπάιντεν ως νέο Ρούζβελτ που βάζει τέλος στον νεοφιλελευθερισμό και τα δόγματά του. Τρέχουν να προλάβουν τους νέους που δεν ονειρεύονται απλά έναν άλλο κόσμο αλλά παλεύουν για να τον πετύχουν, μαζικοποιούν τα συνδικάτα, ανοίγουν με αντιμαθήματα τις σχολές τους, νικάνε απέναντι στα ΜΑΤ και κάνουν την Πρωτομαγιά απεργία στις 6 Μάη.

Πώς πάμε παρακάτω;

Η εμπειρία από την πανδημία και τις συνέπειες πάνω στις ζωές του κόσμου έχει κλονίσει τις παραδοσιακές αντιλήψεις. Αυτό φαίνεται με πολλούς τρόπους. Φαίνεται από τις απώλειες που έχει η Νέα Δημοκρατία και τις οποίες αναγκάζονται να ομολογήσουν ακόμη και οι πιο πιστές της εταιρίες δημοσκοπήσεων. Φαίνεται επίσης από τη δυσπιστία που υπάρχει απέναντι στις ηγεσίες της παραδοσιακής Αριστεράς. Δυσπιστία που δεν συνδυάζεται ούτε με απομάκρυνση από την πολιτική ούτε από τη συλλογική δράση και τους αγώνες. Ίσα-ίσα, η εικόνα που βγαίνει από αυτό το άρθρο είναι εικόνα απεργιών και συλλαλητήριων. Σχεδόν κάθε μέρα γίνονται κινητοποιήσεις το τελευταίο

εξάμηνο μέσα σε σκληρές συνθήκες νέου κύματος πανδημίας και «λόκνταουν-ακορντεόν».

Ο κόσμος σπάει απαγορεύσεις και συσπειρώνεται σε πρωτοβουλίες που κινούνται σε αυτή την κατεύθυνση. Τα κόμματα της κοινοβουλευτικής αριστεράς ταλαντεύονται ανάμεσα στη συμμετοχή σε αυτές τις κινήσεις και την αποχή. Το είδαμε στην επέτειο του Πολυτεχνείου (συμμετοχή), στην επέτειο του Γρηγορόπουλου (αποχή), στην απεργία του Προϋπολογισμού (αποχή), στην απεργία για την Πρωτομαγιά (συμμετοχή).

Αυτή η ταλάντευση δεν είναι συγκυριακή. Καθρεφτίζει τις στρατηγικές επιλογές του κοινοβουλευτικού δρόμου που δίνει προτεραιότητα στις εκλογικές τακτικές. Μετρούν κάθε πρωτοβουλία με κριτήριο τι απήχηση θα έχει στην «κοινή γνώμη» και στο εκλογικό σώμα. Και αυτό έρχεται σε αντίφαση με τις οργισμένες διαθέσεις της εργατικής τάξης και της νεολαίας που αποζητούν τη σύγκρουση με την κυβέρνηση. Το αποτέλεσμα είναι μια διστακτική εμπλοκή των κομμάτων της κοινοβουλευτικής αριστεράς με τους αγώνες που ξεδιπλώνονται και αυτό μπορεί να φτάνει ακόμα σε αυτογκόλ από τη σκοπιά τους. Αμα αποδυναμώνεις τις μάχες του κόσμου απέχοντας ή φρενάροντας, μπορεί και να μην κερδίζεις εκλογικά.

Παράλληλα, όμως, αυτό που κρίνεται δεν είναι μόνο το αν και πόσο γρήγορα θα ανατρέψουμε αυτήν την κυβέρνηση της συμφοράς. Ανοίγει και η συζήτηση για το μέχρι πού μπορούν να φτάσουν οι αγώνες, ποια δυναμική θα ανοίξει η ανατροπή της Νέας Δημοκρατίας.

Υπάρχουν πάντα δικαιολογίες από πάνω για τις καταστροφικές κρίσεις του καπιταλισμού. Η πανδημία της γρίπης του 1918 ήταν «αρρώστια των χαρακωμάτων», ο Έμπολα ήταν «ιός της υπανάπτυκτης Αφρικής». Σήμερα, στη δεύτερη χρονιά της νέας πανδημίας και με την απειλή των μεταλλάξεων, οι δικαιολογίες δεν πείθουν. Απλώνεται πλατιά η αίσθηση ότι τα πράγματα πρέπει

να αλλάξουν, δεν μπορεί να υπάρξει επιστροφή σε μια «κανονικότητα» που αποδείχθηκε καταστροφική. Αυτό ενισχύεται και από την παράταση της οικονομικής κρίσης που διαρκεί 13 ολόκληρα χρόνια και στην ελληνική περίπτωση στέλνει τον κόσμο της δουλειάς πίσω στα εφιαλτικά χρόνια των μνημονίων.

Η επαναστατική στρατηγική που δένει τις μάχες του σήμερα ενάντια στην κυβέρνηση της δεξιάς με την προοπτική της ανατροπής του συστήματος ενισχύει και τις δυο απαιτήσεις του κόσμου που παλεύει. Στηρίζει αποφασιστικά τους αγώνες του σήμερα και χτίζει τη δύναμη που μπορεί να επιβάλλει τη δικαίωση όλων των εργατικών διεκδικήσεων στη συνέχεια.

Οργανώνει ένα εργατικό κίνημα που αύριο δεν θα είναι απλά οι ψηφοφόροι της επόμενης κυβέρνησης, ακόμη και αν είναι μια κυβέρνηση της Αριστεράς, ώστε να μην φτάσουμε σε επανάληψη των συμβιβασμών του 2015.

Για την επαναστατική αριστερά, δεν αρκούν υποσχέσεις για μια πιο δίκαιη

κοινωνία ή ακόμα και διακηρύξεις για έναν σοσιαλισμό του μακρινού μέλλοντος. Η πάλη για να φτάσουμε σε μια κοινωνία όπου οι άνθρωποι θα είναι πάνω από τα κέρδη ξεκινάει από την πάλη για την εναλλακτική λύση των εργατών στο σήμερα.

Πάλη για εργατική εναλλακτική σημαίνει αγκάλιασμα, στήριξη και γενίκευση των αιτημάτων που αναδεικνύει ο κόσμος που αγωνίζεται και παραβιάζουν τα κριτήρια του κέρδους. Όταν οι σημερινές απεργίες λένε μονιμοποίηση όλων των συμβασιούχων και επίταξη του ιδιωτικού τομέα, το πρόγραμμα της Αριστεράς δεν μπορεί να μένει πίσω. Όταν αυτοί που κουνούσαν το δάχτυλο ότι «δεν υπάρχουν λεφτόδεντρα» αναγκάζονται να ανοίξουν τους κρουνοί αλλά μόνο για τους πλούσιους φίλους τους, η εργατική εναλλακτική λέει ρεαλιστικά ότι μπορούμε να ικανοποιήσουμε όλα τα εργατικά αιτήματα. Αρκεί να οργανώσουμε τη δύναμη της τάξης μας για να τα επιβάλλει και να μην εξαρτιέται από το αν ο ένας ή ο άλλος υπουργός της Αριστεράς (ή και όλοι

μαζί) θα κάνουν κολοτούμπες.

Τόσο μεγάλα είναι τα ζητήματα που κρίνονται από την ενίσχυση της επαναστατικής αριστεράς σε αυτή τη φάση. Μεγάλες προκλήσεις που μας κάνουν ακόμη πιο αποφασισμένους και αποφασισμένες ότι θα τις κερδίσουμε. ■

Σημειώσεις

1. Financial Times Datawatch, Labour troubles, 29 April 2021
2. Eurozone in double-dip recession. Financial Times 1-2 May 2021, <https://www.ft.com/content/46797369-2226-41cc-b595-0e4fcd02ccb4?fbclid=IwAR0-JmD-IBYU4mWkCpYR0qCYc9EvYDgM0vU21B0hK3E72EE1Q6a5LDHaSaM>
3. Κώστας Καλλιτσής, Έλλειμμα σχεδιασμού, κοινωνικές εντάσεις και ζόμπι. Καθημερινή 18 Απριλίου, <https://www.kathimerini.gr/opinion/561335245/elleimma-schediasmoy-koinonikes-entaseis-kai-zompi/>
4. EU warned about insolvency 'tsunami'. Financial Times 29 April 2021, <https://www.ft.com/content/c843dd94-91f7-444d-a3c7-5e0d7ad160d5>
5. Έκφραση που χρησιμοποιεί ο Κ. Καλλιτσής στο ίδιο άρθρο του στην Καθημερινή
6. Η νέα γενιά ψάχνει από κάπου να πιαστεί. Καθημερινή 30 Απριλίου-2 Μαΐου, <https://www.kathimerini.gr/society/561349387/i-nea-genia-psachnei-aporakoy-na-piastei/>
7. Κ. Καλλιτσής, Πρόοδος είναι η δικαιοσύνη, η ισότητα, η διαφορετικότητα... Καθημερινή 30 Απριλίου-2 Μαΐου.

Η επιστροφή του συνδικαλισμού

Ο Χατζηδάκης φέρνει μέσα στον Μάιο νέο αντισυνδικαλιστικό νομό που προβλέπει σκληρό χτύπημα στα συνδικάτα, στον συνδικαλισμό και στο δικαίωμα στην απεργία. Θα μπορούσε να πει κανείς ότι πρόκειται για την ιδεολογική εμμονή του Μητσοτακέικου ενάντια στα συνδικάτα και τις απεργίες. Άλλωστε και ο πατέρας Μητσοτάκης είχε προσπαθήσει αντίστοιχα μέτρα, αλλά τελικά απέτυχε, μια που τα συνδικάτα που τόσο μισούσε και ήθελε να διαλύσει, τελικά κατάφεραν με τις απεργίες τους να τον ανατρέψουν

Όμως δεν πρόκειται απλά για ιδεολογική εμμονή ενάντια στα συνδικάτα που έτσι και αλλιώς χαρακτηρίζει συνολικά την δεξιά, αλλά για πολιτική επιλογή. Η κυβέρνηση της ΝΔ βλέπει πολύ καθαρά ότι οι επιθέσεις που φέρνει

Ο Τάσος Αναστασιάδης από τον Συντονισμό Εργατικής Αντίστασης δίνει την εικόνα της μεγάλης σύγκρουσης: ο Χατζηδάκης εκστρατεύει για να τσακίσει τα σωματεία την ώρα που οι εργαζόμενοι τα αγκαλιάζουν

ενάντια στην εργατική τάξη, ξεσηκώνουν θύελλες αντιδράσεων. Αυτή ήταν η εμπειρία τον τελευταίο ενάμιση χρόνο μέσα στην πανδημία. Βλέπει όμως πολύ περισσότερο ότι ο κόσμος της δουλειάς ταυτόχρονα οργανώνεται. Στρέφεται και μαζικοποιεί τα συνδικάτα, για να δώσει τις μάχες του. Τα εμπιστεύεται πολύ περισσότερο από άλλες στιγμές ή φτιάχνει νέα συνδικάτα όταν δεν έχει τέτοια εργαλεία στη διάθεση του. Η επίθεση της ΝΔ στα συνδικάτα και την οργάνωση της εργατικής τάξης, λογοδοτεί στην πραγματικότητα ότι εργαζόμενοι στρέφονται προς τα συνδι-

κάτα και η περίοδος της πανδημίας το επιβεβαίωσε με τον πιο καθαρό τρόπο. Πρόκειται για μια καθαρή τάση που μπορεί να την δει κανείς σχεδόν παντού

Ίσως το πιο ισχυρό παράδειγμα να έρχεται από τον χώρο των καλλιτεχνών. Στις αρχές της περσινής άνοιξης η κυβέρνηση προχώρησε στο πρώτο λοκντάουν και το κλείσιμο όλων των θεατρικών, μουσικών και καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων. Τα μέτρα που ανακοίνωσε για τους εργαζόμενους συνολικά, σήμαιναν ότι μόλις το 15-20% των καλλιτεχνών θα έπαιρνε το επίδο-

μα των 534 ευρώ. Η απάντηση των χιλιάδων εργατών και εργατριών της Τέχνης ήταν, “συσπειρώνομαστε στα σωματεία μας”. Χιλιάδες μαζικοποίησαν τις κινητοποιήσεις που καλούσαν τα συνδικάτα του κλάδου διεκδικώντας επίδομα για όλους. Και κατάφεραν να κερδίσουν εξασφαλίζοντας ότι το επίδομα πλέον έχει φτάσει να το παίρνει σχεδόν το 80% των εργαζόμενων στον κλάδο.

Όμως δεν ήταν μονάχα η συμμετοχή στις κινητοποιήσεις. Όλοι αυτοί οι εργαζόμενοι πήγαν και γραφτήκαν στα σωματεία τους είτε για πρώτη φορά, είτε ενεργοποιήθηκαν ξανά σε αυτά. Στα τέλη Ιούνη του '20 έγιναν εκλογές στο ΣΕΗ (Σωματείο Ελλήνων Ηθοποιών). Η συμμετοχή στις κάλπες από 500 άτομα το 2018, εκτινάχθηκε στα 1500 άτομα στις εκλογές του 2020. Και δεν ήταν μια κίνηση εφάπαξ. Το ξέσπασμα των κινητοποιήσεων ενάντια στις σεξιστικές επιθέσεις στον κλάδο έδωσαν συνέχεια στη δράση γύρω από το σωματείο. Ακόμη και στην τελευταία συνέλευση του ΣΕΗ στα μέσα Απριλίου η συμμετοχή ξεπέρασε τους 400 εργαζόμενους όταν οι αντίστοιχες συνελεύσεις τα προηγούμενα χρόνια οριακά έφταναν τους 50-70 εργαζόμενους. Και είναι τόσο δυνατός ο απόηχος αυτός που επηρεάζει τους πάντες. Την φετινή άνοιξη, οι σπουδαστές των θεατρικών σχολών οργανώθηκαν ανά σχολή αλλά και έφτιαξαν το συντονιστικό τους για να παλέψουν για το ασφαλές άνοιγμα των θεατρικών σχολών.

Αντίστοιχη και η εικόνα από τον χώρο του Τουρισμού Επισιτισμού. Κι εδώ η απάντηση στην εξαθλίωση και την ανεργία των εργαζόμενων του κλάδου, που έφερνε η κυβερνητική διαχείριση της πανδημίας, σήμανε την συμμετοχή εκατοντάδων εργαζόμενων στις κινητοποιήσεις του κλαδικού Συνδικάτου Τουρισμού Επισιτισμού Αττικής. Το συνδικάτο είναι αρκετά μαζικό με περισσότερους από 3.500 ψηφισαντες στις τελευταίες εκλογές πριν από δύο χρόνια. Όμως αυτήν την περίοδο της πανδημίας, κοντά 500, νέοι στην πλει-

οψηφία τους, εργαζόμενοι έγιναν μέλη του Συνδικάτου δείχνοντας την εμπιστοσύνη τους στην οργανωμένη πάλη. Και έχει σημασία, γιατί εκτός από του μεγάλους χώρους του κλάδου όπως τα ξενοδοχεία, η πλειοψηφία δουλεύει σε μικρούς χώρους με λιγοστούς εργαζόμενους όπου πάντα ο συνδικαλισμός είναι πιο δύσκολος. Ένα δεύτερο στοιχείο στον κλάδο είναι η εξέλιξη στις επιχειρήσεις ντελίβερυ. Μέσα στην πανδημία γιγαντώθηκε ο κλάδος, με την μαζική είσοδο εταιριών όπως η Wolt και η E-food. Όλοι ξέρουν ότι πρόκειται για ένα κλάδο με λιγοστά εργασιακά δικαιώματα, δουλειά με το κομμάτι και δεκάδες θανατηφόρα ατυχήματα στο κυνήγι του μεροκάματου. Κι όμως ακόμη και εδώ έχουν ξεκινήσει να γίνονται βήματα για να οργανωθούν απέναντι στην εργοδοσία με μαζέματα εργαζόμενων και συζητήσεις για συγκρότηση επιτροπών.

Στο κέντρο της μάχης

Στα δημόσια νοσοκομεία που έχουν βρεθεί στο κέντρο της μάχης με την πανδημία, είναι πλέον γνωστή η εικόνα ότι σχεδόν το 25% των εργαζόμενων είναι συμβασιούχοι. Συμβασιούχοι του ΟΑΕΔ, επικουρικοί γιατροί, επικουρικό νοσηλευτικό προσωπικό, εργολαβικοί. Χιλιάδες εργαζόμενοι που όχι μόνο δίνουν τη μάχη με την πανδημία αλλά και τη μάχη για να οργανωθούν, να μπουν στα σωματεία. Στον Άγιο Σάββα, η μάχη για να μην απολυθούν οι 100 εργαζόμενοι στην καθαριότητα έτσι ώστε να αντικατασταθούν από εργολάβο, σήμανε ότι αυτοί οι εργαζόμενοι όχι μόνο έγιναν μέλη του σωματείου αλλά παραμένουν από τα πιο μαχητικά κομμάτια που είναι στην πρώτη γραμμή. Και συνέχισαν, λίγους μήνες μετά με αντίστοιχη μάχη για τους συμβασιούχους στη φύλαξη και για τους επικουρικούς γιατρούς. Η ένταξη των συμβασιούχων στα σωματεία δίνει τεράστια δύναμη στα ίδια τα σωματεία και ταυτόχρονα δίνει την οργάνωση που θέλουν οι ίδιοι για να παλέψουν. Άλλες φορές

οι συμβασιούχοι οργανώνονται με επιτροπές για να διεκδικήσουν, όπως έγινε στο Έλενα Βενιζέλου με τις εργαζόμενες στην καθαριότητα στις αρχές του '20 και κέρδισαν απέναντι στην αναληψία της διοίκησης.

Παραμένει μάχη η οργάνωση των συμβασιούχων στην Υγεία, γιατί πολλές συντηρητικές ηγεσίες σωματείων δεν γράφουν τους συμβασιούχους στη δύναμη τους, ενώ ακόμη και η ΠΟΕΔΗΗ κοντράρει τη συμμετοχή των επισφαλώς εργαζόμενων στις εκλογικές διαδικασίες των συνεδρίων της. Όμως το νερό έχει μπει στο αυλάκι, οι συμβασιούχοι όχι μόνο συντονίζονται μέσα από τα δικά τους δίκτυα, αλλά αποτελούν πλέον αναπόσπαστο δυναμικό κομμάτι των κινητοποιήσεων των υγειονομικών. Έτσι φτάσαμε στο σημείο, το αίτημα για τη μονιμοποίηση των χιλιάδων συμβασιούχων να είναι το βασικό αίτημα όλων των κινητοποιήσεων των υγειονομικών όλους τους τελευταίους μήνες.

Ακόμη όμως και με πιο αδύναμα κομμάτια αντίστοιχη είναι η εικόνα. Το καλοκαίρι που έπεσε πάνω από 100 σχολικές καθαρίστριες του δήμου της Αθήνας, όλες μετανάστριες, πετάχτηκαν στην ανεργία γιατί δεν είχαν ελληνική Ιθαγένεια. Η απάντησή τους ήταν να οργανωθούν, να φτιάξουν την επιτροπή τους, να πιέσουν τα συνδικάτα τους, να παλέψουν και τελικά να κερδίσουν το φθινόπωρο την επαναπρόσληψή τους. Σήμερα είναι πλέον μέλη τόσο του κλαδικού συνδικάτου καθαριστριών σχολείων Αθήνας όσο και του σωματείου των εργαζόμενων του Δήμου Αθήνας.

Αυτό το διάστημα βρίσκεται σε εξέλιξη ο αγώνας που δίνουν οι 145 καθαρίστριες του υπ. Οικονομικών για να μην απολυθούν. Πατώντας πάνω στην παράδοση των αγώνων των καθαριστριών του ίδιου υπουργείου την περίοδο '12-'14, με καθημερινές κινητοποιήσεις, με τη συγκρότηση της επιτροπής τους κέρδισαν μια πρώτη μάχη και συνεχίζουν για τη μονιμοποίησή τους.

Ένα ακόμη παράδειγμα έρχεται από

τους εργολαβικούς στην INVITE του νοσοκομείου Ευαγγελισμός. Πρόκειται για εργαζόμενους που δούλευαν παλιότερα σε εταιρία της INTPAKOM, και ήταν αυτοί οι τεχνικοί το πιο μαχητικό κομμάτι του σωματείου, έχοντας καταφέρει την προηγούμενη δεκαετία να μετατρέψουν το συγκεκριμένο σωματείο (με τη στήριξη της αντικαπιταλιστικής αριστεράς) σε παράδειγμα για όλες τις επιχειρήσεις του κλάδου τεχνολογίας. Η εργοδοσία πριν δυο χρόνια πούλησε την επιχείρηση για να σπάσει τον συνδικαλισμό. Κατάφερε έτσι ένα πλήγμα στον συνδικαλισμό στη INTPAKOM, αλλά στο σήμερα, αυτοί οι εργαζόμενοι της INVITE βγήκαν μαζικά και μαχητικά στην απεργία των νοσοκομείων στις 22 Απρίλη, συγκρουόμενοι με την εργοδοσία τους και παίρνοντας έμπνευση από τις κινητοποιήσεις των υγειονομικών.

Θα μπορούσε κανείς να αναφέρει δεκάδες τέτοια παραδείγματα πρόσφατα, αλλά και των τελευταίων δύο χρόνων. Στα εκπαιδευτικά συνέδρια της ΟΛΜΕ και της ΔΟΕ το 2019 για παράδειγμα, συμμετείχαν δεκάδες περισσότεροι σύνεδροι, πράγμα που σημαίνει ότι τουλάχιστον 5000-6000 περισσότεροι εκπαιδευτικοί συμμετείχαν στις εκλογικές διαδικασίες των ΕΛΜΕ και των Διδασκαλικών Συλλόγων σε όλη την Ελλάδα, δηλαδή κινήθηκαν γύρω από το σωματείο τους, το μαζικοποίησαν, το δυνάμωσαν. Όλη αυτή η εικόνα δίνει τη δυνατότητα να βγουν κάποια πολύτιμα συμπεράσματα για το σημείο που βρισκόμαστε.

Για χρόνια ακούμε τη φιλολογία ότι οι εργαζόμενοι στρέφουν την πλάτη τους στα σωματεία, δεν τα θέλουν. Κατά κύριο λόγο αυτή η επιχειρηματολογία ξεκινάει από τους από πάνω, από τις κυβερνήσεις, αλλά πολλές φορές αυτές τις απόψεις τις αναπαράγουν και οι συνδικαλιστικές ηγεσίες ακόμη και τις αριστεράς. Η πραγματικότητα όμως είναι διαφορετική. Ο συνδικαλισμός επιστρέφει για παλιά και νέα κομμάτια εργαζόμενων.

Το δεύτερο στοιχείο είναι ότι αυτή η

διαδικασία συνδικαλιστικής οργάνωσης πάει πακέτο με τους αγώνες, τις απεργίες, τις διεκδικήσεις. Αν κανείς περιδιάβαινε τα προηγούμενα χρόνια συνέδρια συνδικαλιστικών οργανώσεων θα άκουγε συνέχεια την επωδό ότι χρειάζεται να οργανωθούν οι επισφαλώς εργαζόμενοι. Αποδεικνύεται στην πράξη ότι αυτή η διαδικασία δεν γίνεται με λόγια, αλλά μέσα στη μάχη, μέσα στη σύγκρουση για να υπερασπιστείς δικαιώματα. Ανοίγεις τη μάχη, γιατί ο κόσμος θέλει να παλέψει και μέσα στη μάχη χτίζονται και οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, δυναμώνουν τα συνδικάτα. Με μάχες κερδίζει το συνδικάτο την εμπιστοσύνη των εργαζόμενων, με μάχες καταλαβαίνει ο εργαζόμενος την ανάγκη του συνδικάτου.

Το τρίτο στοιχείο είναι ότι όλη αυτή η διαδικασία έχει ξεχωριστή σημασία γιατί δεν γίνεται στο κενό. Γίνεται μέσα στη χρονιά της πανδημίας. Με δεκάδες χιλιάδες απολυμένους χωρίς εισόδημα ή το επίδομα των 534 ευρώ, σε συνθήκες διαρκών αστυνομικών απαγορεύσεων. Αυτές οι άθλιες συνθήκες που αντιμετωπίζει η εργατική τάξη κάνουν ακόμη πιο σημαντική όλη αυτή τη διαδικασία του κόσμου που παλεύει, διεκδικεί, οργανώνεται και δυναμώνει τα συνδικάτα.

Διεθνής εικόνα

Χρειάζεται να ξεκαθαρίσουμε ότι όλη αυτή η εικόνα δεν είναι ελληνική ιδιαιτερότητα. Στην πραγματικότητα είναι μια εικόνα που μπορεί κανείς να την συναντήσει σε κάθε χώρα. Μια εικόνα που δείχνει ότι είμαστε στο σημείο που έχει αρχίσει διεθνώς να αντιστρέφεται το κλίμα των προηγούμενων δεκαετιών. Τις δεκαετίες από το 1980 μέχρι το 2000 η πραγματική εικόνα ήταν ότι στις περισσότερες χώρες της δύσης είχαμε μείωση της συνδικαλιστικής πυκνότητας όπως την λένε, δηλαδή της συμμετοχής των εργαζόμενων στα συνδικάτα. Προφανώς είχε να κάνει με τη σκληρή επίθεση του Θατσερισμού και του Ρηγκανισμού στην εργατική τά-

ξη. Επίθεση στους μισθούς, στις συνθήκες δουλειάς και ζωής και προσπάθεια για τσάκισμα των συνδικάτων. Η ήττα της μεγάλης απεργίας των ανθρακωρύχων στη Μ Βρετανία το 1984 -1985 και των ελεγκτών εναέριας κυκλοφορίας στις ΗΠΑ από τον Ρηγκαν σήμανε την εδραίωση αυτής της τάσης.

Συμφώνα με τα στοιχεία του ΟΟΣΑ, οι συνδικαλισμένοι εργάτες στη Μεγάλη Βρετανία ήταν το 1970 το 49% του εργατικού δυναμικού και έφτασαν το 2000 περίπου στο 32%. Αντίστοιχα στη Γερμανία από το 38% έφτασαν στο 29%, στην Γαλλία από 23% έφτασαν στο 9%, στην Ισπανία από το 30% στο 15 %, και στις ΗΠΑ έφτασε το ποσοστό κάτω από 10% αντί για 22% που ήταν το 1970.

Αυτή η τάση υποχώρησης του συνδικαλισμού πλέον έχει αρχίσει να αντιστρέφεται. Έχουμε αρχίσει να βλέπουμε σκιρτήματα και προσπάθεια να αναστηθεί ο συνδικαλισμός και η οργάνωση των εργατών σε μια σειρά από χώρους δουλειάς που τις προηγούμενες δεκαετίες ήταν αδιανόητο. Κατά κύριο λόγο σε εταιρίες παγκόσμια μεγαθήρια, με βασικό χαρακτηριστικό την επισφάλεια στην εργασία.

Μια τέτοια προσπάθεια που δίνει την εικόνα, ήταν η προσπάθεια να οργανωθεί η αποθήκη της AMAZON στο Bessemer της Alabama στις ΗΠΑ, που απασχολεί 5.800, μαύρους στην πλειοψηφία τους εργάτες και εργάτριες. Η AMAZON δεν είναι μια οποιαδήποτε εταιρία. Μαζί με την Γουόλ Μαρτ είναι ο μεγαλύτερος εργοδότης στις ΗΠΑ. Η Amazon έχει 800.000 εργαζόμενους στις ΗΠΑ και έχει ξεπεράσει το 1.200.000 εργαζόμενους σε όλο τον κόσμο. Είναι η πρώτη εταιρία μαζί με την Apple που η αξία τους ξεπερνάει το ένα τρις δολάρια και ο ιδιοκτήτης της Τζεφ Μπέζος είναι ο πλουσιότερος άνθρωπος στον κόσμο. Και δεν υπάρχει πουθενά συνδικαλισμός.

Τους λόγους τους περιγράφει ο Richardson, ένας εργαζόμενος στη διालογή, που πρωτοστάτησε στην προ-

22 Απρίλη, Οι εργαζόμενοι στο Invite απεργούν και διαδηλώνουν μαζί με τα νοσοκομεία

σπάθεια να οργανωθεί ο χώρος. Ο ίδιος ήταν πολύ χαρούμενος όταν ξεκίνησε δουλειά, όμως η δουλειά εκεί ήταν βασανιστήριο. Έπαιρνε τα εμπορεύματα από ένα μεγάλο μεταλλικό κάδο που τον φέρνουν ρομπότ στο σταθμό που δούλευε, και μετά άρχιζε ο αγώνας δρόμου για να βάλει τα επιμέρους αντικείμενα στη σωστή θέση για να πακεταριστούν. Υπάρχουν διπλά του οθόνες βίντεο που του λένε τι να κάνει σε κάθε βήμα, λεπτό προς λεπτό. Η υποχρέωση του είναι να τακτοποιεί 315 την ώρα, δηλαδή πέντε εμπορεύματα το λεπτό, δηλαδή ένα εμπόρευμα σε 15 δευτερόλεπτα. Και αυτό από τις 7.15 το πρωί μέχρι τις 5.45 το απόγευμα.¹

Η μάχη για να οργανωθεί αυτό το γιγαντιαίο εργοστάσιο τελικά δεν καρποφόρησε. Στα τέλη του Μάρτη το συνδικάτο RWDSU έχασε την ψηφοφορία. Η εργοδοσία έκανε μια τεράστια καμπάνια. Καθημερινά έστελνε μηνύματα

στους εργαζόμενους ενάντια στο συνδικάτο. Ακόμη και στις τουαλέτες είχε βάλει αφίσες ενάντια στο συνδικάτο. Και κατάφερε να κερδίσει ότι ο χώρος δεν οργανώθηκε τελικά. Το βασικό πρόβλημα ήταν ότι το συνδικάτο δεν συνδύασε την προσπάθεια να οργανωθεί ο χώρος μαζί με την προσπάθεια να προχωρήσει σε κινητοποιήσεις που θα μπορούσαν να κερδίσουν την ενεργητική υποστήριξη των εργαζόμενων απέναντι στα εργοδοτικά ψέματα.

Όμως το γεγονός ότι έχει ξεκινήσει η προσπάθεια να οργανωθούν νέοι χώροι που δεν είχαν καμία σχέση με τον συνδικαλισμό είναι ένα τεράστιο βήμα μπροστά. Και δεν είναι το μόνο όσον αφορά στην AMAZON. Στην Ιταλία οι 9.500 εργαζόμενοι της εταιρίας κατέβηκαν σε απεργία στις 22 Μάρτη απαιτώντας μείωση του φόρτου εργασίας και μέτρα προστασίας. Αντίστοιχες κινητοποιήσεις έχουν γίνει σε εγκατα-

στάσεις της AMAZON τα τελευταία δυο χρόνια, από τις ίδιες τις ΗΠΑ, μέχρι τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Ισπανία.

Πιο γνωστή είναι η προσπάθεια που γίνεται στην εταιρία ταχυδιανομής Deliveroo στη Μ. Βρετανία με πάνω από 6000 εργαζόμενους. Το 2016 οι εργαζόμενοι που δούλευαν με το κομμάτι, σαν εργολάβοι του εαυτού τους και χωρίς δικαιώματα, προχώρησαν σε πολυήμερη απεργιακή κινητοποίηση και έτσι κατάφεραν να κερδίσουν απέναντι στους μισθούς πείνας αλλά ταυτόχρονα κατάφεραν να στήσουν και το συνδικάτο τους στον χώρο. Και από τότε συνεχίζουν τις μάχες. Στις αρχές του Απρίλη το συνδικάτο που τους εκπροσωπεί, Ανεξάρτητοι Εργαζόμενοι της Μεγάλης Βρετανίας (IWGB) προχώρησε σε απεργία 400 διανομέων στο Λονδίνο και σε άλλες πέντε πόλεις στην Αγγλία με κεντρικό αίτημα τις αυξήσεις στους μισθούς και μέτρα προστασί-

ας από τον κορονοϊό. Ένα κάτεργο της επισφάλειας που τελικά ο συνδικαλισμός και η οργάνωση των εργαζόμενων κέρδισε και στέριωσε.

Η κυβέρνηση της ΝΔ με το νέο νόμο που θέλει να φέρει ο Χατζηδάκης στη βουλή τον Μάιο, προσπαθεί να απαυγήσει για λογαριασμό των αφεντικών σε αυτήν την τάση.

Ο νόμος Χατζηδάκη, έχει μια σειρά από διατάξεις που καταργούν ουσιαστικά το 8ωρο δίνοντας τη δυνατότητα στα αφεντικά να αντιμετωπίσουν την κρίση ξεζουμίζοντας για περισσότερες ώρες τους εργαζόμενους χωρίς αμοιβή. Εκεί όμως που η ΝΔ ξεπερνάει τον πιο αντιδραστικό της εαυτό είναι σε σχέση με τα συνδικάτα και τις απεργίες. Θέλουν να υποχρεώσουν σε όλες τις επιχειρήσεις ακόμη και του ιδιωτικού τομέα (και όχι μόνο της κοινής ωφέλειας όπως είναι μέχρι τώρα) να υπάρχει προσωπικό ασφαλείας το 40% των εργαζόμενων σε περίπτωση απεργιών. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι η επιχείρηση θα δουλεύει σε περίπτωση απεργίας ακόμη και αν το 100% των εργαζόμενων θέλει να απεργήσει. Σε περίπτωση που δεν τηρούνται αυτοί οι όροι θα υπάρχουν ποινές, οι απεργίες θα βγαίνουν παράνομες και για παράνομες και καταχρηστικές απεργίες θα μπορεί το αφεντικό να διεκδικεί αποζημίωση από τους εργαζόμενους.

Θέλουν να απαγορεύσουν πρακτικά τις απεργιακές περιφρουρήσεις και συγκεντρώσεις έξω από τους χώρους δουλειάς, γιατί εξασκούν «ψυχολογική βία». Απαιτούν οι αποφάσεις για απεργίες να παίρνονται μονάχα με ηλεκτρονικές ψηφοφορίες με αυξημένες πλειοψηφίες του 50%+1 των ταμειακών εντάξει μελών του σωματείου. Θέλουν να μειώσουν δραστηρίως τον αριθμό των μελών της διοίκησης των σωματείων που προστατεύονται από απόλυση, θέλουν να μειώσουν στο ελάχιστο τις μέρες συνδικαλιστικών αδειών. Διευκολύνουν την απόλυση ακόμη και των συνδικαλιστών αν εμποδίζουν απεργοσπάστες να μπουν για δουλειά την ημέ-

ρα της απεργίας, ή αν το αφεντικό για παράδειγμα τους έχει κάνει μήνυση, ή έχουν κάποιο αδίκημα.

Η κυβέρνηση του Μητσοτάκη προσπαθεί να αξιοποιήσει και να επεκτείνει ακόμη πιο αντιδραστικά, το οπλοστάσιο που ψήφισε η κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ το 2018. Τότε η Αχτσιόγλου, με πρόσημα ότι τάχα ήθελε να δυναμώσει τα πρωτοβάθμια σωματεία, προώθησε νομό που απαιτεί πλέον αυξημένη πλειοψηφία του 50%+1 των μελών ενός σωματείου για να αποφασίσει απεργία, και άνοιγε την πόρτα για ηλεκτρονικές ψηφοφορίες, σε εθελοντική βάση. Πρόκειται για διατάξεις που ποτέ δεν εφαρμόστηκαν στην πράξη από κανένα σωματείο, αλλά έμειναν στα χαρτιά.

Η υπουργός Παιδείας Κεραμέως, το φθινόπωρο του 2020 προσπάθησε να αξιοποιήσει αυτόν τον νομό του ΣΥΡΙΖΑ και με πρόσχημα την πανδημία, να οργανώσει ηλεκτρονική ψηφοφορία για τα υπηρεσιακά συμβούλια στην Εκπαίδευση. Τα συνδικάτα των εκπαιδευτικών ΟΛΜΕ και ΔΟΕ αρνήθηκαν καλώντας σε αποχή από την ηλεκτρονική ψηφοφορία. Η Κεραμέως επέμεινε προσπαθώντας να αποδείξει ότι οι απλοί εργαζόμενοι δεν ακολουθούν τα σωματεία τους αλλά το υπουργείο, για να εισπράξει τελικά ένα ποσοστό αποχής των εκπαιδευτικών πάνω από 90% πανελλαδικά. Οι εργαζόμενοι επέλεξαν τα συνδικάτα τους, γράφοντας στα παλιά τους τα παπούτσια τόσο το υπουργείο όσο και το νομό για τις ηλεκτρονικές ψηφοφορίες.

Μεγάλη παράδοση

Η πάλη για την κατάκτηση των συνδικαλιστικών ελευθεριών έχει μεγάλη παράδοση στην Ελλάδα. Δεν ήταν κάτι που έγινε φυσιολογικά μετά την πτώση της χούντας το '74, αλλά χτίστηκε με μεγάλες μάχες στην περίοδο που ονομάζουμε Μεταπολίτευση. Η πτώση της χούντας σήμανε μια τεράστια έκρηξη μέσα στους χώρους δουλειάς. Η συντριπτική πλειοψηφία των εργοστασίων δεν είχαν σωματεία ούτε ίχνος συνδικαλιστι-

κής δράσης. Αυτό που είχαν ήταν ο τεράστιος ενθουσιασμός από την πτώση της χούντας και η διάθεση να πάρουν όλα όσα τους είχε στερήσει η επταετία. Μισθούς, δικαιώματα, δημοκρατία στους χώρους δουλειάς. Έτσι η συντριπτική πλειοψηφία των απεργιών που ξεσπούσαν ήταν ουσιαστικά «παράνομες». Κανένα ΔΣ δεν έστειλε εξώδικο για να κοινοποιήσει την απεργία. Οι πιο μαχητικοί εργάτες και οι εργάτριες από τα εργοστάσια οργανώνονταν σε εργοστασιακές επιτροπές βάσης, προχωρούσαν σε συνέλευση στο εργοστάσιο τους και δημοκρατικά συζητούσαν και αποφάσιζαν τα αιτήματα και την απεργία. Έστηναν απεργιακές φρουρές στην πύλη, ξεχύνονταν στα διπλανά εργοστάσια για να μεταφέρουν το μήνυμα της απεργίας τους και για να ζητήσουν συμπαράσταση συντονίζονταν με το υπόλοιπα εργοστάσια που απεργούσαν. Έτσι απλώθηκε η φωτιά του εργοστασιακού κινήματος παντού. Με παράνομες απεργίες, που κέρδιζαν αυξήσεις 20% και 30%, μείωση ωρών εργασίας, απόλυση για τους χουντικούς προϊστάμενους, και ταυτόχρονα με αυτόν τον τρόπο στηθήκαν και τα σωματεία σε εκατοντάδες εργοστάσια. Αυτή η φλόγα απλώθηκε και στις επιχειρήσεις Κοινής Ωφέλειας (τις ΔΕΚΟ) και παντού.

Η κυβέρνηση Καραμανλή, προσπάθησε να τσακίσει αυτήν τη συνδικαλιστική έκρηξη με τον νόμο 330 του '76. Ο νόμος αυτός, χαρακτήριζε παράνομες όσες απεργίες δεν κηρύσσονται από τα επίσημα «αναγνωρισμένα σωματεία», δηλαδή έβγαζε εκτός νόμου τις απεργίες των εργοστασιακών σωματείων και οι απεργοί απειλούνταν πλέον με απολύσεις και ποινές. Για να κηρυχτεί απεργία υποχρεωτικά έπρεπε να προηγηθεί διαιτησία. Κατοχύρωνε την απεργοσπαστική δράση και το λοκ-άουτ. Απαγόρευε τις απεργίες αλληλεγγύης και κάθε πολιτική απεργία. Υποχρέωνε τους εργαζόμενους σε Δημόσιο και ΔΕΚΟ να γνωστοποιούν τα αιτήματά τους 15 μέρες πριν από την κήρυξη της απεργίας. Ακολούθησαν τεράστιες

22 Μάρτη, Συμπαράσταση στους εργατές της Amazon στην Αλαμπάμα που παλεύουν για τη δημιουργία σωματείου

απεργιακές συγκρούσεις για να μην περάσει ο νόμος, το Μάη του '76 έχουμε μια νεκρή εργάτρια και 100 τραυματίες στις συγκρούσεις με την αστυνομία. Ο νόμος ψηφίστηκε αλλά δεν κατάφερε να σταματήσει το εργατικό κίνημα και το ξεδιπλωμα των απεργιών και το άπλωμα της συνδικαλιστικής οργάνωσης στους εργατικούς χώρους.

Το '81 με την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση, έρχεται ο νόμος 1264 του 1982 που ήταν προφανώς μια υποχώρηση του ΠΑΣΟΚ στη δύναμη του εργατικού κινήματος, αλλά ήταν ταυτόχρονα και μια συνειδητή προσπάθεια για να δυναμώσει ο έλεγχος από τις συνδικαλιστικές ηγεσίες πάνω στη βάση των εργατών. Συνδικαλιστικές ηγεσίες που μπορεί να ήταν διωκόμενες το προηγούμενο διάστημα, έμπαιναν με το ΠΑΣΟΚ σε θέσεις εκπροσώπων των εργαζόμενων στις διοικήσεις επιχειρήσεων σε μια προσπάθεια ενσωμάτω-

σης. Αλλά ο 1264 έδινε τη δυνατότητα δημιουργίας σωματείων και με κάτω από 50 εργαζόμενους, καθιέρωνε την απλή αναλογική (όχι όμως και στη δεύτερη κατανομή), διευρυνε το δικαίωμα της απεργίας, καταργούσε το λοκ-άουτ και το δικαίωμα των εργοδοτών να καταφύγουν σε ασφαλιστικά μέτρα κατά της απεργίας, απαγόρευε την πρόσληψη απεργοσπαστών, επέβαλλε επαναπρόσληψη όσων είχαν απολυθεί για συνδικαλιστική δράση.

Στην πραγματικότητα, όλο το βασικό πλέγμα των συνδικαλιστικών ελευθεριών που σήμερα θέλει να καταργήσει η κυβέρνηση Μητσοτάκη, βρίσκεται στις διατάξεις αυτού του νόμου που επέβαλαν οι εργατικοί αγώνες της μεταπολίτευσης. Μπροστά μας είναι η δυνατότητα να μην περάσει ο νόμος του Χατζηδάκη και να τον τσακίσουμε. Πατώντας πάνω σε όλη αυτήν την παράδοση που έχει χτίσει το εργατικό κίνημα στην Ελ-

λάδα όλες τις προηγούμενες δεκαετίες, αλλά και στην υπαρκτή διάθεση των εργαζόμενων να παλέψουν απέναντι στις επιθέσεις και τη θέληση τους να οργανωθούν για να δώσουν αυτές τις μάχες.

Με αυτήν τη λογική έχει κινηθεί όλα τα τελευταία χρόνια ο Συντονισμός Εργατικής Αντίστασης και το Συντονιστικό των Νοσοκομείων. Ξεκινάμε βλέποντας την καθαρή εικόνα ότι είμαστε σε μια συγκυρία όπου ο κόσμος της δουλειάς θέλει να παλέψει απέναντι στις επιθέσεις και ταυτόχρονα θέλει να οργανωθεί για να μπορέσει να το κάνει. Δεν είμαστε σε εποχή «υποχώρησης» και «καναπέ», αλλά σε εποχή που η Αριστερά χρειάζεται να κινηθεί επιθετικά, οργανώνοντας τις μάχες ενάντια στην εγκληματική διαχείριση της πανδημίας από τη ΝΔ, ενάντια στις επιθέσεις κυβέρνησης και εργοδοτών, ενάντια στην προσπάθεια να φορτωθούν οι εργατές την κρίση.

Η εμπειρία του Συντονιστικού των νοσοκομείων είναι σημαντική. Πατώντας σε αυτήν την εκτίμηση πολύ νωρίς πήρε την πρωτοβουλία για να ανοίξει τη μάχη για τη μονιμοποίηση όλων των συμβασιούχων της Υγείας χωρίς όρους και προϋποθέσεις. Εκτίμησε τους συμβασιούχους όχι σαν το πιο αδύναμο κομμάτι, αλλά σαν κομμάτι της τάξης που θέλει και μπορεί να παλέψει και να οργανωθεί. Και ήταν σωστή εκτίμηση. Γιατί η μονιμοποίηση των συμβασιούχων ενισχύει συνολικά τους εργαζόμενους, φέρνει και τους μόνιμους σε πιο ισχυρή θέση απέναντι στην εργοδοσία. Είναι λάθος οι αντιλήψεις που λένε ότι οι συμβασιούχοι πρέπει να οργανώνονται ξεχωριστά.

Το Συντονιστικό βοήθησε έτσι να ξεδιπλωθεί όλη η δυναμική των εργαζόμενων στην Υγεία, μόνιμοι και συμβασιούχοι να μπουν στην πρωτοπορία του αγώνα, να οργανωθούν σε μια σειρά από νοσοκομεία, να αναγκάσουν τις συντηρητικές συνδικαλιστικές ηγεσίες να αποδεχθούν τα αιτήματά τους. Και αυτό έγινε οργανώνοντας τις μάχες

σημείο το σημείο, νοσοκομείο το νοσοκομείο. Με την προσπάθεια συγκρότησης επιτροπών αγώνα, «εργοστασιακών επιτροπών βάσης» για να χρησιμοποιήσουμε τον όρο της μεταπολίτευσης που συσπειρώνουν εργαζόμενους κάθε ειδικότητας και κάθε εργασιακής σχέσης. Έτσι έμπαινε μπροστά και οργανώνω τις μάχες για να ξεσηκώσει όλο το νοσοκομείο.

Η μάχη για να μην περάσει η απόλυση του Κώστα Καταραχιά από το υπουργείο Υγείας δείχνει ότι η δυνατότητα να τσακίσουμε την προσπάθεια της ΝΔ να χτυπήσει τον συνδικαλισμό και τα συνδικάτα είναι ρεαλιστική. Η κυβέρνηση θέλησε απολύοντας τον Καταραχιά να χτυπήσει το σωματείο του Αγίου Σάββα, ένα σωματείο που έχει παίξει πρωτοπόρο ρόλο στην οργάνωση όλου του υγειονομικού κινήματος τα τελευταία χρόνια. Και μέσα από το τεράστιο κίνημα αλληλεγγύης που ξεδιπλώθηκε, αυτή η προσπάθεια του Κικιλία και του Μητσοτάκη κατέρρευσε.

Με αυτόν τον τρόπο και ο Συντονι-

σμός Εργατικής Αντίστασης στήριξε τις μετανάστριες καθαρίστριες του δήμου της Αθήνας, οργανώνει την αλληλεγγύη στις καθαρίστριες του Υπουργείου οικονομικών, και κάθε κομματιού που ψάχνει τον τρόπο να δώσει τις μάχες για να κρατήσει τη ζωή και τα δικαιώματά του, από τους καλλιτέχνες μέχρι τους εργαζόμενους στον επισιτισμό.

Η μάχη για να μην περάσουν οι επιθέσεις της ΝΔ στα συνδικάτα περνάει προφανώς μέσα από την απεργιακή σύγκρουση με τον αντισυνδικαλιστικό νομό που φέρνει ο Χατζηδάκης στη βουλή. Συνεχίζεται όμως κάθε μέρα σε όλους τους χώρους δουλειάς με την προσπάθεια να δυναμώσει η οργάνωση του μαχητικού κόσμου σε κάθε σημείο. Με τη συγκρότηση επιτροπών αγώνα παντού, με τον συντονισμό των κομματιών που παλεύουν με προοπτική σύγκρουσης με την κυβέρνηση και τα αφεντικά. ■

Σημειώσεις

1. <https://bit.ly/3a078dU>

15 Απρίλη, Συγκέντρωση των εργατών της Τέχνης στο ΥΠ.ΠΟ. και πορεία

Κίνημα ενάντια στην «Παιδεία των startups»

Οι σημερινοί αγώνες ενάντια στις επιθέσεις Κεραμέως – Χρυσοχοϊδη συνεχίζουν μια μεγάλη παράδοση σύγκρουσης του φοιτητικού κινήματος, των εκπαιδευτικών και των μαθητών με τις αντιδραστικές μεταρρυθμίσεις στην Παιδεία. Είναι αγώνες για τα συμφέροντα όλης της εργατικής τάξης.

Πάντα η άρχουσα τάξη αντιμετώπιζε την Παιδεία όχι ως αναφαίρετο κοινωνικό δικαίωμα, αλλά ως μηχανισμό εξυπηρέτησης των αναγκών της για εργατικό δυναμικό, ανάλογα με την περίοδο. Και ήταν και παραμένει αδιάσπαστη στην επιβολή των αλλαγών που εκτιμά ως απαραίτητες σε κάθε φάση.

Ένα ακραίο παράδειγμα είναι η επίθεση που ξεδιπλώθηκε στον Μεσοπό-

Η Κεραμέως θέλει να υποτάξει όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης στις επιλογές των καπιταλιστών, που ντύνονται με το μύθο της «οικονομίας της γνώσης». Ο Πάνος Γκαργκάνας θυμίζει την παράδοση αντίστασης στις αντιδραστικές μεταρρυθμίσεις που ζωντανεύει το πανεκπαιδευτικό κίνημα.

λεμο, μετά το τέλος της δεκαετίας των πολέμων 1912-1922, από τους Βαλκανικούς μέχρι τη Μικρασιατική εκστρατεία. Με τη μεγάλη επέκταση των συνόρων και με τις αλλαγές στη σύνθεση του πληθυσμού οι προτεραιότητες άλλαξαν και η «εκσυγχρονιστική» κυβέρνηση Βενιζέλου το 1928-32 ανέλαβε να κάνει τις προσαρμογές. Οι νέοι υπήκοοι του ελληνικού κράτους έπρεπε να μάθουν ελληνικά και να στρωθούν στη

δουλειά, οι πιο πολλοί στα χωράφια και ένα μέρος στα εργοστάσια. Η έμφαση έπεφτε στο Δημοτικό και όχι στη Μέση και Ανώτατη εκπαίδευση. Ο Βενιζέλος το διακήρυξε σκληρά:

«Θα στηρίζωμεν ακόμη αποτελεσματικώτερον το κοινωνικόν καθεστώς δια της επιβαλλομένης αμέσου και ριζικής μεταρρυθμίσεως του εκπαιδευτικού μας συστήματος. Εφόσον εκατοντάδες σχολείων της κλασσικής λεγομένης εκ-

παιδείσεως εξακολουθούν να εξαπολύουν κατ' έτος χιλιάδες νέων ατελέστατα συνήθως μορφωμένων, ανικάνων ουσιαστικώς δια κάθε παραγωγική εργασία, το μέλλον μας δεν ημπορεί παρά να είνε σκοτεινόν και το Κράτος εργάζεται προφανώς δια να παρασκευάσει τον μέλλοντα στρατόν της κοινωνικής ανατροπής. Είμαι βέβαια θιασώτης της κλασσικής εκπαίδευσως, αλλά δί'ελαχίστην αναλογίαν της σπουδαζούσης νεολαίας, δια τους ολίγους και εκλεκτούς οι οποίοι θ' αποτελέσουν την ηγήτιδα τάξιν της αύριον». ¹

Δεμένο με αυτά ήταν το στοιχείο της αφομοίωσης των πληθυσμών, τόσο των παλιών κατοίκων των «Νέων χωρών» που απέμειναν μετά την ανταλλαγή πληθυσμών, όσο και των προσφύγων. Ο Μαυρογορδάτος είναι κατηγορηματικός: «η βενιζελική εκπαιδευτική πολιτική με βασικό άξονα την εξαετή υποχρεωτική εκπαίδευση στη δημοτική υπηρετούσε συνειδητά και τον στόχο της αφομοίωσης- αρχικά των αλλοεθνών ή ξενογλώσσων, στη συνέχεια και των προσφύγων (ιδίως των τουρκόφωνων)» (σελ.288).

Πέρα από την κυνική διακήρυξη της Παιδείας «διά τους ολίγους και εκλεκτούς» και τα κλασικά μοτίβα του φόβου για το φοιτητικό κίνημα ως «στρατό κοινωνικής ανατροπής» αλλά και τις συκοφαντίες για νεολαίους «ατελέστατα μορφωμένους», τα έργα ήταν εξίσου κυνικά: «Εν τη προσπάθεια όπως ελαττώση τον αριθμόν των θεσιτηρών και όπως εξαναγκάσει τους νέους να τραπώσι προς την γην, η Κυβέρνησις κατήργησεν 156 ελληνικά σχολεία, 104 ημιγυμνάσια, απεφασίσθη δ' η κατάργησις και 30 περίπου γυμνασίων»... «μειώθηκαν στη διάρκεια της τετραετίας οι μαθητές της Μέσης Εκπαίδευσης (γυμνασίων, ημιγυμνασίων, ελληνικών σχολείων και ανώτερων παρθεναγωγείων) κατά 41% . Με την ίδια λογική περιορίστηκε δραστικά και ο αριθμός των φοιτητών. Θεσπίστηκαν για πρώτη φορά εισιτήριες εξετάσεις και προκαθορισμένος αριθμός εισακτέων κατά scho-

λή... Ο [υπουργός Παιδείας] Γεώργιος Παπανδρέου τόνιζε ότι [οι μεταρρυθμίσεις] 'προορίζονται να επαναφέρουν την απωλεσθείσαν αγάπην του ελληνικού λαού προς την εργασίας και προς την γην'. ²

Η Κεραμέως έχει να τηρήσει μια αντιδραστική παράδοση της αστικής τάξης που της έχει βάλει τον πήχη ψηλά.

Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, οι προτεραιότητες άλλαξαν ξανά:

Η μεταπολεμική περίοδος από το 1945 μέχρι τη δεκαετία του 1970 ήταν χρόνια τεράστιας καπιταλιστικής ανάπτυξης, συσσώρευσης και συγκέντρωσης του κεφαλαίου. Ήρθαν μεγάλες αλλαγές στο μέγεθος, στην τεχνολογία και στην παραγωγικότητα των επιχειρήσεων. Από τον καπιταλιστή που έκανε κουμάντο αυτοπροσώπως σε μια συχνά οικογενειακή επιχείρηση με τη βοήθεια ενός λογιστή, ενός μηχανικού και ενός δικηγόρου περάσαμε στο μεγαλόμετοχο που επιβάλλει τις επιλογές του μέσα από μια ολόκληρη εταιρική γραφειοκρατία με μανάτζερ, λογιστήρια, τεχνικά γραφεία και νομικές υπηρεσίες. Αντίστοιχα η εργατική τάξη επεκτάθηκε για να συμπεριλάβει πέρα από τους εργάτες στην αλυσίδα παραγωγής όλα τα κομμάτια που δουλεύουν στις υπηρεσίες όχι μόνο της κυκλοφορίας των εμπορευμάτων και του κεφαλαίου, αλλά και στην ίδια την αναπαραγωγή της εργατικής τάξης. Έγινε βιομηχανία το θέαμα και εργοστάσια τα νοσοκομεία και τα σχολεία. Το πτυχίο έπαψε να είναι διαβατήριο προς το μεσόστρωμα και έγινε προσόν για ολόκληρα τμήματα της εργατικής τάξης.

Μαζικοποίηση

Και πάλι το κράτος ήταν αυτό που ανέλαβε να υπηρετήσει αυτές τις αλλαγές με τη μεγάλη επέκταση του Δημοσίου Πανεπιστημίου και τη μαζικοποίηση της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Στην Ελλάδα, από τους 20.000 φοιτητές του 1965 φτάσαμε στους 200.000 φοιτητές και σπουδαστές του 1990. Το ποσοστό των πτυχιούχων στον πληθυσμό

σκαρφάλωσε από το 1,8% το 1961 στο 4,5% το 1971 και στο 7,8% το 1981. Χωρίς αυτό το μαζικό ρεύμα που πέρασε από τα Πανεπιστήμια, δεν θα ήταν δυνατόν το ΑΕΠ της ελληνικής οικονομίας να καλύψει την απόσταση που χωρίζει τη δεκαετία του '50 με το σήμερα. ³

Οι νόμοι που πέρασαν οι πρώτες κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ στη δεκαετία του 1980 με υπουργό Παιδείας τον Απόστολο Κακλαμάνη ήρθαν να επιστεγάσουν εκείνες τις αλλαγές. Φρόντισαν επίσης να προσαρμοστούν στην πολιτική πραγματικότητα που είχαν διαμορφώσει οι αγώνες της Μεταπολίτευσης. Όσοι νόμιζαν ότι η δυναμική που έδωσε η εξέγερση του Πολυτεχνείου ήταν παροδική, διαψεύστηκαν. Η απόπειρα της τελευταίας κυβέρνησης του Κωνσταντίνου Καραμανλή να «σφίξει τα λουριά» στα ΑΕΙ με τον νόμο 815 είχε ηττηθεί το 1979 από ένα δυνατό κύμα φοιτητικών καταλήψεων. ⁴ Οι απεργίες των βοηθών και των επιστημονικών συνεργατών μέσα στα Πανεπιστήμια είχαν ανοίξει το δρόμο για την κατάργηση του θεσμού της «έδρας» και τη μεταρρύθμιση στον τρόπο που διοικούνται τα ΑΕΙ με τη συμμετοχή του ΔΕΠ και εκπροσώπων του διοικητικού προσωπικού και των φοιτητών στην ανάδειξη των πρυτανικών αρχών.

Ωστόσο, η δεκαετία του 1990 σηματοδοτεί γρήγορα αλλαγή προσανατολισμού. Είναι η περίοδος της στροφής προς αυτό που ονομάστηκε νεοφιλελευθερισμός και εκφράστηκε και στα πανεπιστήμια και σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης με ένα κύμα επιθέσεων. ⁵ Στην Ελλάδα, είχαμε τις επιθέσεις του Κοντογιανόπουλου, υπουργού Παιδείας του Κωνσταντίνου Μητσοτάκη που αναγκάστηκε να παραιτηθεί μετά τη δολοφονία του Νίκου Τεμπονέρα. Η επίθεση εκείνη συνεχίστηκε έστω με πιο αργούς ρυθμούς από τον διάδοχό του στο υπουργείο, τον Σουφλιά, αλλά και με τις κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ που ακολούθησε την προσαρμογή όλων των κομμάτων της Σοσιαλδημοκρατίας στο να γίνουν «σοσιαλ-φιλελεύθε-

ρα». Η μεταρρύθμιση του Αρσένη ως υπουργού Παιδείας στην κυβέρνηση Σημίτη το 1998 κατέργησε την επετηρίδα για το διορισμό εκπαιδευτικών και άνοιξε το δρόμο για ελαστικές σχέσεις εργασίας και στην εκπαίδευση, έστω κι αν αντιμετώπισε ένα μεγάλο κύμα αγώνων.⁶

Κλιμάκωση των επιθέσεων επιχειρήθηκε στη συνέχεια με αιχμή του δόρατος την αναθεώρηση του άρθρου 16 του Συντάγματος για να ανοίξει ο δρόμος για τα ιδιωτικά Πανεπιστήμια. Ήταν μια εκστρατεία με την οποία έδεσαν το όνομά τους ο Γιώργος Παπανδρέου, η Μαριέττα Γιαννάκου, η Άννα Διαμαντοπούλου, αλλά η οποία σκόνταψε στο μεγάλο κύμα αγώνων του 2006-7 με καταλήψεις στις σχολές και απεργίες διαρκείας της ΠΟΣΔΕΠ και των δασκάλων.⁷

Η Κεραμέως σήμερα παίρνει τη σκυτάλη και προσπαθεί να επιβάλει όλες τις αντιμεταρρυθμίσεις, που σκόνταψαν στις αντιστάσεις των φοιτητών και των εκπαιδευτικών, επιστρέφοντας στα κλασικά αστικά μοτίβα: φόβος για την ανατρεπτική δυναμική του φοιτητικού κινήματος, έμφαση στους «ολίγους και

εκλεκτούς», συκοφαντίες για τους εκπαιδευτικούς και τη νεολαία.

Υποκρισίες

Ας αρχίσουμε από αυτό το τελευταίο. Όταν η κυβέρνηση θέλει να προσελκύσει ξένους επενδυτές, φροντίζει να διαφημίσει την Ελλάδα ως επενδυτικό προορισμό προβάλλοντας τη γεωστρατηγική της θέση αλλά και το υψηλό επίπεδο του εργατικού δυναμικού της: στους εφοπλιστές που έχουν έδρα το Λονδίνο προτείνει να έρθουν στον Πειραιά, όχι μόνο σαν σπουδαίο λιμάνι της Μεσογείου, αλλά και γιατί θα βρουν προσωπικό με πλούσια προσόντα, με σπουδές σε ναυτιλιακές επιχειρήσεις κλπ. Όταν, όμως, θέλει να χτυπήσει το φοιτητικό κίνημα, τότε ανακαλύπτει «πανεπιστήμια αναρχίας». Πώς γίνεται τέτοια «άθλια» πανεπιστήμια να εξασφαλίζουν το δυναμικό για επιχειρήσεις «εθνικούς πρωταθλητές», αυτό παραμένει πάντα αναπάντητο. Πού θα βρισκόταν π.χ. η COSMOTE που κατάπιε τον ΟΤΕ ή η ΓΕΚ-ΤΕΡΝΑ χωρίς τους πτυχιούχους του Πολυτεχνείου; Εκτός, βέβαια, αν κάποιος καταπίνει το παραμύθι ότι οι επιχειρήσεις αναπτύσσονται χάρη στη μεγαλοφουρία των βασικών μετόχων.

Επειδή, όμως, αυτού του είδους η προπαγάνδα δεν έχει μεγάλη πέραση στη νεολαία και προορίζεται κύρια για εργαλείο απομόνωσης του φοιτητικού κινήματος, το πρώτο βήμα ήταν και στην περίπτωση της Κεραμέως η κλιμάκωση της καταστολής με την κατάργηση του ασύλου και την καθιέρωση πανεπιστημιακής αστυνομίας. Η κατάργηση του ασύλου ήταν το πρώτο μέτρο αμέσως μετά την εκλογή της Νέας Δημοκρατίας το καλοκαίρι του 2019, αλλά εξίσου άμεση ήταν η απάντηση:

«Χαιρετίζουμε τους χιλιάδες που διαδήλωσαν χτες ενάντια στα σχέδια της κυβέρνησης για κατάργηση του ασύλου», τονίζει η ανακοίνωση του ΣΕΚ στις Σχολές, αμέσως μετά τη μεγαλειώδη διαδήλωση στις 23/7. «Συμμετείχαν χιλιάδες νέοι και νέες όχι μόνο φοιτητές αλλά και μεταπτυχιακοί και ερευνητές, εργαζόμενοι, καθηγητές, διοικητικοί, δάσκαλοι και οι οργανώσεις της αριστεράς. Η διαδήλωση ενάντια στην κατάργηση του ασύλου εξελίχθηκε στην πρώτη μαζική απάντηση του κινήματος απέναντι στις προγραμματικές δηλώσεις της κυβέρνησης. (...) Το κέντρο της Αθήνας σείστηκε με το σύνθημα «Κε-

ραμέως άκου τον πόνο της Γιαννάκου και ρώτα τον Αρσένη τι σε περιμένει»: η αντίσταση στην κατάργηση του ασύλου πατάει σε γιγαντιαία κινήματα των τελευταίων δεκαετιών κι αυτό το γνωρίζουν όλοι».⁸

Αυτό το σκέλος της «μεταρρύθμισης» της Κεραμέως πέρασε από πολλά στάδια μέσα στους περασμένους είκοσι μήνες, για να καταλήξει στην ανακοίνωση ότι η παρουσία της πανεπιστημιακής αστυνομίας στα ΑΕΙ αναβάλλεται για το φθινόπωρο του 2021. Και δεν ήταν η μόνη ήττα της Κεραμέως. Συντριβή αντιμετώπισε και όταν επέλεξε να αναμετρηθεί εκλογικά με τον συνδικαλισμό των εκπαιδευτικών το Σάββατο 7/11/20, με τα μηδενικά ποσοστά συμμετοχής στις ηλεκτρονικές εκλογές για τα υπηρεσιακά συμβούλια των εκπαιδευτικών:

«Η ηλεκτρονική ψηφοφορία θα γίνει και τότε θα μετρήσουμε ποιοι θα πάνε με την ΟΛΜΕ και ποιοι με το Υπουργείο», έλεγε η Κεραμέως στις 15 Οκτώβρη και έκανε τα πάντα για να κερδίσει το στοίχημα. Έστησε ολόκληρο εκλογικό πραξικόπημα και μέχρι τελευταία στιγμή καλούσε τους εκπαιδευτικούς να ψηφίσουν. Κοντά στο 95% των εκπαιδευτικών της γύρισαν την πλάτη και απείχαν από την ηλεκτρονική ψηφοφορία, επιλέγοντας τους συλλόγους τους και όχι το Υπουργείο. Στις προηγούμενες εκλογές για τα υπηρεσιακά συμβούλια η συμμετοχή δια ζώσης ήταν 80%».⁹

Αυτό, βέβαια, δεν σημαίνει ότι η όλη εξόρμηση σταμάτησε.

Στη σημερινή συγκυρία αυτό που προσπαθεί η κυβέρνηση είναι να μετατρέψει τα πανεπιστήμια σε φυτώρια startup επιχειρήσεων. Νέων επιχειρήσεων δηλαδή που στηρίζονται στην αξιοποίηση της έρευνας που γίνεται στα πανεπιστήμια κι αυτή την περίοδο είναι χαρακτηριστικό φαινόμενο διεθνώς.

Το πιο πρόσφατο παράδειγμα έρχεται από την υπόθεση των εμβολιασμών. Η Astra Zeneca έχει αξιοποιήσει μια έρευνα που έγινε στο Πανεπιστήμιο

της Οξφόρδης. Η ερευνητική ομάδα δημιούργησε μια καινούργια εταιρία – μια startup– την Vaccitech, η οποία είχε την πατέντα. Αυτή τη στιγμή η εταιρία ετοιμάζεται να εισαχθεί στο Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης και η πρώτη εκτίμηση για την αξία των μετοχών της είναι γύρω στα 450 εκατομμύρια δολάρια! Επιπλέον, το Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης έχει εξασφαλίσει ότι μετά το τέλος της πανδημίας θα εισπράττει το 6% από τα έσοδα της εταιρίας.¹⁰

«Στρατηγική αριστείας»

Τέτοια πρότυπα έχουν δημιουργηθεί σε πανεπιστήμια άλλων χωρών και αυτά τρέχει τώρα να μιμηθεί η Κεραμέως και η κυβέρνηση. Και δεν περιορίζεται στο να διαφημίζει τις προθέσεις της:

«Σύμφωνα με την παρουσίαση που έκανε η υπουργός Παιδείας στη Σύνοδο των Πρυτάνεων την Παρασκευή 23 Απρίλη 2021, προβλέπονται για την ανώτατη εκπαίδευση οι εξής λαμπρές ημέρες: Υπό τον εντυπωσιακό τίτλο "Στρατηγική Αριστείας, Καινοτομίας και Εκσυγχρονισμού των Πανεπιστημίων" παρουσιάζονται τα προγραμματιζόμενα έργα και δράσεις. Σημειωτέον, όπως το ίδιο το υπουργείο επισημαίνει, όλα αυτά αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος (52%) του συνόλου των Έργων του ΥΠΙΑΘ στο Ταμείο Ανάκαμψης. Το Υπό-έργο 1, αμέσως – αμέσως, από το σύνολο των 604 εκατ. ευρώ παίρνει τα 228,7 εκατ. Και τι αφορά; Cluster Ερευνητικής Αριστείας. Όπως διευκρινίζεται, το έργο χρηματοδοτείται ως εξής: 160,4 εκατ. + 68,3 εκατ. συμμετοχή ιδιωτικών επιχειρήσεων. Με τι όρους θα συμμετέχουν τα ΑΕΙ στα clusters; Σίγουρα θα δώσουν γνώση, εγκαταστάσεις, υποδομές. Τι θα πάρουν; Και ποια από τα 24 ΑΕΙ θα είναι τα τυχερά; Ολα;»¹¹

Η σκέψη ότι ο συνδυασμός του Ταμείου Ανάκαμψης της ΕΕ με τα νομοθετήματα της Κεραμέως μπορεί να οδηγήσει κάποιο από αυτά τα cluster να πετύχει πατέντα που οδηγήσει σε κεφαλαιοποίηση εκατοντάδων εκατομμυρίων ευρώ ξετρελαίνει τα «επιτελεία αριστεί-

ας» του Μητσοτάκη.

Τέτοιες υπηρεσίες δεν πρόκειται να τις προσφέρουν τα ιδιωτικά κολέγια, όσο κι αν τα αναβαθμίζει η Κεραμέως. Η υποταγή του δημόσιου πανεπιστημίου σε αυτές τις προτεραιότητες είναι μονόδρομος για τους καπιταλιστές και αυτή είναι η κυρίαρχη επιλογή που καθορίζει όλες τις άλλες ρυθμίσεις που προωθεί η Κεραμέως.

Για να λειτουργούν απερίσπαστα τα cluster απαιτείται αλλαγή στον τρόπο που διοικούνται τα ΑΕΙ. Το ποιος διοικεί τα πανεπιστήμια είναι βασικός παράγοντας για το αν δημιουργείται ένα πλαίσιο ευνοϊκό για τέτοιες εξελίξεις. Για να γίνονται τέτοια πράγματα ο έλεγχος πρέπει να είναι στα κατάλληλα χέρια. Στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης που προβάλλεται ως πρότυπο, Πρύτανης είναι ένα στέλεχος του Συντηρητικού Κόμματος, που στο παρελθόν ήταν ο αποικιακός διοικητής του Χονγκ Κονγκ όταν αυτό ήταν βρετανική αποικία. Άρα ρυθμίσεις για ανάδειξη των πρυτανικών αρχών από την πανεπιστημιακή κοινότητα πρέπει να ανατραπούν.

Αντίστοιχα επηρεάζονται τα μεταπτυχιακά. Έτσι προσανατολίζεται το ποιοι φτάνουν σε αυτά και αφού φτάσουν, τί δεσμεύσεις έχουν μαζί με το πανεπιστήμιο και τί φιλοδοξίες έχουν ότι αυτό που θα κάνουν στη συνέχεια δεν είναι η έρευνα στην υπηρεσία του κοινωνικού συνόλου, αλλά το να κερδοσκοπήσουν μέσω μιας εταιρίας βασιζόμενοι στην όποια ευρεσιτεχνία. Αυτή τη στροφή απαιτεί και ο ΣΕΒ:

«Ο συνολικός αριθμός των διδακτόρων έχει τριπλασιαστεί σε σχέση με το 2000 και σήμερα ανέρχεται σε 44.000 διδάκτορες. Ωστόσο, όπως παρατηρεί έκθεση του ΣΕΒ, ως προς την κατανομή των διδακτόρων στα επιστημονικά πεδία, διαφαίνεται μία σαφής επαγγελματική στόχευση στον ακαδημαϊκό χώρο ή στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, αφού η μεγαλύτερη μερίδα των κατόχων διδακτορικού τίτλου συγκεντρώνεται στα πεδία των ανθρωπιστικών επιστημών, καθώς και στις επιστήμες της υγείας και

Χανιά, 9 Ιούνη 2020. Και το κίνημα Black Lives Matter έδωσε έμπνευση στους αγώνες των εκπαιδευτικών

της εκπαίδευσης. Ως προς την απασχόληση, ο δημόσιος και ευρύτερος δημόσιος τομέας παραμένει διαχρονικά ο κύριος εργοδότης των κατόχων διδακτορικού. Από την άλλη, ενώ οι Ελληνες επιστήμονες έχουν ισχυρή παρουσία στα ευρωπαϊκά ανταγωνιστικά προγράμματα (με την Ελλάδα στην 6η θέση της κατάταξης), στην παραγωγή καινοτομίας η Ελλάδα κατατάσσεται στις τελευταίες θέσεις διεθνών δεικτών.¹²

Πίσω από τις φανφάρες για τα 200 χρόνια από την επανάσταση του 21 και τις μεγαλοστομίες για τη συνέχεια του έθνους από τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό, κρύβεται μια συγνή επιλογή που λέει ότι τα μεταπτυχιακά στις ανθρωπιστικές επιστήμες, στην ιστορία, στον πολιτισμό, είναι βαρίδι για το κυνήγι μιας θέσης στον αστερισμό των startups.

Γι' αυτό τα νομοσχέδια δεν περιορίζονται στο αν θα μπει η αστυνομία στα πανεπιστήμια. Θέλουν την αστυνομία στα πανεπιστήμια γιατί προφανώς προεξοφλούν τις αντιδράσεις. Αλλά οι αλλαγές αφορούν συνολικά ολόκληρη την εκπαιδευτική πυραμίδα από πάνω μέχρι κάτω. Από την ανάδειξη της διοίκησης στα ΑΕΙ μέχρι την προσαρμογή του προσανατολισμού των μεταπτυχιακών σπουδών και το στένεμα της πρόσβασης στα ΑΕΙ με τη μείωση των εισακτέων.

Σύμφωνα με τον Χρήστο Κάτσικα:

«Η ανακοίνωση των συντελεστών

που όρισαν τα Πανεπιστήμια με βάση τον πρόσφατο νόμο του υπουργείου Παιδείας επιβεβαιώνει τους φόβους και τις εκτιμήσεις που κάναμε την περίοδο που κουβεντιαζόταν στη Βουλή η λεγόμενη Ελάχιστη Βάση Εισαγωγής. Στο διά ταύτα, λοιπόν: Με τους πιο μετριοπαθείς υπολογισμούς, ο αριθμός των φετιμών εισακτέων θα είναι μικρότερος κατά τουλάχιστον 16.000 σε σχέση με την περσινή χρονιά. Τουλάχιστον το 30% των υποψηφίων δεν θα βρει καμία θέση στα Πανεπιστήμια».¹³

«Πρότυπα» σχολεία

Οι αλλαγές ξεκινάνε από την κορυφή της πυραμίδας και μεταφέρονται προς τα κάτω, σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Ανοίγει η συζήτηση για πρότυπα σχολεία στη δευτεροβάθμια:

«Όταν το 1937 καθιερώθηκε επίσημα ο θεσμός των Προτύπων Σχολείων η πολιτεία, αναγνωρίζοντας τη μεγάλη τους προσφορά προς το έθνος, ενέταξε στον νέο θεσμό μόνο αυτά τα δύο σχολεία, τη Βαρβάκειο Σχολή και τη Ζωσιμαία Σχολή. Το επόμενο σχολείο που ονομάστηκε Πρότυπο ήταν η Ιωνίδειο Σχολή Πειραιά, το 1947. (...)

Το 1985 όμως τα σπουδαία αυτά σχολεία μετατράπηκαν σε κοινά σχολεία. Η κατάργηση του θεσμού των Προτύπων Σχολείων ήταν μία καταστροφική απόφαση, που πάρθηκε ξαφνικά, χωρίς δημόσιο διάλογο, χωρίς προφανή λόγο και χωρίς να βασίζεται σε κάποιο επιστημο-

νικό σκεπτικό ή δεδομένο. Κάποιες αόριστες αναφορές περί «δημοκρατικότητας» της παιδείας και περί «ίσων ευκαιριών» αποδείχθηκε ότι ήταν ψευδείς και υποκριτικές. (...)

Τον Μάιο 2011 η τότε υπουργός Παιδείας κ. Άννα Διαμαντοπούλου ήταν διατεθειμένη να κάνει δεκτές τις εισηγήσεις μας, αλλά τελικά μας προέκυψε ερμαφρόδιτη λύση. Μία επίπονη προσπάθεια περίπου 30 ετών έφτασε στο επιθυμητό τέλος της την 11η Ιουνίου 2020, όταν δηλαδή ψηφίστηκε ο Ν. 4692 για τα Πρότυπα Σχολεία. Οι απόφοιτοι των Ιστορικών Προτύπων Σχολείων αισθανόμαστε υποχρεωμένοι να απονείμουμε τα δημόσια εύσημα στην υπουργό Παιδείας Νίκη Κεραμέως. Μάριος Μπαχάς πρώην πρόεδρος Αποφοίτων Βαρβακείου Σχολής, Αθανάσιος Δάλλας πρόεδρος Αποφοίτων Ζωσιμαίας Σχολής».¹⁴

Ένα μοντέλο που ανήκε σε προηγούμενη εποχή, θεσμοθετήθηκε από τον Μεταξά και καταργήθηκε στη Μεταπολίτευση, στην κατεύθυνση ότι δεν υπάρχουν σχολεία ελίτ, τώρα γίνεται η προσπάθεια να επανέλθουν, ακριβώς για να λειτουργήσουν ως άλλο ένα ταξικό κόσκινο από τα πολλά που προσαρμόζουν το ποιοι θα φτάνουν στις παραπάνω βαθμίδες. Ευτυχώς οι γονείς, στις πρώτες περιοχές που έγιναν απόπειρες από την Κεραμέως να μετατραπεί το σχολείο τους σε «πρότυπο», απάντησαν με κινητοποιήσεις. Επειδή οι γονείς με τη στήριξη των εκπαιδευτι-

κών καταλαβαίνουν ότι τέτοιες αλλαγές απλά θα στερήσουν το σχολείο της περιοχής τους από τα παιδιά τους και θα το δώσουν αποκλειστικά σε «λίγους και εκλεκτούς».

Στην ίδια κατεύθυνση λειτουργούν και οι προσπάθειες να υπουργείου Παιδείας να επιβάλει την αξιολόγηση. Είναι ένα μέτρο που όχι μόνο πιάζει τους εκπαιδευτικούς ρίχνοντάς επάνω τους τις ευθύνες για το πόσο καλό ή κακό είναι το σχολείο όπου εργάζονται, αλλά, ταυτόχρονα και κύρια, μετατρέπει όλες τις ταξικές ανισότητες ανάμεσα στα σχολεία των φτωχότερων και των πλουσιότερων περιοχών σε μόνιμη ιεραρχία, η οποία καταδικάζει τα παιδιά των εργατικών οικογενειών στον πάτο της πυραμίδας.

Έχουμε να κάνουμε λοιπόν με μια ριζικά αντιδραστική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Δεν είναι η πρώτη φορά. Για την άρχουσα τάξη ποτέ οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις δεν έχουν σαν στόχο την προσφορά του εκπαιδευτικού συστήματος στο κοινωνικό σύνολο – τις μορφωτικές ανάγκες δηλαδή των παιδιών και των οικογενειών τους. Πάντα ήταν προσαρμοσμένες στις απαιτήσεις της συσσώρευσης του κεφαλαίου. Αυτό χρειάζεται να το έχουμε σταθερά στο μυαλό μας. Και γιατί δίνει προσανατολισμό στο πώς μπορούν να δοθούν οι μάχες και ποιες είναι οι συμμαχίες με τις οποίες μπορεί να προχωρήσει το κίνημα που αντιστέκεται στις επιθέσεις της Κεραμέως. Αλλά και απάντηση για το στρατηγικό ερώτημα «ποια προοπτική ανοίγει ένα τέτοιο κίνημα», γιατί η προοπτική του είναι αντικαπιταλιστική κι ανατρεπτική.

Είμαστε στο σημείο που για άλλη μια φορά το φοιτητικό κίνημα παίζει πρωτοπόρο ρόλο στο να ανοίξει τα μέτωπα της αντίστασης στην αντικοινωνική επίθεση. Είναι μεγάλη εξέλιξη το γεγονός ότι όλο το τελευταίο διάστημα έχουμε μαζικά φοιτητικά συλλαλητήρια που συσπειρώνουν μεγάλο κομμάτι των φοιτητών. Έχουν γίνει πολιτικό γεγονός. Είναι μαζικό κίνημα. Το ζήτημα

που ανοίγει είναι πως θα πάει παρακάτω. Υπάρχουν δύο απαραίτητα βήματα:

Το πρώτο είναι να ξανακατακτήσει τη συλλογικότητα της σχολής. Η προσπάθεια για αντιμαθήματα δεν είναι για να αντικαταστήσουν τα κανονικά μαθήματα. Αλλά για την αποκατάσταση της συλλογικότητας των φοιτητών που έχουν χάσει τη δυνατότητα να βρίσκονται στον φυσικό τους χώρο. Οι φοιτητές σπάνε τις απαγορεύσεις που γίνονται όλο και πιο παράλογες. Είμαστε στο σημείο που ανοίγουν όλες οι δραστηριότητες αλλά οι σχολές παραμένουν κλειστές, προφανώς για πολιτικούς λόγους. Είναι στόχος να μπορέσουν ξανά οι φοιτητές να λειτουργούν με μαζικές συνελεύσεις στο φυσικό τους χώρο για να οργανώνουν τα βήματά τους με συγκροτημένο τρόπο.

Σύνδεση

Το δεύτερο βήμα είναι ο συγκροτημένος τρόπος σύνδεσης με τους αγώνες των υπόλοιπων κλάδων της εκπαίδευσης, δηλαδή τις απεργίες των εκπαιδευτικών. Όπως τόνισε ο Σεραφείμ Ρίζος, δάσκαλος από τα Χανιά, σε συζήτηση που συνδιοργάνωσαν φοιτητές, εκπαιδευτικοί και μαθητές:

«Χρειάζεται να ξεπεράσουμε την πολυδιάσπαση των αγώνων. Να υπάρξει ένα οργανωμένο απεργιακό κίνημα, κίνημα καταλήψεων, συντονισμένο από τα κάτω που θα μπορέσει να σπάσει αυτή την κυβερνητική πολιτική. Όλες οι αντιστάσεις αυτού του διαστήματος ξεκίνησαν από τα κάτω. Στο ζήτημα της αξιολόγησης για παράδειγμα η ΔΟΕ πάζαρε για δυο χρόνια το πώς θα τη δεχτεί. Ήταν η κίνηση του κόσμου από τα κάτω και της εκπαιδευτικής αριστεράς που οργάνωσε όλη τη μάχη σχολείο – σχολείο κι έτσι καταφέραμε να πετύχουμε νίκες. Με τον ίδιο τρόπο μπορούμε να πετύχουμε απεργιακούς συντονισμούς και να συγκροτήσουμε απεργιακούς βηματισμούς που θα φέρουν νίκες απέναντι στην κυβέρνηση».¹⁵

Φτάνοντας σε αυτά τα βήματα βλέπουμε ότι η αστυνόμευση δεν μπορεί

να σταματήσει το κίνημα. Είναι μάχη να μην υπάρξουν οι επιτροπές ασφάλειας στα πανεπιστήμια. Αλλά στην πράξη σημαίνει τη σύνδεση των φοιτητικών κινητοποιήσεων με τις απεργίες των εκπαιδευτικών. Να αξιοποιήσουμε όλη τη δύναμη αυτού του κινήματος για να τσακίσουμε την αντιμεταρρυθμιστική Κεραμέως. ■

Σημειώσεις

1. Ομιλία του Βενιζέλου στη Θεσσαλονίκη για το πρόγραμμα της τότε κυβέρνησής του. Αναφέρεται από τον Γιώργο Θ. Μαυρογορδάτο στο βιβλίο του «Μετά το 1922- η παράταση του δικασμού», εκδόσεις Πατάκη, 2017, σελ. 336
2. Στο ίδιο σελ. 337
3. Π. Γκαργκάνας, Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, περιοδικό Σοσιαλισμός από τα κάτω Νο 61, Γενάρης-Φλεβάρης 2007, <https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=529>
Βλέπε επίσης Π. Γκαργκάνας, Όχι άλλα ψέματα για την Παιδεία, Σοσιαλισμός από τα κάτω Νο 15, Μάρτης-Απρίλης 1995, <https://socialismfrombelow.gr/pdf/15.pdf>
4. Καταλήψεις, διαδηλώσεις- πρώτο ράγισμα, Εργατική Πρωτοπορία Νο 31, Δεκέμβριος 1979, <https://sekonline.gr/images/pdf/EP/EP31.pdf>
5. Alex Callinicos, Universities in a neoliberal world, Bookmarks, London 2006
6. Γιάννης Σηφιακόκης, Αντίσταση στην αντιμεταρρύθμιση, Σοσιαλισμός από τα κάτω Νο 28, Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 1998, <https://socialismfrombelow.gr/pdf/28.pdf>
7. Παντελής Παναγιωτακόπουλος, Οι καταλήψεις από μέσα, Σοσιαλισμός από τα κάτω Νο 61, Γενάρης-Φλεβάρης 2007, <https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=532> και Λένα Βερδέ, Το χρονικό της μάχης, στο ίδιο, <https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=531>
8. Αφροδίτη φράγκου Κάτω τα χέρια από το άσυλο, Εργατική Αλληλεγγύη Νο 1384, 31 Ιούλιος 2019, <https://ergatiki.gr/article.php?id=20759&issue=1384>
9. Μάνος Νικολάου, Διπλή πανωλεθρία Κεραμέως, Εργατική Αλληλεγγύη Νο 1447, 11 Νοέμβριος 2020, <https://ergatiki.gr/article.php?id=23145>
10. Biotech behind AstraZeneca vaccine files for US listing, Financial Times, 8 April 2021
11. Πριμ σε ιδιωτές ψίχουλα στα ΑΕΙ, Εφημερίδα των Συντακτών, 26 Απριλίου 2021 https://www.efsyn.gr/ellada/ekpaideysi/291602_prim-se-idiotes-psihoyla-sta-aei
12. Γέφυρες ΑΕΙ με την αγορά εργασίας και την εξωστρέφεια, Καθημερινή της Κυριακής, 11 Απρίλη 2021, <https://www.kathimerini.gr/society/561326617/gefyres-aei-me-tin-agera-ergasias-kai-tin-exostrephia/>
13. «Κόβουν 16.000 εισακτέους, Εφημερίδα των Συντακτών 3-4 Απριλίου 2021, https://www.efsyn.gr/ellada/ekpaideysi/288264_koboun-16000-eisakteous
14. Πρότυπα σχολεία, η συμβολή των αποφοίτων της Βαρβακείου και της Ζωσιμαίας Σχολής, Καθημερινή της Κυριακής, 11 Απριλίου 2021, <https://www.kathimerini.gr/society/561326623/protypa-scholeia-i-symvoli-ton-afopoiton-tis-varvakeiou-kai-tis-zosimaias-scholis/>
15. Φοιτητές, μαθητές, εκπαιδευτικοί-ενωμένοι θα νικήσουμε, Εργατική Αλληλεγγύη Νο 1467, 14 Απρίλη 2021, <https://ergatiki.gr/article.php?id=24014&issue=1467>

Οι φυλακές προσφύγων δολοφονούν

Αντιρατσιστικό συλλαγήτριο 20 Μάρτη. Διεθνής μέρα κατά του ρατσισμού και του φασισμού

Ο Δημήτρης Ζώτος, δικηγόρος της Πολιτικής Αγωγής στη δίκη της Χρυσής Αυγής μιλάει στον Γιώργο Πίττα για τους θανάτους προσφύγων στα κέντρα κράτησης και τις ευθύνες των δεσμοφυλάκων τους

Στις 29 Μαρτίου η Ευρωπαϊκή Ένωση ανακοίνωσε ότι θα χρηματοδοτήσει με 250 εκατομμύρια ευρώ τα πέντε νέα στρατόπεδα προσφύγων που ετοιμάζει η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας στη Λέσβο, στη Σάμο, στη Χίο την Κω και τη Λέρο. Πρόκειται για τα κλειστά στρατόπεδα κράτησης που εδώ και ένα χρόνο η κυβέρνηση μεθοδεύει στα νησιά -έχοντας ξεκινήσει ήδη σε κάποια από αυτά την υλοποίησή τους- αντιμέτωπη με τις αντιδράσεις και των προσφύγων και των κατοίκων.

Η χρηματοδότηση αυτού του σχεδίου είναι η επιβεβαίωση της νέας ρατσιστικής σκλήρυνσης της πολιτικής της ΕΕ ενάντια στους πρόσφυγες - στην

οποία η κυβέρνηση Μητσοτάκη παίζει τον ρόλο του μπροστάρη. Η ρατσιστική αυτή σκλήρυνση θεσμοθετείται μάλιστα εκ νέου με το καινούργιο Σύμφωνο Μετανάστευσης της ΕΕ που βρίσκεται εδώ και μερικούς μήνες στα σκαριά και προβλέπει πέρα από τα κλειστά στρατόπεδα ακόμη μεγαλύτερη «θωράκιση» των συνόρων με φράχτες στον Έβρο και περιπολίες θανάτου στα νησιά (σε συνεργασία με την κυβέρνηση Ερντογάν με την οποία το παζάρι για τα ανταλλάγματα συνεχίζεται) καθώς και μέτρα επιτάχυνσης των απορρίψεων και των απελάσεων των αιτούντων ασύλου.

«Με κεντρικό μήνυμα “ποτέ πια άλλη Μόρια” προχωρούμε σε ένα φιλόδοξο,

αλλά συνάμα και ρεαλιστικό, σχέδιο δημιουργίας Κλειστών, Ελεγχόμενων Δομών στα νησιά και την ενδοχώρα», δήλωσε χαρακτηριστικά ο υπουργός Μετανάστευσης Μηταράκης! Αποτελεί πραγματικά κορύφωση γκεμπελισμού το γεγονός ότι η στροφή από τα ανοιχτά στρατόπεδα (που δημιουργήθηκαν μετά τη Συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας το 2016 και στα οποία διέμενε η πλειοψηφία των αιτούντων άσυλο) στα κλειστά και σε απομακρυσμένες περιοχές γίνεται στο όνομα της «βελτίωσης» των συνθηκών σε αυτά, γίνεται στο όνομά τους.

Λες και οι πρόσφυγες, στην πλειοψηφία τους γυναίκες και παιδιά, που εγκατέλειπαν πέρσι το φθινόπωρο το φλεγόμενο κολαστήριο της Μόριας για να

περάσουν τελικά ένα χειμώνα ολόκληρο στα αντίσκηνα του κολαστήριου του Καρά Τεπέ στη Λέσβο, εξεγέρθηκαν για να βρεθούν κλεισμένοι σε φυλακές σε κάποιο κορφοβούνι.

Στην ετήσια έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας για την καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε όλο τον κόσμο η Ελλάδα έχει την «τιμητική» της με σωρεία παραβιάσεων σε ντόπιους και πρόσφυγες. Η Διεθνής Αμνηστία καλεί τις κυβερνήσεις «να αφήσουν ελεύθερους όλους όσους κρατούνται αποκλειστικά για λόγους μετανάστευσης και να εξασφαλίσουν ότι οι αιτούντες άσυλο θα προστατεύονται με βάση τις διεθνείς συμβάσεις». Το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες καλεί τις αρχές να «εγκαταλείψουν την πρακτική της παρατεταμένης και αδιάκριτης διοικητικής κράτησης». Είναι υποκριτικό, αλλά ενδεικτικό της κατάστασης, ότι ακόμη και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων του Συμβουλίου της Ευρώπης κάνει λόγο για απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση και ζητάει «η παρούσα προσέγγιση σχετικά με την κράτηση πολιτών τρίτων χωρών να αλλάξει».

Είναι πλέον καθαρό σε όλο και περισσότερους ότι ο θεσμικός ρατσισμός κυβέρνησης και ΕΕ δεν έχει να κάνει τίποτε με μέτρα αντιμετώπισης των «αυξημένων ροών» των προσφύγων και των μεταναστών που ταχα δεν μπορούν να διαχειριστούν. Το ίδιο το υπουργείο Μετανάστευσης καμάρωνε τον περασμένο μήνα ότι στην Ελλάδα -μέσα από την εφαρμογή αυτής της θανατοπολιτικής- βρίσκονται σήμερα λιγότεροι από 60.000 αιτούντες άσυλο και οι «ροές» είχαν μειωθεί κατά 82% σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του 2020, ενώ «σε ό,τι αφορά στη νόμιμη μετανάστευση και τη μόνιμη άδεια διαμονής επενδυτή (Golden Visa), η κύρια χώρα προέλευσης των επενδυτών στη χώρα μας είναι οι υπήκοοι Κίνας, σε ποσοστό 73,3% και ακολουθούν κατά πολύ μικρότερα μέγεθη οι υπήκοοι Τουρκίας (6,6%) και Ρωσίας (4,2%)»!

Πρόκειται για την ωμή παραδοχή της ταξικότητας του θεσμικού ρατσισμού που κλείνει σε στρατόπεδα συγκέντρωσης τους φτωχούς και χαρίζει τα πάντα στους «επενδυτές» που έρχονται να ξεκοκαλίσουν τη δημόσια περιουσία που τους χαρίζουν οι Μητσοτάκηδες και οι Χατζηδάκηδες.

Είναι έγκλημα κατά της ανθρωπότητας αυτό που συντελείται σήμερα από τις κυβερνήσεις μέσα στα σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ελλάδας. Αλλά τα μηνύματα που έρχονται από κάθε γωνιά της Ελλάδας, της Ευρώπης και όχι μόνο, δείχνουν ότι υπάρχει ένα ολοένα και διογκούμενο κίνημα που είναι αποφασισμένο να παλέψει για να σταματήσουν αυτά τα εγκλήματα αλλά και να τιμωρηθούν οι ένοχοι.

Είναι το μήνυμα που στέλνουν, καταρχάς, οι ίδιοι οι πρόσφυγες και οι μετανάστες που δεν έχουν σταματήσει να εξεγείρονται μέσα στα κλειστά και ανοιχτά στρατόπεδα, απαιτώντας άσυλο, χαρτιά, δικαίωμα μετακίνησης, στέγη που συνοψίζονται στα πλακάτ τους σε μια και μόνο λέξη: Αζαντί, Freedom, Ελευθερία. Είναι το μήνυμα που στέλνει το αντιρατσιστικό κίνημα αλληλεγγύης και οι κοινότητες των μεταναστών που δηλώνουν αποφασισμένες να κλιμακώσουν τον αγώνα για να κλείσουν τα στρατόπεδα – πιο πρόσφατα στην οργανωμένη συγκέντρωση για τον χαμό του Εργκιούν και του Ντιαμπατέ στην πολυπαθη Πλατεία Αμερικής.

Είναι το μήνυμα που ακούστηκε δυνατά στους δρόμους της Αθήνας στο μεγαλειώδες συλλαλητήριο που οργανώθηκε από την ΚΕΕΡΦΑ στην Αθήνα –και πολλές άλλες πόλεις της χώρας- στις 20 Μάρτη, όπου οι πρόσφυγες από τα καμπ, οι κοινότητες μεταναστών, τα συνδικάτα και οι αντιρατσιστικές οργανώσεις, έδειξαν τη δύναμή τους, κατεβαίνοντας μαζικά στο δρόμο. Και ακόμη πιο σημαντικό, το μήνυμα που συντάραξε τη διεθνή μέρα δράσης τους δρόμους του Παρισιού, της Βιέννης, του Άμστερνταμ, του Λονδίνου, του Βερολίνου και δεκάδων άλλων πόλεων

σε ολο τον κόσμο ενώνοντας τη φωνή μας διεθνώς. Τη φωνή που λέει κλείστε τα στρατόπεδα κλειστά και ανοιχτά και αφήστε τους να έρθουν στις πόλεις. Που λέει «Έχουμε χώρο», όπως ήταν το σύνθημα των διαδηλώσεων που έγιναν τον περασμένο Σεπτέμβρη σε πολλές πόλεις σε όλη την Γερμανία.

Έχουμε επιπλέον μια εμπειρία δεκαετιών για το πως το αντιρατσιστικό και αντιφασιστικό κίνημα μπορεί να νικάει βάζοντας μπροστά τους ίδιους τους πρόσφυγες και την οργανωμένη δύναμη της εργατικής τάξης, τα συνδικάτα. Αυτό έγινε το 2015 όταν οι λαοί της Ευρώπης υποδέχτηκαν πάνω από 1 εκατομμύριο ανθρώπους κάνοντας τους φασίστες να σκυλιάσουν και η Ελλάδα έγινε το παράδειγμα αλληλεγγύης. Έτσι φτάσαμε στις 7 του περσινού Οκτώβρη στην καταδίκη της Χρυσής Αυγής μετά από δεκαετίες σκληρού αγώνα.

Έχουμε την εμπειρία και τη δύναμη που αντλούμε από το Black Lives Matter και το μεγαλειώδες αντιρατσιστικό κίνημα των ΗΠΑ που κατέβηκε ξανά μαζικά στους δρόμους καταγγέλλοντας τις νέες ρατσιστικές δολοφονίες της αστυνομίας του Μπάιντεν και τη Δευτέρα 20 Απρίλη πανηγύρισε την καταδίκη του δολοφόνου του Τζόρτζ Φλόυντ – «ένοχος και στους τρεις βαθμούς». Και δεν σταματάει γιατί η εποχή των «μεμονωμένων περιστατικών» έχει παρέλθει ανεπιστρεπτή.

Από τις ΗΠΑ μέχρι την Ελλάδα, γίνεται πλέον φανερό στον καθένα, ότι αυτός που οπλίζει το χέρι των ανθρωποφυλάκων να βιαιοπραγούν, να κλείνουν σε στρατόπεδα και να σκοτώνουν, είναι ένα σύστημα που για να μην βουλιάξει μέσα στην κρίση του χρησιμοποιεί σαν σωσίβιο τον ρατσισμό αναβιώνοντας τις χειρότερες μνήμες της ανθρωπότητας, τα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Οι διαχειριστές του είναι ένοχοι, όχι σε τρεις, αλλά σε εκατόν τρεις βαθμούς και η θέση που τους αξίζει είναι δεμένοι χέρι-χέρι με τον Ντέρεκ Σόβιν, τον δολοφόνο του Φλόυντ.

Γιώργος Πίττας

Συνέντευξη με τον Δημήτρη Ζώτο, δικηγόρο στην υπόθεση του Ιμπραήμ Εργκιούν και του Μάκι Ντιαμπατέ

Τι οδήγησε στον άδικο θάνατο δύο νέων ανθρώπων, ποια είναι τα αιτήματα των οικογενειών, τι ζητάει η καμπάνια που ξεκινάει σχετικά με τα στρατόπεδα συγκέντρωσης;

Οι θάνατοι του Ιμπραήμ Εργκιούν και του Μάκι Ντιαμπατέ έχουν σαν γεννησιουργό αιτία την ύπαρξη και τη λειτουργία των αυθαίρετων χώρων κράτησης που λέγονται κατ' ευφημισισμό ΠΡΟΚΕΚΑ και στην ουσία είναι στρατόπεδα συγκέντρωσης.

Στην περίπτωση του Εργκιούν έχουμε έναν νέο Κούρδο που έφυγε από την Τουρκία κυνηγημένος από το καθεστώς Ερντογάν, και ήρθε στην Ελλάδα να ζητήσει άσυλο. Του απορρίφθηκε η αίτηση ασύλου και κρατούνταν στο στρατόπεδο της Κορίνθου για 17 μήνες.

Ο 24χρονος Εργκιούν είχε την ελπίδα ότι στους 17 μήνες θα αφεθεί ελεύθερος επειδή υποτίθεται ότι ο ανώτερος χρόνος που μπορεί να κρατηθεί κανείς είναι 18 μήνες. Αντί γι' αυτό, εισέπραξε μια απόφαση του διευθυντή ότι η κράτησή του θα συνεχιστεί. Αυτό είχε συμβεί άλλες δύο φορές. Σύμφωνα με τις μαρτυρίες των συγκρατούμενων του, ο Εργκιούν είχε κάνει άλλες δυο αποπειρες αυτοκτονίας. Ήταν μια απελπισμένη προσπάθεια να υπερασπιστεί με την ίδια του τη ζωή το δικαίωμά του να αφεθεί ελεύθερος αφού δεν υπήρχε κανένας λόγος να κρατείται. Θυσίασε τη ζωή του γι' αυτό. Και νομίζω ότι αυτό είναι ένα μεγάλο χρέος για εμάς.

Ο Ντιαμπατέ, ήταν ένας νέος άνδρας από την Γουινέα, πατέρας τριών παιδιών, ένας χαρισματικός μουσικός, όπως λένε οι πατριώτες του της κοινότητας της Γουινέας και είχε έρθει εδώ για μια καλύτερη ζωή για εκείνον και για τα παιδιά του. Κρατούνταν πάλι αρ-

17 Απρίλη, Η κηδεία του Μάκι Ντιαμπατέ στο Σχιστό

κετούς μήνες, πάλι χωρίς καμιά δικαστική απόφαση στο ΠΡΟΚΕΚΑ της Κω. Όλοι όσοι κρατούνται στα ΠΡΟΚΕΚΑ υφίστανται μια ιατρική εξέταση και ο Ντιαμπατέ πέρασε αυτήν την εξέταση όπου διαπιστώθηκε ότι ήταν υγιής κατά την είσοδό του στο στρατόπεδο.

Ύστερα από δυόμιση μήνες ο Ντιαμπατέ εμφάνισε φοβερούς πόνους. Ζητούσε απελπισμένα βοήθεια για τρεις μέρες. Οι εκκλήσεις του δεν εισακούστηκαν ποτέ, με αποτέλεσμα να πεθάνει μέσα στο στρατόπεδο. Όταν έφτασε το ΕΚΑΒ στο στρατόπεδο ήταν ήδη νεκρός. Αν υπήρχε μια στοιχειώδης ιατρική μέριμνα ο Ντιαμπατέ θα είχε σωθεί καθώς πέθανε από ειλεό γιατί έμεινε αβοήθητος για τρεις μέρες.

Και στις δύο περιπτώσεις πρόκειται για θανάτους-δολοφονίες, που οφείλονται στην ίδια την ύπαρξη των στρατοπέδων. Στην αυθαίρετη και μέσα σε απάνθρωπες συνθήκες κράτηση νέων κυρίως ανθρώπων που έρχονται στην Ελλάδα είτε για να ζητήσουν άσυλο είτε για μια καλύτερη ζωή. Όπως είναι γνωστό για την κράτηση στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, στα ΠΡΟΚΕΚΑ, δεν υπάρχει δικαστική απόφαση με την οποία κρατείται κάποιος. Κρατείται μό-

νο και μόνο επειδή έχει κάνει αίτηση ασύλου είτε επειδή του απορρίφθηκε η αίτηση ασύλου και είναι προς απέλαση. Κάθε τρίμηνο ο αστυνομικός διευθυντής αποφασίζει αυθαίρετα αν και ποιος θα αφεθεί ελεύθερος και τίνος θα συνεχιστεί η κράτηση. Ο κανόνας είναι ότι η κράτηση συνεχίζεται.

Και οι δύο οικογένειες ζητάνε δικαιοσύνη για τους ανθρώπους που έχασαν αλλά και για να μην έχουν και άλλοι την τύχη τους. Ζητάμε σαν πολιτική αγωγή να τιμωρηθούν όλοι οι ένοχοι για τους δύο θανάτους, την αποζημίωση των οικογενειών, την κατάργηση όλων των στρατοπέδων συγκέντρωσης. Αλλά δεν μιλάμε μόνο για τις οικογένειες, μιλάμε για τις κοινότητες, ολόκληρο το κίνημα αλληλεγγύης πρέπει να ενεργοποιηθεί σε αυτήν την κατεύθυνση.

Σήμερα (Σάββατο 17/4) κατάφερε η κοινότητα της Γουινέας να πάρει τη σορό του Ντιαμπατέ και να του κάνει μια αξιοπρεπή κηδεία στο Σχιστό. Ήταν εκεί τα μέλη της Κοινότητας και δώσανε μια υπόσχεση: ότι ο θάνατός του δεν συνέβη επί ματαίω, ότι θα κοινητοποιήσουν και τις άλλες κοινότητες, να μην υπάρξουν άλλα θύματα στα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Και ο μόνος τρόπος

είναι να αγωνιστούν για την κατάργηση των στρατοπέδων συγκέντρωσης. Αυτήν την υπόσχεση έδωσαν στον Ντιαμπάτέ. Αυτό ζήτησε στον επικήδειο του και ο συντονιστής της ΚΕΕΡΦΑ Πέτρος Κωνσταντίνου.

Μίλησέ μας για τα στρατόπεδα κράτησης που η μεθόδευση είναι να γίνουν ο κανόνας στην Ελλάδα και στην ΕΕ.

Να πούμε τι είναι ένα προαναχωρησιακό κέντρο, γιατί είναι σημαντικό και από άποψη νομικού καθεστώτος, να δούμε πόσο αυθαίρετο είναι. Τα προαναχωρησιακά κέντρα είναι φυλακές. Οι άνθρωποι που κρατούνται εκεί είναι κρατούμενοι, όπως είναι και οι άνθρωποι που βρίσκονται στις κανονικές φυλακές, δηλαδή στερούνται κάθε δικαίωμα ελεύθερης κίνησης. Μόνο που υπάρχει μια μεγάλη διαφορά.

Οι κανονικοί κρατούμενοι κρατούνται σε μια φυλακή γιατί εκτίουν κάποια ποινή για ένα αδίκημα που έκαναν και έχουν καταδικαστεί από ένα κανονικό δικαστήριο, όπου είχαν τις όποιες εγγυήσεις παρέχει το σημερινό δίκαιο, της υπεράσπισης, του δικηγόρου κλπ. Και δεύτερον, ξέρουν πόσο διαρκεί η ποινή τους, έχουν επισκεπτήρια, άδειες, τα δικαιώματα των κρατουμένων.

Οι μετανάστες και οι πρόσφυγες που κρατούνται στα προαναχωρησιακά κέντρα δεν έχουν κάνει κανένα ποινικό αδίκημα, δεν έχουν καταδικαστεί από κανένα κανονικό δικαστήριο με κάποια ποινή. Η κράτησή τους έχει επιβληθεί και ανανεώνεται από κάποιον αστυνομικό διευθυντή. Και δεν ξέρουν αν και πότε θα αφεθούν ελεύθεροι. Αυτό είναι συγκλονιστικό. Αυτή η αβεβαιότητα είναι που οδήγησε τον Εργκιούν στον θάνατο. Δεν έχουν αύριο, δεν έχουν προοπτική, δεν έχουν μέλλον. Η μοναδική εναλλακτική είναι η απέλαση ή η «εθελούσια επιστροφή» σε μια χώρα που είχαν ένα σημαντικό λόγο για να ρισκάρουν και να την εγκαταλείψουν – και γι' αυτό το λόγο ελάχιστοι ακολουθούν αυτήν την επιλογή.

Για να δικαιολογηθεί αυτή η κράτηση, οι μετανάστες και οι πρόσφυγες μπορεί να μην κατονομάζονται ρητά ως εχθροί αλλά εφαρμόζεται σε αυτούς το «δίκαιο του εχθρού». Πρόκειται για ένα παρασύστημα κράτησης, όπως κατ' αντιστοιχία μιλάμε για παρακράτος, παρασύνταγμα κοκ. Στην πύλη κάθε ΠΡΟΚΕΚΑ σταματάει να ισχύει το δίκαιο προστασίας μεταναστών και προσφύγων και τα ίσα δικαιώματα. Βρίσκονται πλέον σε ένα χώρο μη δικαίου που υπόκειται στην αυθαίρετη εξουσία του κάθε αστυνομικού διευθυντή.

Πρόκειται για στρατόπεδα συγκέντρωσης που ακολουθούν μια συγκεκριμένη παράδοση. Έχουν σημασία τα ιστορικά προηγούμενα για κάτι που συμβαίνει αυτή την στιγμή ξανά μαζικά στην Ελλάδα και σε μια σειρά άλλες χώρες. Τα στρατόπεδα συγκέντρωσης είναι χώροι «διοικητικής φύλαξης» και «αστυνομικής κράτησης» των «εχθρών» του κράτους, του έθνους ή της καθεστυκίας τάξης, για τους οποίους εφαρμόζεται ένα μη-δίκαιο περιορισμού της ελευθερίας τους, όχι για κάτι που έκαναν αλλά για κάτι που είναι.

Η πρώτη εφαρμογή, έγινε στην Κούβα από το Ισπανικό κράτος που έκανε στρατόπεδα συγκέντρωσης για όσους θεωρούνταν εχθροί της αποικιοκρατίας. Στην Ελλάδα, στη Μακρόνησο, άνθρωποι κρατούνταν και βασανίζονταν – με αποφάσεις των επιτροπών ασφαλείας του κράτους και αστυνομικών διευθυντών, εκτοπισμένοι ως επικίνδυνοι για το εθνικό καθεστώς. Ήταν αριστεροί, θεωρούνταν εχθροί του κράτους. Και βέβαια, από άποψη νομικού καθεστώτος, τα στρατόπεδα των ναζί ανήκουν στην ίδια κατηγορία. Δεν υπήρξε κάποια απόφαση, ακόμη και της ναζιστικής «βουλής», να δημιουργήσουν στρατόπεδα συγκέντρωσης. Το πρώτο τέτοιο στρατόπεδο το 1933 έγινε από τον Χίμλερ και ονομάστηκε «προστατευτική φύλαξη» αξιοποιώντας μια ρύθμιση που προϋπήρχε, αρχικά για τους αριστερούς και μετά για όλους τους «εχθρούς» του τρίτου Ράιχ, δηλα-

δή τους Εβραίους, τους ομοφυλόφιλους, τους Ρομά, τους ανάπηρους.

Αυτή είναι η παράδοση των ΠΡΟΚΕΚΑ. Σήμερα, πρόσφυγες και μετανάστες, κυνηγημένοι από πολέμους, δικτατορικά καθεστώτα, άνθρωποι που βρέθηκαν αντιμέτωποι με την κλιματική αλλαγή, την φτώχεια των προγραμμάτων του ΔΝΤ, θεωρούνται ανεπιθύμητοι από τις άρχουσες τάξεις της Ευρώπης, γίνονται αυτομάτως οι σύγχρονοι «εχθροί» του κράτους, του έθνους κ.ο.κ. Μπαίνουν σε αυτήν την θέση αντικειμενικά, καθώς όλοι εκείνοι και εκείνες που φτάνουν στην Ελλάδα, μπορούν από την πρώτη στιγμή να κρατηθούν. Αυτό δεν ίσχυε πάντα. Πρόκειται για μια σκληρή τελευταία εσοδεία, με το νόμο 4636 του 2019.

Υπήρχαν βέβαια τα στρατόπεδα από το 2005 και μετά, αλλά οι λόγοι κράτησης ήταν πιο περιορισμένοι γι' αυτό ήταν και περιορισμένα τα στρατόπεδα. Χρόνο το χρόνο το νομικό πλαίσιο άρχισε να γίνεται όλο και πιο σκληρό και άκαμπτο. Το 2014 υπήρξε μια γνωμοδότηση του νομικού συμβουλίου του κράτους που επέκτεινε το ανώτατο όριο κράτησης, που μέχρι τότε ήταν σε εξαιρετικές συνθήκες 18 μήνες, σε αορίστου χρόνου, με απλή απόφαση του τοπικού αστυνομικού διευθυντή.

Αυτό καταργήθηκε την πρώτη περίοδο του ΣΥΡΙΖΑ το 2015 κάτω από την τεράστια πίεση του αντιρατσιστικού κινήματος και του τεράστιου κινήματος αλληλεγγύης που εκδηλώθηκε στους πρόσφυγες με τον απλό κόσμο να τους υποδέχεται στην Ελλάδα και να τους ανοίγει το δρόμο για να μετακινηθούν ελεύθερα. Από το 2016 και μετά, με την σύμβαση ΕΕ-Τουρκίας, ο κυρίαρχος τρόπος έγιναν τα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης. Ο κόσμος είχε να αντιμετωπίσει τις καθυστερήσεις στις εγκρίσεις ασύλου και τις άθλιες συνθήκες στην Μόρια και στα άλλα ανοιχτά στρατόπεδα και γι' αυτό εξεγέρθηκε ξανά και ξανά αλλά η πλειοψηφία μπορούσε να βγαίνει από τα στρατόπεδα.

Ο θεσμός της κράτησης για 36 μή-

νες επανήλθε με το νόμο του 2019 και μαζί με αυτό ήλθε και η πρακτική που πλέον γίνεται κυρίαρχη, ότι όσοι έρχονται καταρχήν κρατούνται. Και γι' αυτό βλέπουμε τον τελευταίο χρόνο, με την χρηματοδότηση της ΕΕ, να προετοιμάζονται μεγάλα κλειστά στρατόπεδα φύλαξης τύπου ΠΡΟΚΕΚΑ στα νησιά και στην ηπειρωτική χώρα, χώροι κράτησης, μακριά από τον αστικό ιστό.

Ο λόγος που το κάνουν αυτό είναι ότι όσο πιο αόρατοι γίνονται οι πρόσφυγες τόσο πιο εύκολα μπορεί κανείς να τους βαφτίζει εχθρό. Όταν είναι στις γειτονιές ο απλός κόσμος ζει μαζί τους και μπορεί να καταλάβει ότι δεν είναι «εχθροί» αλλά καθημερινοί άνθρωποι σαν και αυτόν που μπορεί να συμβιώσει αρμονικά μαζί τους, που μπορεί να αγωνιστεί μαζί τους για τα κοινά προβλήματα. Αυτό συνέβη με όλες τις προηγούμενες γενιές προσφύγων και μεταναστών.

Ποιες σκοπιμότητες εξυπηρετεί αυτή η βάρβαρη πολιτική της κυβέρνησης Μητσοτάκη και της ΕΕ;

Η επικεφαλίδα σε αυτό το ερώτημα είναι η ατζέντα του θεσμικού ρατσισμού και της ισλαμοφοβίας, αυτήν υπηρετούν οι κυβερνήσεις, στην Ελλάδα, στην Ευρώπη, στις ΗΠΑ και σε όλο τον κόσμο. Θέλουν διαιρεμένη την εργατική τάξη ώστε να μπορούν να επιβάλουν τις πολιτικές λιτότητας και αυταρχισμού. Την χρησιμοποιεί ευρέως αυτήν την ατζέντα η κυβέρνηση Μητσοτάκη την ίδια στιγμή που φέρνει μια σειρά από αντεργατικούς νόμους και χαρίζει δώρα στους καπιταλιστές. Αλλά και γιατί αισθάνεται στριμωγμένη από τις αλληπάλληλες αποτυχίες και ήττες στην διαχείριση της πανδημίας ή στο πεδίο της απαγόρευσης των συγκεντρώσεων και του αυταρχισμού του Χρυσοχοϊδη - με πιο πρόσφατη την αναστολή της λειτουργίας της πανεπιστημιακής αστυνομίας κάτω από τις αντιδράσεις των φοιτητών.

Επιπλέον εφαρμόζει συνειδητά -έχει επιρωθεί και ρητά αυτό με το «θα σας

κάνουμε το βίο αβίωτο»- μια θανατοπολιτική, είτε πρόκειται για τους χιλιάδες ανθρώπους που έχουν αφήσει την τελευταία τους πνοή στο Αιγαίο και στον Έβρο αντιμετώπι με όλο και περισσότερα «πουσμπάκ» του λιμενικού και της αστυνομίας είτε προκειται γι' αυτούς που οδηγούνται μέχρι και στον θάνατο στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, όπως - ο Εργκιουν και ο Ντιαμπατέ. Εγκλήματα που έχουν στόχο να στείλουν το μήνυμα στους εκτός συνόρων «δεν περνάει κανείς», εγκλήματα που πρέπει να σταματήσουν, εγκλήματα και για τα οποία η κυβέρνηση και οι υπουργοί της καθώς και οι αρχές της ΕΕ θα πρέπει να λογοδοτήσουν και να τιμωρηθούν.

Μπορεί να γίνει αυτό και πώς;

Οι πρόσφυγες και οι μετανάστες που έρχονται εδώ, πέρα από το ότι έχουν περάσει δια πυρός και σιδήρου, έχουν μια τεράστια εμπειρία από το τι σημαίνει αντίσταση, διεκδίκηση, διαμαρτυρία, διαδήλωση, είναι οι γυναίκες και οι άντρες της Αραβικής Άνοιξης, άνθρωποι που έχουν παλέψει και διωχθεί στις χώρες τους. Δεν θα φοβηθούν, ξέρουν να οργανώνονται, να διαδηλώνουν - αυτό κάνουν ήδη. Δεν υπάρχει στρατόπεδο που να μην έχει γνωρίσει την αντίσταση, να μην έχουν γίνει διαμαρτυρίες.

Οι κρατούμενοι θέλουν την δημοσιοποίηση της κατάστασης στην οποία βρίσκονται, στέλνουν μηνύματα, φωτογραφίες, βίντεο προς τα έξω, έχουν σχέσεις με τις κοινότητές τους, τις ενημερώνουν και ζητάνε βοήθεια. Δεν είναι μόνο οι νέοι πρόσφυγες και μετανάστες που οδηγούνται στα στρατόπεδα, είναι και οι παλαιότεροι που περιορίζεται η παράταση των αδειών παραμονής γιατί δεν μπορούν να μαζέψουν τα αναγκαία ένσημα, ιδιαίτερα σε συνθήκες πανδημίας, άνθρωποι που είναι χρόνια στην Ελλάδα, που ξέρουν τη γλώσσα.

Χρειάζεται να οργανωθεί καλύτερα η επικοινωνία των μέσα με τους έξω, γιατί

έξω από τα στρατόπεδα υπάρχει η μεγάλη μάζα του αντιφασιστικού και αντιρατσιστικού κινήματος, του κινήματος αλληλεγγύης που μπορεί να ανατρέψει αυτήν την κατάσταση. Ήταν χάρη σε αυτή τη σύνδεση που το 2015 μπόρεσε για παράδειγμα να καταργηθεί η απόφαση του νομικού συμβουλίου του κράτους (ΝΣΚ) που αναφέραμε αλλά και πιο πρόσφατα. Αλλά αυτή η δύναμη είναι παρούσα και τώρα. Φάνηκε αυτό στις 20 Μάρτη φάνηκε και στην εκδήλωση που οργανώθηκε στην Πλατεία Αμερικής με κέντρο τους θανάτους του Ντιαμπατέ και του Εργκιούν. Στηρίχτηκε από όλες τις κοινότητες, από τον κόσμο της γειτονιάς και ήταν τόσο μεγάλη που εξελίχθηκε σε μαζική διαδήλωση.

Υπάρχουν οι όροι για να οργανώσουμε ξανά μια μεγάλη καμπάνια, να διεκδικήσουμε δικαιοσύνη για τους νεκρούς, να κλείσουν τα στρατόπεδα συγκέντρωσης και σε αυτήν την κατεύθυνση έχουμε πίσω μας και την μεγάλη εμπειρία την μακρόχρονης και επίπονης και νικηφόρας καμπάνιας για την καταδίκη της Χ.Α. Τα συνδικάτα που έπαιξαν καθοριστικό ρόλο σε αυτήν καμπάνια μπορούν να κάνουν ξανά το ίδιο μιας και ο κόσμος που βρίσκεται στα στρατόπεδα είναι εργάτες, αποτελούν αναπόσπαστο και δραστήριο κομμάτι της εργατικής τάξης. Αλλά και γιατί είναι επίθεση και στα ίδια τα συνδικάτα και την αριστερά, καθώς οι φασιστικές φωνές -όπως του Βελόπουλου που προκλητικά μέσα στην Βουλή ζήτησε να ανοίξουν τα ξερονήσια για την Αριστερά- απειλούν το σύνολο της εργατικής τάξης.

Τα στρατόπεδα είναι παγίδες θανάτου. Να καταργηθούν αυτά που υπάρχουν, να μην γίνουν ποτέ τα καινούργια που ετοιμάζει η κυβέρνηση και να δοθούν άσυλο, στέγη, χαρτιά για όλους και όλες. Απαιτώντας ανοιχτές γειτονιές και πόλεις στους πρόσφυγες και στους μετανάστες. ■

Οι διαδηλωτές υποδέχονται με ενθουσιασμό και συνθήματα την απόφαση για την καταδίκη του Ντέρεκ Τσόβιν, δολοφόνου του Τζορτζ Φλόυντ

Τζο Μπάιντεν

-ένας νέος Ρούζβελτ;

«Η κυβέρνηση δεν είναι η λύση του προβλήματός μας. Η κυβέρνηση είναι το πρόβλημά μας». Σαραντά χρόνια πριν, τον Γενάρη του 1981, ο Ρόναλντ Ρέιγκαν άνοιγε με αυτά τα λόγια, στην τελετή της ορκωμοσίας του, την περίοδο της προεδρίας του. Και μαζί με αυτήν και την εποχή του νεοφιλελευθερισμού -που μέσα σε λίγα μόνο χρόνια «κατέκτησε» ολόκληρο τον πλανήτη.

Ο «κρατικός παρεμβατισμός», το κυρίαρχο μέχρι τότε οικονομικό δόγμα έπεσε σε ανυποληψία. Οι ιδέες του Τζον Μέιναρντ Κέυνς, του μεγάλου βρετανού οικονομολόγου που είχε συνδέσει το όνομά του όχι μόνο με το ξεπέραςμα της «Μεγάλης Ύφεσης» του μεσο-

Οι κόλακες του νέου προέδρου των ΗΠΑ εκθειάζουν προκαταβολικά την οικονομική πολιτική του.

Ο Σωτήρης Κοντογιάννης εξηγεί τα όρια και τις αντιφάσεις της στροφής στον κρατικό παρεμβατισμό

πολέμου αλλά και με την «παγκόσμια οικονομική τάξη»¹ της μεταπολεμικής εποχής, θεωρήθηκαν τώρα ξεπερασμένες. Η «ελεύθερη αγορά» αναστηλώθηκε στον θρόνο της, τον θρόνο από τον οποίο την είχε κατακρημνίσει την «Μαύρη Πέμπτη» του 1929 το Κραχ του χρηματιστηρίου της Νέας Υόρκης. Το κράτος, από «μοχλός ανάπτυξης» έγινε ξαφνικά εχθρός της οικονομίας, παραμορφωτικός φακός που εμπόδιζε τον «υγιή ανταγωνισμό» και βύθιζε τις οικονομίες στη στασιμότητα και τον πλη-

θωρισμό αντί να τις στηρίζει. Το ίδιο και τα συνδικάτα -οι «συντεχνίες» όπως τις ονόμαζαν τώρα υποτιμητικά τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Το «λιγότερο κράτος» έγινε η κυρίαρχη ιδεολογία όχι μόνο της παραδοσιακής δεξιάς αλλά και της σοσιαλδημοκρατίας - ακόμα και κομματιών αριστεράς.²

Ο Ρέιγκαν κυβέρνησε για οκτώ χρόνια τις ΗΠΑ. Από τους προέδρους που τον διαδέχτηκαν κανένας δεν αμφισβήτησε το δόγμα του «νεοφιλελευθερισμού», της «ελεύθερης αγοράς» και

του «λιγότερου κράτους». Όχι μόνο οι Ρεπουμπλικάνοι, οι Μπους (πρεσβύτερος και νεότερος) και ο Τραμπ που προέρχονταν από το ίδιο κόμμα με τον Ρέιγκαν. Αλλά ακόμα και ο Κλίντον και ο Ομπάμα που εκλέχτηκαν από το Δημοκρατικό Κόμμα.

Μόνο μια εξαίρεση υπάρχει σε αυτή τη λίστα: ο Τζο Μπάιντεν, ο σημερινός 46ος πρόεδρος των ΗΠΑ.

Το πακέτο Μπάιντεν

Το πρώτο πράγμα που έκανε ο Μπάιντεν μόλις ανέλαβε την εξουσία ήταν να ετοιμάσει ένα θηριώδες πακέτο, ύψους 1,9 τρισεκατομμυρίων δολαρίων, για την άμεση οικονομική στήριξη του αμερικανικού πληθυσμού που έχει πληγεί από την πανδημία. Το πακέτο, που έχει το όνομα «Αμερικανικό Σχέδιο Διάσωσης» έχει εγκριθεί ήδη από το Κογκρέσο -και από τα δυο κοινοβουλευτικά σώματα των ΗΠΑ, την Γερουσία και τη Βουλή των Αντιπροσώπων δηλαδή- και έχει μπει σε εφαρμογή. Ανάμεσα στα άλλα, το σχέδιο προβλέπει την επιδότηση όλων των «Αμερικανών πολιτών» (με εξαίρεση τους πολύ πλούσιους) με το ποσό των 1400 δολαρίων – οι επιταγές έχουν ήδη μοιραστεί σε εκατομμύρια οικογένειες.

Το «Αμερικανικό Σχέδιο Διάσωσης», όμως, δεν είναι παρά ο πρώτος από τους τρεις συνολικά πυλώνες του πακέτου που ετοιμάζει το επιτελείο του Μπάιντεν.

Ο δεύτερος πυλώνας έχει το όνομα «Αμερικανικό Σχέδιο Θέσεων Εργασίας». Ο προϋπολογισμός του ξεπερνάει τα 2 τρισεκατομμύρια δολάρια. Το σχέδιο είναι στην ουσία ένα φιλόδοξο πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων στις υποδομές (δρόμοι, λιμάνια, σιδηροδρομικές γραμμές, γέφυρα, τηλεπικοινωνίες, παραγωγή και διανομή ηλεκτρικής ενέργειας κλπ) της χώρας που έχει έναν διπλό διακηρυγμένο στόχο: από τη μια να εκσυγχρονίσει τα δίκτυα που παραπαίουν από την εγκατάλειψη του «λιγότερου κράτους». Και από την

άλλη να δώσει δουλειά σε εκατομμύρια εργατές που χτυπιούνται από την κρίση.

Ο τρίτος πυλώνας ονομάζεται «Αμερικανικό Σχέδιο για την Οικογένεια». Πρόκειται για ένα σχέδιο επέκτασης της κοινωνικής πρόνοιας ύψους ενός περίπου τρισεκατομμυρίου που βρίσκεται ακόμα σε επεξεργασία. Αθροιστικά ο προϋπολογισμός για τους τρεις πυλώνες θα ξεπεράσει τα 6 τρισεκατομμύρια –ένα ιλιγγιώδες ποσό χωρίς προηγούμενο στην ιστορία.

Για την χρηματοδότηση του πακέτου ο Μπάιντεν προτείνει την ανατροπή των προκλητικών φοροαπαλλαγών προς τους πλούσιους και της μεγάλης εταιρίες που επέβαλλαν οι προηγούμενες κυβερνήσεις -και ιδιαίτερα η κυβέρνηση του Τραμπ. Όπως έλεγε σε μια σε μια παρουσίαση του σχεδίου του στο Κέντρο εκπαίδευσης ξυλουργών του Πίτσμπουργκ.³

«Πριν από τέσσερα χρόνια το κογκρέσο ψήφισε φοροελαφρύνσεις ύψους 2 τρις δολαρίων. Καμιά από τις προβλέψεις για την ανάκαμψη που υποτίθεται ότι θα έφερναν αυτές οι ελαφρύνσεις δεν επιβεβαιώθηκε. Σε μεγάλο βαθμό τα πλεονεκτήματα του φορολογικού αυτού πακέτου πήγαν στους πλουσιότερους Αμερικανούς. Συμπεριέλαβαν ακόμα και νέες επενδύσεις που κερδοσκοπούσαν μεταφέροντας τα κέρδη και τις θέσεις εργασίας στο εξωτερικό... Αυτό είναι κακό για την αμερικανική ανταγωνιστικότητα, άδικο για τη μεσαία τάξη και λάθος για το μέλλον μας.

Αυτή τη στιγμή ένα ζευγάρι της μεσαίας τάξης⁴ -ένας πυροσβέστης και μια δασκάλα με δυο παιδιά⁵- με οικογενειακό εισόδημα 110 ή 120 χιλιάδες δολάρια το χρόνο πληρώνει 22% για κάθε πρόσθετο δολάριο που κερδίζει σε ομοσπονδιακούς φόρους εισοδήματος. Μια πολυεθνική εταιρία, όμως, που χτίζει ένα εργοστάσιο στο εξωτερικό -και ύστερα το φέρει εδώ και το πουλάει- δεν πληρώνει απολύτως τίποτα. Θα

αυξήσουμε την φορολογία των επιχειρήσεων. Ήταν 35% που ήταν πολύ υψηλό. Συμφωνήσαμε όλοι πριν από πέντε χρόνια να κατέβει στο 28%, αλλά το κατέβασαν στο 21%. Θα το ανεβάσουμε ξανά – μέχρι το 28%».

Ταυτόχρονα ο Μπάιντεν έχει βάλει σαν στόχο να κλείσει, μέσα από την επιβολή ενός ενιαίου, διεθνούς φορολογικού συντελεστή, τους φορολογικούς παραδείσους (σαν την Ιρλανδία) που επιτρέπουν στις μεγάλες πολυεθνικές εταιρίες να ξεφεύγουν από την αμερικανική εφορία. Η κυβέρνηση υπολογίζει το όφελος ενός τέτοιου φόρου για τα αμερικανικά δημόσια ταμεία σε ένα τρισεκατομμύριο δολάρια μέσα στα επόμενα 15 χρόνια. Στην ίδια ομιλία ο Μπάιντεν δεν δίστασε να επιτεθεί ονομαστικά στις μεγάλες αμερικανικές εταιρίες που δεν πληρώνουν φόρους στις ΗΠΑ:

«Το 2019 μια ανεξάρτητη ανάλυση ανακάλυψε ότι υπάρχουν 91 εταιρίες, μεγάλες εταιρίες που ανήκουν στον κατάλογο Fortune 500 (στον κατάλογο των 500 μεγαλύτερων επιχειρήσεων του κόσμου), ανάμεσά τους και η Amazon που χρησιμοποιούν διάφορες τρύπες για να μην πληρώσουν ούτε μια δεκάρα σε ομοσπονδιακούς φόρους εισοδήματος. Δεν θέλω να τις τιμωρήσω αλλά αυτό είναι απλά άδικο. Ένας πυροσβέστης και μια δασκάλα 22%; Και η Amazon και 90 ακόμα μεγάλες επιχειρήσεις μηδέν;»

Τα όρια του «New Deal»

Στις ΗΠΑ οι εφημερίδες και τα κανάλια έχουν αρχίσει να συγκρίνουν τώρα τον Μπάιντεν με τον Φράνκλιν Ρούζβελτ, τον 32ο πρόεδρο των ΗΠΑ και το πρόγραμμά του με το διάσημο «New Deal» του μεσοπολέμου. Το ίδιο το επιτελείο του Μπάιντεν καλλιεργεί σκόπιμα αυτές τις συγκρίσεις – ο Ρούζβελτ είναι ο μοναδικός πρόεδρος στην ιστορία των ΗΠΑ που έχει παραμείνει στην εξουσία για πάνω από τρεις τετραετίες (εκλέχτηκε τέσσερις φορές αλλά πέ-

θανε πριν προλάβει να ολοκληρώσει την τέταρτη). Ο Ρον Κλάιν, ο προσωπάρχης του Λευκού Οίκου έδωσε στη δημοσιότητα πριν λίγες ημέρες δυο φωτογραφίες κολλημένες δίπλα-δίπλα, μια από το επιτελείο του Ρούζβελτ και μια από το επιτελείο του Μπράιντεν.

Υπάρχουν πράγματι πολλές ομοιότητες ανάμεσα στον Μπράιντεν και τον Ρούζβελτ. Αλλά και σημαντικές διαφορές. Το New Deal είχε, όπως και το σχέδιο του Μπράιντεν, τρεις πυλώνες: ο πρώτος ήταν η άμεση ανακούφιση των ανέργων και των φτωχών που είχαν χτυπηθεί από την Μεγάλη Ύφεση. Ο δεύτερος ήταν η ανάκαμψη της οικονομίας μέσα από ένα πρόγραμμα δημοσίων έργων που θα έδινε δουλειά σε εκατομμύρια εργάτες. Ο τρίτος ήταν η μεταρρύθμιση του χρηματοπιστωτικού συστήματος που ήταν σε μεγάλο βαθμό υπεύθυνο για την έξαρση της κερδοσκοπίας την «οργιώδη δεκαετία του '20» (roaring twenties) και το σπάσιμο της φούσκας την «Μαύρη Πέμπτη» του 1929.

Το New Deal ανέτρεψε ριζικά τα θεμέλια της μέχρι τότε οικονομικής ορθοδοξίας. Ο Χέρμπερτ Χούβερ, ο προκάτοχος του Ρούζβελτ, είχε προσπαθήσει να αντιμετωπίσει την κρίση με τις κλασικές συνταγές του περιορισμού της νομισματικής κυκλοφορίας, της λιτότητας και των περικοπών. Το αποτέλεσμα ήταν καταστροφικό: οι χρεοκοπίες έγιναν χιονοστιβάδα, η ανεργία έφτασε στο 25% και οι φτωχοί άρχισαν να στοιβάζονται σε αυτοσχέδιες παραγκουπόλεις -τις διαβόητες «χούμπερβιλ» όπως τις αποκαλούσε ο λαός προς «τιμή» του προέδρου. Η κρίση θα ήταν παροδική, διαβεβαίωναν τότε οι οικονομολόγοι. Η αγορά αργά ή γρήγορα θα αυτορυθμιζόταν και πάλι. Το μόνο που χρειαζόταν ήταν λίγη ακόμα υπομονή.

Ο Ρούζβελτ δεν αμφισβητούσε τις αρχές τις κλασικής οικονομικής θεωρίας. Ούτε ήταν οπαδός των κρατικών ελλειμμάτων. Πίστευε όπως και οι προκάτοχοι του στους «ισσοσκελισμένους προϋπολογισμούς». Ούτε είχε διαβάσει

τις θεωρίες του Κέυνς -που υποστήριζε ότι η οικονομία δεν αυτορυθμίζεται πάντα και ότι κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις θα μπορούσε, αν δεν επενέβαινε το κράτος, να μείνει «κολλημένη» για πάντα στην ύφεση. Ο Κέυνς δημοσίευσε άλλωστε το διάσημο βιβλίο του «*Η γενική θεωρία της απασχόλησης, του τόκου και του χρήματος*» το 1936, τρία δηλαδή ολόκληρα χρόνια μετά την ορκωμοσία του Ρούζβελτ.

Αυτό που έσπρωξε τον Ρούζβελτ στο New Deal ήταν ο φόβος της εξέγερσης. Το φάντασμα της επανάστασης. «*Η χώρα χρειάζεται ισχυρό και επίμονο πειραματισμό*» έλεγε. «*Τα εκατομμύρια που δεν μπορούν να τα βγάλουν πέρα δεν θα παραμείνουν για πάντα στην άκρη σιωπηλά την ώρα που τα αγαθά που έχουν ανάγκη βρίσκονται τόσο κοντά τους...*».

Το New Deal δεν κατάφερε να βγάλει την αμερικανική οικονομία από την κρίση. Η ανεργία αποκλιμακώθηκε -αλλά με πάρα πολύ αργούς ρυθμούς. Χρειάστηκε τέσσερα ολόκληρα χρόνια για να πέσει από το 25% του 1933 στο 14% το 1937. Ύστερα η ύφεση χτύπησε ξανά την αμερικανική οικονομία: το 1938 το ΑΕΠ έκανε βουτιά 5% κάτω και η ανεργία εκτινάχθηκε ξανά στο 19%.⁶

Ούτε κατάφερε το New Deal να σώσει τους καπιταλιστές από την οργή των εργατών. Τον Δεκέμβρη του 1936 οι εργάτες της General Motors κατέλαβαν το εργοστάσιο της εταιρίας στο Flint της πολιτείας του Μίσιγκαν. Η κατάληψη έκλεισε τον Φλεβάρη του 1937 με τη συνθηκολόγηση της εταιρίας που αναγκάστηκε να αναγνωρίσει το σωματείο, την Ένωση Εργατών Αυτοκινητοβιομηχανίας. (UAW). Ήταν η μεγαλύτερη εργατική απεργία στις ΗΠΑ στον 20ο αιώνα.

Αυτός που «έβγαλε» τελικά την αμερικανική οικονομία από τη Μεγάλη Ύφεση ήταν ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος. Παρόλα αυτά ο «κεύνσιανισμός» έγινε η νέα οικονομική ορθοδοξία στα μεταπολεμικά χρόνια. Η κλασική οικονομική σχολή έπεσε σε ανυποληψία. Ο

κρατικός παρεμβατισμός, έλεγαν τώρα οι οικονομολόγοι, έχει κάνει τις περιοδικές κρίσεις που ταλάνιζαν το σύστημα οριστικά παρελθόν. Ο πλανήτης δεν θα γνώριζε ποτέ ξανά μια νέα Μεγάλη Ύφεση. Και οι χρυσές δεκαετίες του 1950 και του 1960 έμοιαζαν να επιβεβαιώνουν στο ακέραιο αυτές τις προβλέψεις.

Οι αυταπάτες διαλύθηκαν απότομα το 1973 όταν ο δυτικός καπιταλισμός χτυπήθηκε από την «πετρελαϊκή» κρίση. Όλες οι προσπάθειες των κυβερνήσεων να ελέγξουν τον «στασιμοπληθωρισμό» μέσα στα επόμενα χρόνια απέτυχαν παταγωδώς.

Το τέλος του νεοφιλελευθερισμού;

Η σημερινή ύφεση της αμερικανικής οικονομίας δεν μπορεί να συγκριθεί με τη Μεγάλη Ύφεση του μεσοπολέμου. Οι ρυθμοί ανάπτυξης έχουν γίνει αρνητικοί, η ανεργία έχει απογειωθεί και η φτώχεια καλπάζει. Αλλά, για να το πούμε παραστατικά, δεν υπάρχουν «χούμπερβιλ» στη σημερινή Αμερική. Αυτό όμως, με κανένα τρόπο, δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχει οργή. Το κίνημα Black Lives Matter δεν ήταν απλά και μόνο μια εξέγερση ενάντια στη δολοφονία του Τζορτζ Φλόιντ: ήταν η κορυφή του παγόβουνου, μια έκρηξη ενάντια όχι μόνο στον ρατσισμό αλλά και ενάντια στη καταστολή, τη φτώχεια και την ανισότητα - που έχει πάρει γιγαντιαίες διαστάσεις μέσα στην περίοδο της πανδημίας στις ΗΠΑ. Σύμφωνα με το πρακτορείο Ρόιτερς:

«*Στις αρχές του Μάρτη η περιουσία των Αμερικανών δισεκατομμυριούχων είχε αυξηθεί κατά 1,3 τρισεκατομμύρια δολάρια, ή σχεδόν κατά 50%, σε σχέση με την αρχή της πανδημίας... Αυτό ανεβάζει την περιουσία τους στα 4,2 τρις ... ένα ποσό δυο φορές μεγαλύτερο από τον συνολικό πλούτο που κατέχει το φτωχότερο μισό του πληθυσμού των 330 εκατομμυρίων των ΗΠΑ*».⁷

Αυτή η έκρηξη της ανισότητας είναι μια ωρολογιακή βόμβα -και ο Λευ-

κός Οίκος το ξέρει πολύ καλά. Ο Μπάιντεν χαρακτήρισε «σημαντικό βήμα» την καταδίκη του Ντέρεκ Σόβιν από το δικαστήριο της Μινεάπολης. «Η ετυμολογία», είπε, «δεν μπορεί να φέρει πίσω στη ζωή τον πατέρα, τον αδελφό Τζορτζ Φλόιντ. Μπορεί, όμως, να γίνει σημείο καμπής στον αγώνα ενάντια στις φυλετικές διακρίσεις».⁸

Ο Μπάιντεν εμφανίζεται τώρα σαν υποστηρικτής των συνδικάτων. «Θέλουμε καλά πληρωμένες, συνδικαλισμένες θέσεις εργασίας» επαναλαμβάνει συχνά στα διαγγέλματα και τις ομιλίες του. «Είμαι άνθρωπος των συνδικάτων», έλεγε στην παρουσίαση του «Αμερικανικού Σχεδίου Θέσεων Εργασίας» στο κέντρο εκπαίδευσης Ξυλουργών. «Υποστηρίζω τα συνδικάτα. Τα συνδικάτα έχτισαν τη μεσαία τάξη. Έχει έρθει η ώρα να αρχίσουν να παίρνουν και ένα κομμάτι από την πίττα».

Πρόκειται φυσικά για ψέμα. Ο Μπάιντεν δεν ήταν ποτέ ούτε αντιρατσιστής, ούτε «άνθρωπος των συνδικάτων». Ήταν πάντα -και συνεχίζει να είναι- άνθρωπος των διαδρόμων της εξουσίας. Το βιογραφικό του περιλαμβάνει έξι θητείες στη γερούσια, δυο τετραετίες στον Λευκό Οίκο (ήταν αντιπρόεδρος του Ομπάμα) και αμέτρητες συμμετοχές σε κοινοβουλευτικές και κυβερνητικές επιτροπές και παραεπιτροπές. Οι αναφορές του αντανakλούν πολύ περισσότερο τους φόβους της άρχουσας τάξης απέναντι στην «κοινωνική αναταραχή» παρά μια ειλικρινή διάθεση καταπολέμησης των διακρίσεων και της φτώχειας.

Ούτε είναι η ρήξη με τον «νεοφιλελευθερισμό» τόσο μεγάλη όσο αφήνουν να εννοηθεί τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Το κράτος, για να το πούμε και πάλι παραστατικά, δεν έγινε ποτέ «μικρότερο», όπως διακήρυττε στα μανιφέστα του ο Ρόναλντ Ρέιγκαν. Αυτό που έγινε μικρότερο ήταν το «κοινωνικό κράτος». Για τις μεγάλες επιχειρήσεις και τους καπιταλιστές το κράτος συνέχισε όλα αυτά τα χρόνια να είναι παρόν και να τους στηρίζει όποτε εί-

«Οι νοσοκόμες παλέψαμε την πανδημία, τώρα θα παλέψουμε και την αστυνομία» γράφει η πικέτα της διαδηλώτριας

χαν ανάγκη. Το 2008 η κυβέρνηση του Μπους επιδόθηκε με το περιβόητο πακέτο Πόλσον με 800 δισεκατομμύρια το τραπεζικό σύστημα των ΗΠΑ, που κινδύνευε να καταρρεύσει μετά τη χρεοκοπία της Λήμαν Μπράδερς. Ο Ομπάμα διέσωσε λίγους μήνες αργότερα με ένα αντίστοιχο ποσό την αμερικανική αυτοκινητοβιομηχανία.

Τα 1,9 τρις του «Αμερικανικού Σχεδίου Διάσωσης» είναι σίγουρα ένα μεγάλο ποσό. Αλλά όχι και τόσο μεγαλύτερο από το 1 τρις που είχε διαθέσει ο Ντόναλντ Τραμπ για την στήριξη της οικονομίας (μοιράζοντας και αυτός τσεκ στους πολίτες) από τις συνέπειες της πανδημίας.

Αυτό που αποτελεί πραγματικά τομή είναι το «Αμερικανικό Σχέδιο Θέσεων Εργασίας». Αλλά και εδώ το πραγματικό κίνητρο δεν είναι η στήριξη της απασχόλησης αλλά η ενίσχυση των υποδομών.

Οι υποδομές είναι κρίσιμες για την

λειτουργία της παραγωγής. Η διακίνηση των εμπορευμάτων χρειάζεται δρόμους, γέφυρες, σιδηροδρομικά δίκτυα και λιμάνια. Με τα λόγια του ίδιου του Μπάιντεν:

«Το Αμερικανικό Σχέδιο Θέσεων Εργασίας θα εκσυγχρονίσει 20.000 μίλια αυτοκινητοδρόμων και κεντρικών οδών που είναι σε κακή κατάσταση σήμερα. Θα λύσει το πρόβλημα των 10 σημαντικότερων οικονομικά γεφυρών της Αμερικής που χρειάζονται αντικατάσταση. Θυμάστε εκείνη τη γέφυρα που έπεσε;»⁹ Έχουμε δέκα τέτοιες γέφυρες από τις οποίες περνάει ένα σημαντικό κομμάτι του εμπορίου που πρέπει να αντικατασταθούν».

Η Κίνα, ο βασικός εμπορικός ανταγωνιστής των ΗΠΑ, έχει ξοδέψει τρισεκατομμύρια μέσα στην προηγούμενη δεκαετία για να εκσυγχρονίσει τις υποδομές της. Τότε πολλοί οικονομολόγοι περιγελούσαν την κινεζική ηγεσία για τα νέα αεροδρόμια που είχε χτίσει και έμε-

ναν άδεια και τους υπερσύγχρονους σιδηροδρόμους που συνέδεαν μεταξύ τους τις ίδιες ακριβώς πόλεις που συνέδεαν και οι αεροπορικές ζεύξεις. Τώρα η αμερικανική ηγεσία τρέχει πανικόβλητη να την ακολουθήσει.

Θα πετύχει;

Ο Ρούζβελτ είχε μια συντριπτική πλειοψηφία και στα δυο σώματα του Κογκρέσου: το Δημοκρατικό Κόμμα κατείχε τις 58 από τις 96 έδρες στη Γερουσία και τις 311 από τις 428 έδρες στη Βουλή των Αντιπροσώπων.¹⁰ Ο Μπάιντεν έχει μια ισχνή πλειοψηφία 6 εδρών στη Βουλή των Αντιπροσώπων ενώ η Γερουσία είναι μοιρασμένη κυριολεκτικά στη μέση. Το 1933 το New Deal είχε την υποστήριξη ενός σημαντικού μέρους των ρεπουμπλικάνων. Ο Μπάιντεν αντίθετα δυσκολεύεται να κερδίσει ακόμα και τους «δικούς» του. Το «Αμερικανικό Σχέδιο Διάσωσης» πέρασε μόνο με τις ψήφους των Δημοκρατικών – και αυτό με μεγάλες δυσκολίες. Τα σχέδια του Λευκού Οίκου για την αύξηση της φορολογίας των πλούσιων και των επιχειρήσεων έχουν ξεσηκώσει ήδη θύελλα αντιδράσεων. Το μέλλον του «Αμερικανικού Σχεδίου Θέσεων Εργασίας» είναι πολύ αβέβαιο.

Ο Μπάιντεν δεν αντιμετωπίζει την εχθρότητα μόνο των συντηρητικών του Δημοκρατικού Κόμματος, της δεξιάς ή της Γουόλ Στριτ. Ανάμεσα σε αυτούς που έκφρασαν «αντιρρήσεις» για το οικονομικό του πρόγραμμα είναι και ο Λάρυ Σάμερς – ένας διάσημος Δημοκρατικός οικονομολόγος που ήταν, ανάμεσα στα άλλα, υπουργός Οικονομικών στην κυβέρνηση του Κλίντον και οικονομικός σύμβουλος στην κυβέρνηση του Ομπάμα. Ο Σάμερς προειδοποιούσε εδώ και πολλά χρόνια για τους κινδύνους μιας «αιώνιας ύφεσης» (Secular Stagnation) και πίεζε για μια ισχυρότερη κρατική παρέμβαση που θα έβγαζε την αμερικανική οικονομία από το αδιέξοδο. Όλοι πίστευαν ότι θα υποδεχόταν θερμά το σχέδιο Μπάιντεν. Αντί για αυτό το κατήγγειλε. «Ανησυχώ», είπε σε

μία συνέντευξη του στην εφημερίδα Financial Times, «ότι αυτό που γίνεται είναι ουσιαστικά υπερβολικό».¹¹

Το Δημοκρατικό Κόμμα δεν έχει καμιά σχέση με την σοσιαλδημοκρατία της Ευρώπης. Είναι ένα αστικό κόμμα που ελάχιστα διαφέρει από το Ρεπουμπλικανικό. Μέχρι τις αρχές του 20ου αιώνα το Δημοκρατικό Κόμμα ήταν το πιο δεξιό από τα δυο. Μέσα στην πρώτη διετία της προεδρίας του Ρούζβελτ 63 τουλάχιστον Μαύροι λιντσαρίστηκαν στις ΗΠΑ. Παρόλα αυτά ο Ρούζβελτ αρνήθηκε να υποστηρίξει ένα νομοσχέδιο ενάντια στις ρατσιστικές δολοφονίες, για να μην έρθει σε σύγκρουση με τους βουλευτές και τους γερουσιαστές από τις παραδοσιακά ρατσιστικές πολιτείες του νότου.¹² Σήμερα, ειδικά μετά την προεδρία του Τραμπ, οι ρόλοι έχουν αντιστραφεί. Αλλά η σχέση ανάμεσα στα κόμματα και την άρχουσα τάξη δεν έχει αλλάξει.

Το Δημοκρατικό Κόμμα είναι διαιρεμένο γιατί η άρχουσα τάξη των ΗΠΑ είναι διαιρεμένη. Η άρχουσα τάξη δεν κλείνει τα αυτιά και τα μάτια ούτε απέναντι στην συνεχή υποβάθμιση της αμερικανικής οικονομίας απέναντι στην Κίνα, ούτε αγνοεί τους κινδύνους της ύφεσης (που βρίσκεται συνεχώς στον ορίζοντα), ούτε αδιαφορεί για την οργή και την απειλή της κοινωνικής έκρηξης. Απλά δεν ξέρει τι να κάνει.

Το New Deal δεν έσωσε την αμερικανική οικονομία από τη Μεγάλη Ύφεση. Ούτε το σχέδιο του Μπάιντεν μπορεί να σταματήσει τον σημερινό κατήφορο. Η κρατική παρέμβαση δεν κατάφερε ποτέ να σώσει πραγματικά τον καπιταλισμό από τις αντιφάσεις και τις κρίσεις του.

Οι κρίσεις του καπιταλισμού δεν οφείλονται στην «ανισορροπία» ανάμεσα στην αποταμίευση και την επένδυση, όπως πίστευε ο Κένυς. Οφείλονται στην «πτωκτική τάση του μέσου ποσοστού κέρδους» όπως εξηγούσε ενάμιση αιώνα πριν ο Μαρξ. Όταν τα αναμενόμενα κέρδη εκμηδενίζονται οι καπιταλιστές χάνουν το ενδιαφέρον τους

να επενδύσουν στην πραγματική οικονομία. Αντί να κάνουν τα κέρδη τους εργοστάσια, μηχανήματα και γραμμές παραγωγής, τα κάνουν μετοχές, κρατικά ομόλογα, συνάλλαγμα, χρηματιστηριακά παράγωγα –τα «επενδύουν» στην κερδοσκοπία με άλλα λόγια.

Οι γέφυρες, οι αυτοκινητόδρομοι και τα λιμάνια που ετοιμάζεται να εκσυγχρονίσει ο Μπάιντεν αφήνουν παγερά αδιάφορους τους «επενδυτές». Τα τρισεκατομμύρια που στροβιλίζονται καθημερινά από τη μια αγορά στην άλλη δεν ταξιθεύουν, άλλωστε, ούτε με τραίνα, ούτε με πλοία ούτε με αεροπλάνα. ■

Σημειώσεις

1. Ο Κένυς ήταν ο αρχιτέκτονας της Συμφωνίας του Μπρέτον Γουντς που καθόρισε τους μηχανισμούς ισορροπίας των νομισμάτων στην μεταπολεμική Δύση. «Παιδιά» αυτής της συμφωνίας είναι το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, ο διεθνής νομισματικός χωροφύλακας και η Παγκόσμια Τράπεζα, το πιστωτικό ίδρυμα που υποτίθεται ότι θα βοηθούσε τις φτωχότερες χώρες να αναπτυχθούν.
2. Το 1988 ο Μίμης Ανδρουλάκης, στέλεχος τότε του ΚΚΕ, έγραφε στον Ριζοσπάστη: «Πρέπει να οικειοποιηθούμε πλήρως ότι σημαίνει σύγχρονη επιχειρηματικότητα...». Πηγή: Θέσεις, τεύχος 25, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 1988
3. The White House, Remarks by President Biden on The American Jobs Plan, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/03/31/remarks-by-president-biden-on-the-american-jobs-plan/>
4. Οι «τάξεις» του Μπάιντεν δεν έχουν σχέση με τις τάξεις του Μαρξ. Οι πυροσβέστες και οι δάσκαλοι είναι κομμάτι της (μαρξιστικής) εργατικής τάξης και όχι φυσικά του μεσοστρώματος.
5. Ο Μπάιντεν δεν έχει προσδιορίσει τα φύλα του ζευγαριού. Θα μπορούσε να είναι γυναίκα πυροσβέστης και δάσκαλος ή ομόφυλο ζευγάρι. Η συγκεκριμένη μετάφραση επιλέχτηκε απλά για λόγους απλότητας.
6. The Balance, Unemployment rate by year since 1929. Compared to inflation and GDP, www.thebalance.com
7. <https://www.reuters.com/article/us-wealth-billionaires-outlook-insight-idUSKBN2BH0J7>
8. <https://www.naftemporiki.gr/story/1716856/mpainten-i-etumigoria-gia-ton-fono-tou-flointena-gigantiaio-bima-mprosta>
9. Δυο τουλάχιστον γέφυρες έχουν καταρρεύσει μέσα στον 21ο αιώνα στις ΗΠΑ: μια πεζογέφυρα στο Μαϊάμι έπεσε το 2018 πάνω σε ένα δρόμο. Έξι άνθρωποι ανασώθηκαν νεκροί. Το 2007 μια γέφυρα στο Μινεάπολη έπεσε στον Μισισσιπή. 13 άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους στο στύχμα. Πηγή: <https://eu.usatoday.com/story/news/politics/2021/04/10/joe-biden-plan-would-unleash-competition-10-biggest-bridge-fixes/7142869002/>
10. LA Times, Is Biden the next FDR? It depends on what you think about the New Deal, 12/4/2021
11. <https://www.ft.com/content/380ea811-e927-4fe1-aa5b-d213816e9073>
12. LA Times, στο ίδιο.

Η περίπτωση της Τουρκίας: Τί να κάνουμε;

Δεκατέσσερις μήνες από τότε που ανιχνεύτηκε για πρώτη φορά ο ιός στη χώρα, η διαχείριση της πανδημίας από τη συμμαχία του Κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (AKP) και του Κόμματος Εθνικιστικού Κινήματος (MHP) έχει οδηγήσει τον τουρκικό λαό σε μία καταστροφική κατάσταση. Ο αριθμός των ημερήσιων κρουσμάτων έχει ξεπεράσει τους 60 χιλιάδες, αγγίζοντας τα επίπεδα πολύ μεγαλύτερων χωρών, ενώ μόνο το 9% του πληθυσμού έχει κάνει και τις δύο δόσεις του εμβολίου. Το άνοιγμα από νωρίς, από τις αρχές του Μάρτη, αποδείχθηκε σκέτη καταστροφή και από τα μέσα Απριλίου έχει επιβληθεί ένα ακόμα πιο σκληρό λοκντάουν.

Ο Ερντογάν έχει ψευδαισθήσεις πως παντού, όλοι εγκωμιάζουν τη "δική του

Ο Οζάν Τεκίν από το Επαναστατικό Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα (DSİP) παρουσιάζει την κρίση του Ερντογάν και τις μάχες της Αριστεράς στην Τουρκία

διαχείριση της πανδημίας". Ακριβώς το ανάποδο ισχύει. Ο κόσμος ξεσπάει στο Twitter γιατί δεν βρίσκει κρεβάτια και αξιοπρεπή νοσηλεία στα κρατικά νοσοκομεία. Και αυτή η περίοδος έχει έρθει λίγες μόνο εβδομάδες αφότου το AKP είχε ολοκληρώσει μια σειρά μαζικών συγκεντρώσεων σε κλειστά γήπεδα όπου συμμετείχαν χιλιάδες. Ως εκ τούτου δεν είναι αλήθεια, όπως λέει ο υπουργός Υγείας πως, "και οι 84 εκατομμύρια άνθρωποι στην Τουρκία είναι υπεύθυνοι" για τους πολύ ψηλούς αριθμούς λοιμώξεων. Πλατιά κομμάτια κόσμου γνωρίζουν καλά πως ήταν η ασευείδητη συμπεριφορά της κυβέρνησης

που μας οδήγησε εδώ. Και ο κόσμος έχει βαρεθεί να ακούει ιστορίες για τα "εκατομμύρια εμβόλια" που υποτίθεται πως θα έρθουν τους επόμενους μήνες.

Επιδείνωση της οικονομίας

Ο κορονοϊός έχει σίγουρα επιταχύνει την υπάρχουσα κρίση της κυβερνώσας συμμαχίας. Αλλά ούτως ή άλλως αυτή θα αποκαλύπτονταν. Η οικονομία είναι σε οικτρή κατάσταση. Οι οικονομολόγοι ανακάλυψαν πως για να κρατήσει σταθερή την συναλλαγματική ισοτιμία τουρκικής λίρας και δολαρίου, το AKP ξόδεψε όλα τα αποθεματικά της Κεντρικής Τράπεζας – στην Τουρκία έχει

γίνει πολύ δημοφιλής η ερώτηση “που πήγαν τα 128 δισεκατομμύρια δολάρια;”

Η απάντηση βρίσκεται στην μοναδική οικονομική θεωρία του Ερντογάν, πως “τα χαμηλά επιτόκια φέρνουν χαμηλότερο πληθωρισμό”. Επί δύο δεκαετίες ο Ερντογάν έχει διαφωνήσει με διάφορους διοικητές της Κεντρικής Τράπεζας. Τώρα που με το προεδρικό σύστημα έχει την πλήρη εξουσία, διορίζει μόνο διοικητές που θα ακολουθήσουν τη γραμμή του.

Ήταν τα χαμηλά επιτόκια λοιπόν που ώθησαν τον κόσμο να επενδύσει σε ξένα νομίσματα. Αυτό αποδυνάμωσε την τουρκική λίρα και η κυβέρνηση, χρησιμοποιώντας την Κεντρική Τράπεζα, ενέχυσε τεράστια ποσά δολαρίων στις τράπεζες του δημοσίου με μυστικό τρόπο για να εξισορροπήσει τις επιπτώσεις των χαμηλών επιτοκίων. Έτσι η Κεντρική Τράπεζα βρίσκεται τώρα σε μια δραματική κατάσταση χωρίς σχεδόν κανένα αποθεματικό, για πρώτη φορά στην ιστορία της σύγχρονης δημοκρατίας.

Μήπως όμως η οικονομία έχει πάει καλά; Όχι. Δεν μπόρεσαν να σταματήσουν την υποτίμηση της τουρκικής λίρας. Η τουρκική λίρα έχασε 40% της αξίας της μέσα στους τελευταίους 18 μήνες. Ο Ερντογάν λέει πως το επίσημο ποσοστό ανεργίας, στο 14%, είναι “ένα αξιοπρεπές επίπεδο δεδομένων των συνθηκών”. Όλες οι εφημερίδες γράφουν πως τα επίσημα στοιχεία του κράτους για τον πληθωρισμό και την ανεργία απέχουν από την πραγματικότητα. Ο Μπεράτ Αλμπαϊράκ, που διετέλεσε υπουργός Οικονομικών τα τελευταία τρία χρόνια, που είναι και γαμπρός του Ερντογάν, παραιτήθηκε. Δεν έχει ξανακουστεί τίποτα για αυτόν του τελευταίους έξι μήνες, έχει εξαφανιστεί τελείως.

«Αντιιμπεριαλιστική» απογοήτευση

Ένα άλλο πεδίο κρίσης για την κυβέρνηση είναι οι διεθνείς σχέσεις. Από την εκλογική του νίκη τον Ιούνιο του

2018, το κεντρικό αφήγημα του AKP είναι πως “ναι, εντάξει έχουμε προβλήματα στο εσωτερικό, όπως στην οικονομία, αλλά αυτό είναι ένα τίμημα που πληρώνουμε επειδή ορθώνουμε το ανάστημα μας στις μεγάλες δυνάμεις του πλανήτη”.

Στην πραγματικότητα, η Τουρκία σύρθηκε στη μια μετά την άλλη σε υπο-ιμπεριαλιστικές περιπέτειες, εξαπλώνοντας τα όρια της οικονομικής της ισχύος. Ακόμα και αυτές όμως, είχαν όλες ταπεινωτική κατάληξη. Στη Συρία, όπου η Τουρκία τελικά συμάχησε με τη Ρωσία, 33 στρατιώτες σκοτώθηκαν από μια μονάχα αεροπορική επιδρομή του Ασάντ. Στη Λιβύη, το AKP έχει μείνει μερικώς έξω από το διαπραγματευτικό τραπέζι -δεν έχει τη δύναμη που είχε πριν από έναν χρόνο. Και στην σύγκρουση της Ανατολικής Μεσογείου για το αέριο, η Τουρκία έχει χάσει το επιθετικό της τέμπο.

Για να κερδίσει σε όλες αυτές τις διαμάχες, (ή τουλάχιστον για να τις διατηρήσει στην κατάσταση που βρίσκονται) το AKP στοιχημάτισε ξεδιάντροπα σε μια πιθανή επανεκλογή του Ντόναλντ Τραμπ. Ευτυχώς για τους εργάτες όλου του κόσμου, έχασε! Και τώρα η τουρκική ηγεσία περιμένει να την καλέσει ο Μπάιντεν να συζητήσουν για την παραδοσιακή συμμαχία ΗΠΑ-Τουρκίας. Προς το παρόν, ο Αμερικανός πρόεδρος δεν έχει πει κουβέντα με τον Ερντογάν. Ως εκ τούτου η ηγεσία του AKP έχει χάσει τον ενθουσιασμό της και την δυνατότητα της να εξηγήει τα προβλήματα στο εσωτερικό χρησιμοποιώντας την “επιτυχία στη διεθνή σκηνή”.

Μια συμμαχία καταδικασμένων

Η συμμαχία λοιπόν του AKP με τους φασίστες του MHP είναι αναγκαία και για τις δύο πλευρές. Το MHP υπερβαίνει εαυτόν και παρεισφρεί σε κρίσιμες θέσεις της κρατικής γραφειοκρατίας. Εξουσιάζει την αστυνομία, ίσως και τον στρατό και τους δικαστικούς κτλ. Δίνουν επίσης στην άρχουσα τάξη

την εντύπωση ότι, σε περίπτωση που η πανδημία και οι οικονομικές συνθήκες οδηγήσουν σε κοινωνικές αναταραχές, αυτοί θα ελέγξουν τους δρόμους με τους τραμπούκους τους. Γι’ αυτό επιτίθενται συχνά σε πρόσωπα που έχουν σπάσει από το MHP ή σε κάποιους μετριοπαθείς δεξιούς δημοσιογράφους που πάνε κόντρα στην κυβέρνηση.

Το AKP εξαρτάται πολύ από το MHP. Το νέο προεδρικό σύστημα συνεπάγεται ότι, για να κυβερνήσει κάποιος τη χώρα κερδίζοντας τις εκλογές, θα πρέπει να πάρει έστω μια ψήφο παραπάνω από το 50% του εκλογικού σώματος στον πρώτο ή στο δεύτερο γύρο. Το AKP αυτή τη στιγμή βρίσκεται γύρω στο 35 με 40% σε όλες τις δημοσκοπήσεις. Δεν έχουν λοιπόν καμία πιθανότητα να τα καταφέρουν μόνοι τους. Ωστόσο, και το MHP ταλαντεύεται μεταξύ του 5 και 10% του πληθυσμού.

Είναι λοιπόν καταδικασμένοι να είναι μαζί αλλά αυτό δεν τους λύνει τα προβλήματά τους. Για να ξεπεράσει αυτές τις αντιθέσεις, ο Ερντογάν θα ήθελε πολύ να πάει για μια ακόμη εκλογική νίκη. Όμως δεν μπορεί να το κάνει γιατί είναι σχεδόν βέβαιο πως θα χάσει. Ακόμα και τα σημαίνοντα στελέχη του AKP δεν βγαίνουν να πουν πως οι δημοσκοπήσεις λένε ψέματα, πως είναι πολύ πιο δυνατοί κτλ. Το μόνο που λένε είναι πως δεν θα γίνουν πρόωρες εκλογές. Θέλουν να εξασφαλίσουν πως οι εκλογές θα γίνουν το 2023 ώστε να κερδίσουν χρόνο έως ότου αποφασίσουν πώς θα τις κερδίσουν.

Υπάρχουν μνήμες των τοπικών εκλογών του 2019 όπου τα κόμματα της αντιπολίτευσης συνασπίστηκαν σε πολλές μεγάλες πόλεις της Τουρκίας ώστε να σαρώσουν το AKP-MHP -συμπεριλαμβανομένης της Ιστανμπούλ όπου οι εκλογές επαναλήφθηκαν. Εκεί το AKP ισχυρίστηκε πως η αντιπολίτευση είχε υφαρπάξει τα αποτελέσματα των εκλογών. Αυτό ήταν απίστευτα κωμικό καθώς η συμμαχία AKP-MHP έλεγχε κάθε σπιθαμή των κρατικών θεσμών. Ούτε και ο κόσμος της Ιστανμπούλ το

βρήκε πειστικό και το AKP υπέστη μια ταπεινωτική ήττα. Στις αρχικές εκλογές τις 31ης Μαρτίου το CHP είχε κερδίσει με μια μικρή διαφορά της τάξης των δέκα περίπου χιλιάδων ψήφων. Στις επαναληπτικές εκλογές της 23ης Ιούνη του 2019 πάνω από 54% των κατοίκων της Ιστανμπούλ ψήφισαν τον Εκρέμ Ιμάμογλου (CHP) ενώ ο υποψήφιος του AKP πήρε περίπου 45%.

Η αντιπολίτευση και ο κοινοβουλευτικός δρόμος

Τα πράγματα λοιπόν πάνε χάλια για την κυβερνώσα συμμαχία. Το CHP, η μείζων αντιπολίτευση, για πρώτη φορά εδώ και δεκαετίες δεν βρίσκεται στην άμυνα. Υπάρχουν δύο κόμματα που είναι σπασίματα του AKP. Το ένα είναι το Gelecek, αρκετά πιο συντηρητικό με ηγέτη τον Αχμέτ Νταβούτογλου -πρώην πρωθυπουργό του Ερντογάν και εξέχοντα θεωρητικό των Ισλαμιστικών κινημάτων. Το άλλο είναι το DEVA, του οποίου ηγείται ο Αλί Μπαμπατζάν, ένας νεοφιλελεύθερος που έλεγχε τις οικονομικές πολιτικές τα τελευταία 15 χρόνια της διακυβέρνησης του AKP. Εκτός από αυτά, το Καλό Κόμμα (ένα κοσμικό, εχθρικό απέναντι στο AKP κομμάτι, που έσπασε από το MHP το 2017) κερδίζει έδαφος παριστάνοντας την "μετριοπαθή δεξιά εναλλακτική στην κυβέρνηση του AKP".

Το HDP των Κούρδων διατηρείται γύρω στο 10% παρά τις χρόνιες σκληρές πιέσεις -με χιλιάδες κομματικά στελέχη να έχουν σταλεί στη φυλακή και άλλους βουλευτές του να έχουν απομακρυνθεί από τη θέση τους. Υπάρχει επίσης το ισλαμικό κόμμα Saadet (Κόμμα της Ευτυχίας) από το οποίο αναδείχθηκαν ο Ερντογάν και άλλα ηγετικά στελέχη του AKP πριν από 20 χρόνια, που κινείται γύρω από το 1%. Μοιάζει λοιπόν με σκηνικό από τη δεκαετία το 90, με πολλά ανταγωνιστικά κόμματα και όλα τους είναι σημαντικά σε ένα σύστημα που ο καθένας προσπαθεί να περάσει το 50%.

Η κατάρρευση του AKP είναι δίκαιη

18 Μάρτη, Διαδήλωση στην Ιστανμπούλ ενάντια στη δίκη μελών του HDP

και ευπρόσδεκτη. Θα χαρούμε να τους δούμε να αποχωρούν από την κυβέρνηση. Αλλά αυτό προκαλεί στο σύνολο της αντιπολίτευσης (και επηρεάζει και την Αριστερά) μια πολύ αρνητική στάση. Είναι δημοφιλής η ιδέα πως στις επόμενες εκλογές θα αποχαιρετήσουμε τον Ερντογάν και μέχρι τότε το μόνο που έχουμε να κάνουμε είναι να μένουμε ήσυχοι και να μην κάνουμε "ριψοκίνδυνα" πράγματα.

Σε αυτό το πλαίσιο, οι εργάτες που κατέβηκαν σε απεργία σε διάφορους δήμους, ελεγχόμενους από το CHP, καταγγέλθηκαν γιατί "αποδυνάμωσαν την αντιπολίτευση". Οι συκοφαντίες και τα ψέματα έδιναν και έπαιρναν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Ισχυρίζονταν πως οι δημοτικοί υπάλληλοι ήταν ανειδίκετοι και πως "έβγαζαν πολύ περισσότερα από όσα τους άξιζαν". Η στρατηγική που έδινε προτεραιότητα σε εκλογικούς στόχους οδήγησε σε μια αντεργατική στάση. Κατά τη διάρκεια της απεργίας, ακόμα και κάποιοι αριστεροί, επαινούσαν τους τοπικούς συμβούλους του CHP των εμπλεκόμενων δήμων αντί να οργανώσουν και να υποστηρίξουν τις απεργιακές φρουρές.

Η ιδέα του χτισίματος "μιας συμμαχίας της δημοκρατίας" για τις εκλογές, που υπερασπίζονται πολλοί -συμπεριλαμβανομένου και του δημοφιλούς φυ-

λακισμένου ηγέτη του HDP, Σελαχατίν Ντεμιρτάς έχει δύο βασικές αδυναμίες.

Καταρχάς, όπως περιγράψαμε παραπάνω, προσπαθεί να συγκεντρώσει τους πάντες με μοναδικό στόχο τις εκλογές και μας ζητά να αγνοήσουμε τους αγώνες στους χώρους δουλειάς, στους δρόμους, στα σχολεία κτλ. Όμως, οι πρόσφατες περιπτώσεις της Λευκορωσίας και των ΗΠΑ μας δείχνουν ότι για να ακολουθήσουμε μια επιτυχημένη εκλογική στρατηγική πρέπει οπωσδήποτε να παραμείνουμε αφοσιωμένοι στα κινήματα από τα κάτω. Στις ΗΠΑ δεν ήταν ο Μπάιντεν που πέταξε έξω τον Τραμπ αλλά το μαζικό κίνημα που ξέσπασε γύρω από τη δολοφονία του Τζόρτζ Φλόιντ αλλά και οι εκατοντάδες απεργίες από τα κάτω κατά τη διάρκεια της πανδημίας, το γυναικείο κίνημα που αντιτάχθηκε στον Τραμπ από την αρχή κτλ. Και στη Λευκορωσία είδαμε πως ο κόσμος χρειάστηκε να κινητοποιηθεί μαζικά στους δρόμους για να μπορέσει να διεκδικήσει το δικαίωμα να κερδίσει και στις εκλογές.

Δεύτερον η "συμμαχία για τη δημοκρατία" που προτείνεται δεν εμπεριέχει σχεδόν κανένα δημοκρατικό στοιχείο. Είναι μια συμμαχία αποκλειστικά των κομμάτων της άρχουσας τάξης, η πλειονότητα των οποίων ανήκουν στο φάσμα της Δεξιάς και προσπαθούν να

ανταγωνιστούν το AKP σε εθνικιστική βάση.

Το Κεμαλικό CHP προσπαθεί να τοποθετηθεί σαν δύναμη που βρίσκεται ακριβώς στο κέντρο. Προσπαθούν να διατηρήσουν τη συμμαχία του με τους ρασιιστές του Καλού Κόμματος και από την άλλη δεν θέλουν να αποξενωθούν από την κουρδική βάση του HDP, οπότε κάνουν ανοίγματα προς όλες τις κατευθύνσεις. Από τη μία ενίοτε υπερασπίζονται δημόσια τα δικαιώματα του HDP και των Κούρδων και από την άλλη βαφτίζουν ένα πάρκο στην Ιστανμπούλ "Νιχάλ Ατσιζ" -το όνομα ενός φοβερού Τούρκου Ναζί της δεκαετίας του 40.

Όλα θα ήταν ωραία αν αυτά αφορούσαν μόνο το CHP. Το Καλό Κόμμα χτίζει τώρα πάνω στη βάση του 10%. Η ηγέτιδα του κόμματος, Μεράλ Ακσενέρ, είναι μια σκοτεινή προσωπικότητα του 90. Ήταν υπουργός Εσωτερικών όταν χιλιάδες Κούρδοι δολοφονήθηκαν σε "ανεξιχνίαστα" περιστατικά. Ήταν επίσης εχθρική στις απεργίες. Τώρα, αυτό το κόμμα τοποθετείται κυρίως πάνω στα ζητήματα σε σχέση με τους πρόσφυγες και παίρνει θέση ενάντια στον ερχομό τους. Λένε ανοιχτά πως μόλις μπορέσουν θα στείλουν πίσω όλους τους Σύριους.

Εκτός από αυτά υπάρχει και το Gelecek. Ο ηγέτης του, ο Νταβούτογλου, ήταν Πρωθυπουργός όταν το AKP έβαλε τέλος στις ειρηνευτικές διαδικασίες με τους Κούρδους και εξαπέλυσε έναν μαζικό πόλεμο μέσα στις κουρδικές πόλεις. Ο Αλί Μπαμπατζάν του DEVA είναι ένας νεοφιλελεύθερος που στοχεύει στην επανάκαμψη της τουρκικής οικονομίας μέσω της επανοικονομικής δομής των δεσμών τη με τη Δύση. Το Κόμμα της Ευτυχίας από την αντιπολίτευση υποστήριξε την απόφαση της κυβέρνησης να αποσύρει την Τουρκία από την Συνθήκη της Κωνσταντινούπολης -ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο για την προστασία των γυναικών και των δικαιωμάτων των ΛΟΑΤΚΙ+. Όλα αυτά τα κόμματα της αντιπολίτευσης υποστηρίζουν πάνω κάτω την συμμα-

χία AKP-MHP με εθνικιστικούς όρους. Το CHP γρούλλιζε ενάντια στον Μακρόν όταν αυτός είχε έρθει σε αντιπαράθεση με τον Ερντογάν.

Σε κάθε περίπτωση λοιπόν, η Αριστερά δεν θα έπρεπε να συζητάει πως να γίνει η ουρά αυτών των δυνάμεων και πως να μπει σε μια ανίερη συμμαχία μαζί τους. Όμως αυτό είναι το συναίσθημα και η συμπεριφορά που επικρατούν στην Αριστερά και στο HDP.

Είμαστε τόσο απεγνωσμένοι;

Σίγουρα όχι. Το πρώτο τρίμηνο του 2021 ήταν κυρίως μια περίοδος ελπίδας για τους σοσιαλιστές. Ξεκινήσαμε αυτή τη χρονιά με την ηρωική αντίσταση των φοιτητών στο Πανεπιστήμιο Μπογκαζίτσι. Το AKP ακύρωσε τις παραδοσιακές εκλογές στα πανεπιστήμια και διορίζει όποιον θέλει στις διάφορες σχολές. Ο τύπος που διόρισαν στο Πανεπιστήμιο Μπογκαζίτσι δεν έχει καμία σχέση με τον χώρο. Το Μπογκαζίτσι είναι ένα οχυρό της Αριστεράς και επικρατεί μια αρκετά καλή ατμόσφαιρα ελευθερίας στο εσωτερικό του. Γι' αυτό υπήρξε αυτός ο μαζικός ξεσηκωμός των φοιτητών. Ο αγώνας δεν έχει ακόμα κερδηθεί αλλά ούτε και μαραζώνει. Πέρα από τους φοιτητές, κάθε μέρα μαζεύονται μπροστά από το γραφείο του Πρύτανη, εκατοντάδες καθηγητές του Πανεπιστημίου, για να διαδηλώσουν.

Παράλληλα με αυτό βλέπουμε απεργίες. Όχι μόνο τους υπάλληλους των δήμων ενάντια στο AKP αλλά και διάφορους τομείς που έχουν επηρεαστεί από την πανδημία και ρίχνουν τον εαυτό τους στις μάχες. Εργαζόμενοι στα σουπερμάρκετ, εργάτες της Υγείας, δάσκαλοι, εργαζόμενοι σε καφέ, μεταλλεργάτες κτλ συμμετέχουν σε διάφορες διαμαρτυρίες και απεργίες κάθε εβδομάδα. Οι συνταξιούχοι διαδηλώνουν παντού γιατί δεν μπορούν να συνεχίσουν με τα λεφτά που παίρνουν.

Και τέλος, υπάρχει η αντίσταση των γυναικών. Σε όλη την Τουρκία έγιναν μαζικές διαδηλώσεις ενάντια στην απόσυρση της Τουρκίας από τη Συνθήκη

της Κωνσταντινούπολης. Οι δημοσκοπήσεις δείχνουν πως το γυναικείο κίνημα έχει καταφέρει να τραβήξει μαζί του, υπέρ της Συνθήκης, την πλειονότητα της κοινής γνώμης. Έχουμε ακόμα καιρό μέχρι την επίσημη απόσυρση τον Ιούλη και οι γυναικείες οργανώσεις -ενώνοντας όλες τις αντιθετικές δυνάμεις τους- φτιάχνουν ένα πλάνο διμήνου για να αυξήσουν την πίεση πάνω στην κυβέρνηση.

Δεν υπάρχουν λοιπόν μόνο οι εκλογές στην Τουρκία. Υπάρχουν κινήματα από τα κάτω και κοινωνικοί αγώνες παντού. Το DSIP υποστηρίζει πως πρέπει να ενωθούν αυτές οι δυνάμεις για να χτυπήσουμε την κυβέρνηση πιο αποτελεσματικά. Υποστηρίζουμε πως χρειάζεται μια κεντρική πλατφόρμα για το εργατικό κίνημα, όπως υπήρχε και στις αρχές της δεκαετίας του 2000. Αυτό θα ένωνε τους καταπιεσμένους και τα θυμωμένα στρώματα της τουρκικής κοινωνίας. Καλούμε σε μια κεντρική διαδήλωση στην Άγκυρα όπου η ίδια η διαδικασία για την οργάνωση της θα αποτελούσε μια τεράστια δύναμη ώθησης για την αντιπολίτευση.

Και τέλος, προσπαθούμε να χτίσουμε ένα Αντικαπιταλιστικό Μπλόκ με αυτή την προοπτική. Ένα μέτωπο που θα επικεντρώνεται στις πραγματικές μάχες αντί να κυνηγάει μια δεξιά ρεφορμιστική ατζέντα. Καλούμε όσους υπερασπίζονται τους πρόσφυγες, παλεύουν για το κλίμα, διεκδικούν πολιτικές ελευθερίες, είναι για τα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ+ και των γυναικών, και που είναι με τους εργάτες να δώσουν τη μάχη για να ενωθούμε σε μία δύναμη. Ένα αντίβαρο στα αντιμαχόμενα εθνικιστικά μπλοκ του AKP/MHP από τη μία και του Καλού Κόμματος και του CHP από την άλλη. Με αυτό τον τρόπο η Αριστερά θα μπορέσει να δυναμώσει τη φωνή της. Είναι και ο μόνος τρόπος για να χτιστεί η εργατική ταξική αλληλεγγύη που θα μπορέσει πραγματικά να πλήξει τον Ερντογάν. ■

Μετάφραση: Δημήτρης Δασκαλάκης

Δικαιοσύνη για τον Ζακ!

Είναι δικός μας αγώνας

Στις 20 Οκτώβρη θα ξεκινάει ξανά η δίκη των δολοφόνων του Ζακ. Στο εδώλιο για τη δολοφονία του κάθονται οι Θ. Χορταριάς και Σ. Δημόπουλος, οι επιχειρηματίες της Ομόνοιας που τον έσπασαν στο ξύλο και οι Β. Ρουσάκος, Λ. Αλεξανδρής, Δ. Σεφέρης και Ι. Τσομπάνης, αστυνομικοί που συνέχισαν την κακοποίηση του Ζακ και ολοκλήρωσαν τη δολοφονία.

Η δικαστική μάχη για τη δικαίωση του Ζακ είναι και μια μάχη ενάντια στο κράτος. Τέσσερις από τους έξι κατηγορούμενους ανήκουν οι ίδιοι στον κρατικό μηχανισμό και η προσπάθεια να κουκουλωθούν οι ευθύνες τους ξεκίνησε πριν καλά καλά ξεψυχήσει ο Ζακ: ένα μαχαίρι, που αργότερα τα ΜΜΕ θα προσπαθούσαν να φορτώσουν στο θύμα, πηγαινοερχόταν στον τόπο του εγκλήματος, όπως έχουμε δει στις φω-

Η καταδίκη των δολοφόνων του Ζακ Κωστόπουλου πρέπει να γίνει υπόθεση όλου του εργατικού κινήματος. Αυτός είναι ο δρόμος για τη νίκη υποστηρίζει η Αφροδίτη Φράγκου

τογραφίες. Μόνο που το κρατούσε ένας μπάτσος.

Αστυνομικές "διαρροές" χρησιμοποιήθηκαν αργότερα για να χτιστεί το προφίλ του ληστή και να στηριχθεί το σενάριο της αυτοάμυνας σε ληστεία. Οι ΕΔΕ πήγαιναν από αναβολή σε αναβολή και παρά τη σχετική πρόταση για βαριά τιμωρία των αστυνομικών, δεν έχει βγει κάποια απόφαση.

Ακόμη και όταν επιτέλους φτάσαμε στη δίκη είδαμε κράτος και κυβέρνηση να στρέφονται ενάντια στην απόδοση δικαιοσύνης. Η παρέμβαση του Θάνου Πλεύρη, συνήγορου υπεράσπισης των αστυνομικών, που ζήτησε να αναβληθεί η δίκη επ' αόριστον αρπάζοντας

την ευκαιρία της πανδημίας και της ΚΥΑ που περιορίζει τον αριθμό ατόμων στις δικαστικές αίθουσες, κατέληξε σε έναν ολόκληρο επιπλέον χρόνο καθυστέρησης. Για τους λόγους αυτούς φτάνει η δίκη να ξεκινήσει 3 χρόνια και έναν μήνα μετά τη δολοφονία του Ζακ.

Μάχη ενάντια στην ομοφοβία

Ο Ζακ Κωστόπουλος ήταν ΛΟΑΤΚΙ+, οροθετικός ακτιβιστής και καλλιτέχνης και ήταν ένας άνθρωπος που πάλευε για έναν καλύτερο κόσμο.¹ Ήταν γνωστός και αγαπητός και η δολοφονία του προκάλεσε σοκ, όχι μόνο στη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα αλλά σε όλο τον κόσμο. Οι φονιάδες του φαίνεται να πίστευαν

ότι ήταν ένας εξαθλιωμένος άνθρωπος που κανείς δε θα αναζητούσε μετά τον θάνατό του. Όπως κατήγγειλαν οι εργαζόμενοι του 18 άνω αμέσως μετά τη δολοφονία, η επίθεση στον Ζακ δεν ήταν μεμονωμένο γεγονός αλλά *“συνέχεια μιας σειράς βίαιων, και κάποιες φορές μαφιόζικων πρακτικών, από θεσμικά όργανα, κυκλώματα της αστυνομίας και συχνά από «κανονικούς» πολίτες, ενάντια σε ευάλωτες ή/και διαφορετικές κοινωνικές ομάδες (πρόσφυγες, άστεγους, τοξικομανείς, ομοφυλόφιλους, ψυχικά πάσχοντες κ.λπ)”*.²

Η είδηση του θανάτου και τα φρικαστικά βίντεο βέβαια προκάλεσαν οργή. Αντί ο κόσμος να δεχτεί άκριτα την εικόνα του Ζακ ως επικίνδυνου ληστή και αργότερα ως χρήστη που πήγαινε γυρεύοντας, επικράτησε η αντίθετη άποψη. Ότι όποιος και να ήταν, δεν του άξιζε τέτοια μεταχείριση. Όταν μαθεύτηκε ποιος ήταν το θύμα, όσο κι αν τα δεξιά ΜΜΕ λυσομανούσαν πάνω στις ταυτότητές του για να δικαιολογήσουν τους δράστες, η συγκίνηση και η οργή φούντωσαν, πέρασαν τα σύνορα της Ελλάδας και δεν άφησαν το θέμα να θαφτεί όπως πολύ θα ήθελε η ΕΛΑΣ.

Κανένας άνθρωπος δεν είναι υποχρεωμένος να είναι γνωστός, αγαπητός κλπ για να έχει δικαίωμα στη ζωή. Αλλά η προσωπικότητα του Ζακ συσπείρωσε ένα μεγάλο κομμάτι κόσμου που είδε σε αυτόν να αποτυπώνεται η αντιμετώπιση που επιφυλάσσει ένας κόσμος γεμάτος διακρίσεις και καταπίεση. Ο ένας από τους δράστες, ο Θ. Χορταριάς, είναι οργανωμένος φασίστας και μια φασιστική ομάδα έκανε την εμφάνισή της την επόμενη της δολοφονίας στη Γλάδστωνος για να υπερασπιστεί τους δράστες. Οι ακριβείς συνθήκες στοχοποίησης του Ζακ μένουν να ερευνηθούν στη δίκη, αλλά το κίνητρο το ξέρουμε ήδη, τόσο των επιχειρηματιών όσο και των μπάτσων: επιτίθενται στο διαφορετικό και σε όποιον αντιστέκεται.

Ακόμη κι αν ισχυριστούν ότι τίποτα από αυτά δεν ισχύει, η συνέχεια τους διαψεύδει. Η επίθεση δεν τελεί-

ωσε όταν ο Ζακ ξεψύχησε. Συνεχίστηκε με μια εκστρατεία συκοφάντησης του ίδιου του Ζακ, αλλά και μια ευκαιρία αυτό να επεκταθεί στους ΛΟΑΤΚΙ+ ανθρώπους, τους/τις εξαρτημένους/ες, τους/τις οροθετικούς/ες, γενικά αυτό που ο ακροδεξιός συρφετός τους ονομάζει “περιθώριο”. Ο ίδιος ο Χορταριάς, έγραψε στο τουίτερ το επόμενο καλοκαίρι: *“Το γεγονός πως ο Θεός με έβαλε απέναντι σε Εθνομηδενιστές, Αντίχριστους, και οργανωμένους παραβατικούς που έχουν ως ταξικό εχθρό τον βιολογικά επαγγελματία και τους οικογενειάρχες, είναι Ύψιστη αποστολή που θα την πάω και εγώ μέχρι τέρμα”*.³ Καμία αμφιβολία λοιπόν για τον αν ήξερε ποιον χτύπησε.

Οι ΛΟΑΤΚΙ+ άνθρωποι είναι ένας από τους παραδοσιακούς στόχους των φασιστικών ομάδων και φασιστοειδών, των δυνάμεων καταστολής και φυσικά των ΜΜΕ που προσπαθούν να στρέψουν το κλίμα προς τα δεξιά. Κι αυτό δεν έχει μόνο λόγους ιδεολογικούς. Ο καπιταλισμός από τις απαρχές του είχε δώσει βάρος στην κατασκευή ρόλων για τα φύλα μέσα στην κοινωνία. Ένας βασικός λόγος είναι ότι η πυρηνική οικογένεια, η μορφή δηλαδή που έχει πάρει η οικογένεια μέσα στον καπιταλισμό, είναι ο πιο οικονομικός για τους καπιταλιστές τρόπος να αναπαράγεται η εργατική τάξη και να εξασφαλίζεται ότι πάντα θα υπάρχουν υγιείς και εκπαιδευμένοι/ες εργάτες και εργάτριες για να συνεχίσουν την παραγωγή της υπεραξίας. Οτιδήποτε παρεκκλίνει πολεμείται -άρα και οι “αντισυμβατικές” ζωές των ΛΟΑΤΚΙ+.

Ισλαμοφοβία

Η εκμετάλλευση της εργασίας των εργατριών και των εργατών από τα αφεντικά απαιτεί τις διακρίσεις, για να διαιρούνται οι αγώνες και οι αντιστάσεις. Η ομοφοβία και η τρανσφοβία παίζουν και αυτόν τον ρόλο. Δεξιοί και ακροδεξιοί πολιτικοί, μεγαλοδημοσιογράφοι, παπάδες κλπ χτίζουν τα στερεότυπα σε βάρος των μειονοτήτων

και τη ρητορική μίσους. Όταν οι καταπιεσμένοι/ες παλεύουν για την ισότητα και διεκδικούν να σταματήσει η ρητορική μίσους, οι από πάνω ρίχνουν το φταίξιμο πάλι στους φτωχούς και τις οπισθοδρομικές ιδέες τους. Και δεν χάνουν την ευκαιρία να παίζουν το χαρτί της ισλαμοφοβίας: η απειλή για τα ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιώματα, λένε, έρχεται από τα ανατολικά, από τους μετανάστες και τους πρόσφυγες, που είναι “ισλαμιστές”, “φανατικοί”, “φονταμενταλιστές” και θα φέρουν τη Σαρία.

Το συμφέρον των εργαζόμενων είναι στη μέγιστη δυνατή ενότητα, επομένως στην αποφασιστική αντίσταση σε όλη αυτή την προσπάθεια. Η ενότητα δεν διακηρύσσεται, κατακτιέται. Μέσα στις μάχες που έχουν ήδη ξεσπάσει, από τις απεργιακές για τα εργασιακά δικαιώματα και την υπεράσπιση της δημόσιας Υγείας και Παιδείας, μέχρι τις πολιτικές μάχες ενάντια στον αυταρχισμό, τον ρατσισμό, τον σεξισμό, οι ΛΟΑΤΚΙ+, οι πρόσφυγες/ισσες, οι μετανάστες/τριες, οι γυναίκες πρωτοστατούν. Η συζήτηση για τα ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιώματα δεν ανοίγει τώρα, αλλά έχει πίσω της μια δεκαετία σχεδόν, αναζητήσεων και μαχών, καθώς και ορισμένες νίκες.

Η Αριστερά πρέπει να παρέμβει αποφασιστικά σε αυτές τις μάχες και να αγκαλιάσει τα αιτήματα του ΛΟΑΤΚΙ+ κινήματος. Και ό,τι σημαίνουν αυτά για την υλική πραγματικότητα των ΛΟΑΤΚΙ+ ανθρώπων. Να προχωρήσει πέρα από το ερώτημα αν πρόκειται για επιλογή ή αν έτσι γεννιούνται οι ΛΟΑΤΚΙ+ άνθρωποι. Ο Ζακ μπορεί να μην επέλεξε να είναι ομοφυλόφιλος για παράδειγμα, αλλά επέλεξε να είναι drag queen και είναι κι αυτό ένας παράγοντας στοχοποίησης και διακρίσεων. Η Αριστερά πρέπει να μην αφήσει το ΛΟΑΤΚΙ+ κίνημα βορά στις νεοφιλελεύθερες προσεγγίσεις, αλλά ούτε και να αφήσει χώρο στην ισλαμοφοβία, τώρα που γνωρίζει μια νέα προσπάθεια αναθέρμανσης από τις κυβερνήσεις της Ευρώπης.

Χιλιάδες πρόσφυγες και προσφύ-

γισσες εγκαταλείπουν τις χώρες τους ακριβώς επειδή είναι οι ίδιοι/ίδιες ΛΟΑΤΚΙ+ και κινδυνεύουν γι' αυτό. Αλλά και άνθρωποι που φεύγουν από τις χώρες τους για οποιονδήποτε άλλο λόγο, έχουν τις εμπειρίες από τις εξεγέρσεις και τις επαναστάσεις που συγκλόνισαν τον αραβικό κόσμο πριν μια δεκαετία, ή το Σουδάν και άλλες χώρες πιο πρόσφατα. Ακόμη κι αν πολλοί/πολλές κουβαλάνε σεξιστικές ή ομοφοβικές αντιλήψεις αξίζει τον κόπο και μπορούμε να τις σπάσουμε στην πράξη, δίνοντας μάχες μαζί και ανοίγοντας τολμηρά αυτά τα ζητήματα. Την απεργιακή 8 Μάρτη τα τελευταία δύο χρόνια στα στρατόπεδα συγκέντρωσης την έχουν οργανώσει γυναίκες και έχουν εξασφαλίσει τη συμμετοχή των αντρών που δεν ήταν αρχικά δεδομένη.

Οι πρόσφυγες/ισσες και οι μετανάστες/τριες έχουν ζήσει, εκτός από εξεγέρσεις, και πολύ μεγάλες ανατροπές συνολικά. Είναι αυτοί που έχουν βιώσει στο πετσί τους τι σημαίνει κράτη, αστυνομία, ποιος είναι ο σύμμαχος σε κάθε φάση της πορείας τους και ποιος ο εχθρός. Είναι αυτοί που έχουν δει πώς από τη μια στιγμή στην άλλη επικρατεί η φρίκη και ο παραλογισμός αυτού του συστήματος. Αυτό που χρειάζεται να κάνει η Αριστερά είναι να συνδέσει όλες αυτές τις εμπειρίες και να εξηγήσει πως έχουν κοινή ρίζα με τις διακρίσεις, την ομοφοβία, τον σεξισμό.

ΛΟΑΤΚΙ+ και πανδημία

Μέσα στην πανδημία οι ΛΟΑΤΚΙ+ άνθρωποι της εργατικής τάξης έχουν χτυπηθεί σκληρά και με πολλούς τρόπους.⁴ Έχουν εξαθλιωθεί οικονομικά, ως πιο ευάλωτοι/ες στην απόλυση και την ανεργία. Κατά συνέπεια έχουν χειροτερέψει οι συνθήκες στέγασής τους -ήδη επισφαλείς και πριν τις καραντίνες. Για τους ΛΟΑΤΚΙ+ ανθρώπους, ιδιαίτερα τους τρανς, η πρόσβαση στην Υγεία ήταν πάντα πιο δύσκολη και κατά μέσο όρο κινδυνεύουν περισσότερο και από τον κορονοϊό και από άλλες παθήσεις. Η κατάρρευση του ΕΣΥ θα

21 Οκτώβρη 2020, Συγκέντρωση στη δίκη του Ζακ που αναβλήθηκε

πέσει πιο βαριά πάνω στις δικές τους πλάτες. Το στίγμα, η απομόνωση, οι διακρίσεις κάνουν την αναζήτηση βοήθειας δυσκολότερη, επομένως και τη διάγνωση ακόμη και στο επίπεδο του κορονοϊού.

Η πανδημία σήμανε χτυπήματα όχι μόνο οικονομικά ή υλικά αλλά και ιδεολογικά, πολιτικά, νομικά. Εντάθηκε η υγειονομική δαιμονοποίηση των ΛΟΑΤΚΙ+, των εργαζόμενων στο σεξ, των οροθετικών, όλων αυτών που πριν 40 χρόνια μήκαν στο στόχαστρο για την πανδημία του AIDS.⁵ Μάλιστα, σύμφωνα με παγκόσμια έρευνα των Ηνωμένων Εθνών, 25% των οροθετικών συμμετεχόντων/ουσών έχασαν πρόσβαση στην φαρμακευτική αγωγή τους λόγω της πανδημίας.⁶ Αστυνομικοί παρενοχλούν ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα με αφορμή τις απαγορεύσεις κυκλοφορίας. Σε πολλές χώρες η αναγνώριση ταυτότητας φύλου έχει ανασταλεί επ' αόριστον διότι τα δικαστήρια λειτουργούν μόνο για τις "απολύτως απαραίτητες" διαδικασίες.⁷ Κυβερνήσεις βρίσκουν ευκαιρίες και πωσωγυρίζουν τα ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιώματα.⁸ Διαδηλώσεις Υπερηφάνειας για το 2020 δεν έγιναν.

Η μάχη για να μην πωσωγυρίσουν τα ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιώματα αλλά αντίθετα να διευρυνθούν, είναι μια μάχη για να σωθούν ζωές από την πανδημία, μια μάχη ενάντια στον αυταρχισμό, μια μά-

χη ενάντια σε όλες τις διακρίσεις. Είναι ένας αγώνας που αφορά όλη την εργατική τάξη, γιατί πλήττεται ολόκληρη όταν ένα κομμάτι της γίνεται πιο ευάλωτο. Και είναι απαραίτητο τα ΛΟΑΤΚΙ+ ζητήματα να βρίσκονται ψηλά στην ημερήσια διάταξη στο δρόμο για την έναρξη της δίκης και κατά τη διάρκεια της δίκης. Θα χρειαστεί διαρκής και συγκεκριμένη δουλειά γι' αυτό, για να ξεπεραστεί και η επίδραση της ματαιώσης του περσινού Pride.

Μπορούμε να νικήσουμε

Το ζήτημα του κράτους, της καταστολής και της αστυνομικής αυθαιρεσίας έχει γίνει ένα από τα κεντρικά αντικείμενα των μαχών του κινήματος τον τελευταίο χρόνο. Στην Ελλάδα ζήσαμε τις μάχες και τις πρώτες νίκες ενάντια στην πανεπιστημιακή αστυνομία και στο όργιο βίας στις πλατείες, στη Γαλλία ο ξεσηκωμός κατάφερε να αποσυρθεί το νομοσχέδιο που απαγόρευε τη φωτογράφιση της αστυνομίας και φυσικά στις ΗΠΑ ξέσπασε μια από τις μεγαλύτερες εξεγέρσεις ενάντια στην αστυνομική βία και τον συστημικό ρατσισμό.

Και νίκησε. Η καταδίκη του Ντέρεκ Σόβιν, δολοφόνου του Τζορτζ Φλόιντ, για τις τρεις κατηγορίες που τον βάραιναν είναι μια ανατροπή στο πώς αντιμετωπίζεται η αστυνομική βία στις ΗΠΑ.

Ενώ τα τελευταία 15 τουλάχιστον χρόνια κατά μέσο όρο χίλιοι άνθρωποι τον χρόνο δολοφονούνται από αστυνομικούς, μόλις 97 έχουν καταδικαστεί, εκ των οποίων οι 90 με ελαφριές ποινές!⁹

Η καταδίκη του Σόβιν έρχεται να προστεθεί στις εμπειρίες που δείχνουν ότι οι δίκες τέτοιας σημασίας κερδίζονται πρώτα έξω από τη δικαστική αίθουσα. Ο θρίαμβος της καταδίκης των ναζί της Χρυσής Αυγής στις 7 Οκτώβρη 2020, που αντήχησε σε όλο τον πλανήτη, ήταν ένα τέτοιο παράδειγμα. Ήταν η κορύφωση μιας μακροχρόνιας μάχης απομόνωσης των ναζί και ανάδειξης των εγκλημάτων τους, που πήγαινε παράλληλα με την πολιτική μάχη ενάντια στον ρατσισμό που αποτέλεσε το βασικό καύσιμό τους. Την απροθυμία του κράτους να τιμωρήσει (πολλές φορές ακόμα και να δικάσει ή διώξει) τους φασίστες, την αστυνομία, τα “δικά του” παιδιά, το κίνημα την ανατρέπει χτίζοντας ένα μαζικό ενιαίο εργατικό μέτωπο που επιβάλλει την δικαστική απόφαση στην κοινωνία σαν την μόνη δυνατή.

Η εμπειρίες αυτές είναι οδηγός για την δίκη των δολοφόνων του Ζακ. Με τέσσερις κατηγορούμενους αστυνομικούς και δυο επιχειρηματίες που δεν αποκλείεται να είχαν σχέσεις τύπου μαφίας με τη γειτονιά της Ομόνοιας και κάποιες πλάτες, η δολοφονία του Ζακ είναι μια υπόθεση πάνω από την οποία το κράτος δεν θέλει να χυθεί άπλετο φως. Ούτε η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας θέλει, πράγμα που δείχνει και η στάση του Θ. Πλεύρη. Και δεν θέλει, διότι από την πρώτη μέρα προσπάθησε να κυβερνήσει “με την ισχύ των γκλομπ”. Για να βγει η αλήθεια στο φως, θα χρειαστεί να κινητοποιηθούν οι μαζικές δυνάμεις που έσπασαν την ασυλία της Χρυσής Αυγής.

Αυτές οι δυνάμεις συνέχισαν να παλεύουν μετά την καταδίκη των ναζί. Την ίδια μέρα που ξεκινούσε η δίκη των δολοφόνων του Ζακ πριν αναβληθεί, το Τριμελές Εφετείο Αθηνών συζητούσε για την ανασταλτική ισχύ των εφέσε-

ων των χρυσαυγιτών. Οι συγκεντρώσεις ενώθηκαν και οι διαδηλωτές και διαδηλώτριες που ζητούσαν δικαιοσύνη για τον Ζακ βάδισαν προς το Εφετείο και φώναζαν συνθήματα να μην πάρει κανένας χρυσαυγίτης αναστολή. Τους επόμενους μήνες όλος αυτός ο κόσμος που είχε προκαλέσει τον αντιφασιστικό σεισμό της 7 Οκτώβρη βγήκε με κάθε ευκαιρία στους δρόμους, πολλές φορές απεργιακά, σπάζοντας τις απαγορεύσεις, αλλά και τον τσαμπουκά της αστυνομίας και της κυβέρνησης.

Όπως και στη δίκη της Χρυσής Αυγής, χρειάζεται να κινητοποιηθεί ένα μαζικό μέτωπο εργατών/τριών και νεολαίας, με τις συλλογικές οργανώσεις τους, σωματεία, συνδικάτα, φοιτητικούς συλλόγους, συνλεύσεις, να παίρνουν θέση. Ας μην ξεχνάμε την τεράστια επίδραση που είχε η ανακοίνωση της ΟΕΝΓΕ¹⁰ για τον Ζακ, λίγο μετά τη δολοφονία του, που έδωσε φωνή σε όλο τον κόσμο που αγανακτούσε και φυσικά, που έσπαζε το επικοινωνιακό μονοπώλιο της συκοφάντησης του Ζακ και μαζί του της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας και των οροθετικών.

Θα πρέπει επίσης να ανοίξει αυτή η συζήτηση και στις κοινότητες των μεταναστών, που έχουν ριχτεί στη μάχη να δικαιωθεί ο Μάκι Ντιαμπατέ και ο Ιμπραήμ Εργκιούν. Οι μετανάστες ξέρουν καλύτερα απ’ τον καθένα στην Ελλάδα τι μοίρα μπορεί να έχει ένας φτωχός άνθρωπος που έχει πέσει στα νύχια της ΕΛΑΣ. Τα σχολεία έχουν επίσης να παίξουν ρόλο σε αυτή την καμπάνια. Το μαθητικό κίνημα έχει μπει στο στόχαστρο τόσο της αστυνομίας όσο και της κυβέρνησης. Επιπλέον εδώ και χρόνια, μαθητές/τριες και εκπαιδευτικοί αναζητούν τρόπους για να παλέψουν ενάντια στο φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού -που πίσω του βέβαια δεν κρύβεται άλλο από τον ρατσισμό, την ομοτρανσφοβία και την κουλτούρα ανταγωνισμού που καλλιεργείται από το εκπαιδευτικό σύστημα, πετώντας στην άκρη τον “αδύναμο”.

Ένας τέτοιος προσανατολισμός φυ-

σικά δεν σημαίνει μόνο συζήτηση αλλά και πρωτοβουλίες συντονισμού. Οι αγώνες των υγειονομικών είναι αγώνες για το τώρα και για το μέλλον, για να μπουν μπροστά οι ανάγκες των πιο ευάλωτων και να σπάσουν οι αποκλεισμοί. Οι αγώνες του εκπαιδευτικού κινήματος είναι και για αυτή τη συμπεριληπτική Παιδεία που έχουν ανάγκη τα ΛΟΑΤΚΙ+ παιδιά. Η μάχη που θα ανοίξει ενάντια στο νομοσχέδιο Χατζηδάκη είναι ζωτικής σημασίας για τους/τις ΛΟΑΤΚΙ+ εργαζόμενους/ες. Σε όλες αυτές τις μάχες, η παρουσία της καμπάνιας για τον Ζακ θα ανοίξει χειροπιαστά όλα αυτά τα ζητήματα και θα προτείνει συγκεκριμένο πρόγραμμα δράσης.

Φτάνοντας στις 20 Οκτώβρη με ένα μαζικό κίνημα που απαιτεί δικαιοσύνη, θα είναι μικρό το περιθώριο να επαναληφθεί ό,τι έγινε όταν ξεκίνησε την πρώτη φορά ή να μπουν νέα εμπόδια. Και οι μάχες που θα έχουμε δώσει μέχρι τότε θα καθορίσουν και το πόσο απομονωμένοι θα είναι οι κατηγορούμενοι φονιάδες. Πάμε να δώσουμε αυτή τη μάχη για τον Ζακ, τον Μάκι, τον Ιμπραήμ, για όλα τα θύματα της αστυνομικής βίας και των φασιστών, για κάθε καταπιεσμένη και καταπιεσμένο. ■

Σημειώσεις

1. “Στη φυλακή οι δολοφόνοι του Ζακ”. Αφροδίτη Φράγκου. Γενάρης 2021. bit.ly/3t0Cnww
2. “Ας μιλήσουμε λοιπόν για την ασθένεια των «κανονικών»”. bit.ly/32Krn86
3. archive.vn/nc00B
4. “LGBTQ Inequality and Vulnerability in the Pandemic”. Graeme Reid. HRW. 18/6/20. bit.ly/3xo82H0
5. “Protection against violence and discrimination based on sexual orientation and gender identity”. UN General Assembly. 28/7/20. σελ. 6-8. undocs.org/A/75/258
6. ό.π. σελ. 9-10
7. “COVID-19 impacts on LGBTI communities in Europe and Central Asia: A rapid assessment report”. ILGA Europe. 19/6/20. bit.ly/3ex032w
8. “Global Trends in LGBT Rights During the Covid-19 Pandemic”. Graeme Reid. HRW. 24/2/21. bit.ly/3vkbC3M
9. “Chauvin guilty verdict is rare instance of police murder conviction”; 21/4/21. Joshua Chaffin, Taylor Nicole Rogers. on.ft.com/3gBwA3
10. “Ανακοίνωση ΟΕΝΓΕ για τον θάνατο του Ζακ Κωστόπουλου”. 1/10/18. bit.ly/32GPCeE

Ο Οδυσσεύς Ανδρούτσος στη μάχη της Γραβιάς, 8 Μάη 1821

1821 - φιλελεύθερη ή κοινωνική επανάσταση;

Τον Νοέμβρη του 2019 στην πανηγυρική έναρξη της επιτροπής Ελλάδα 2021, με επικεφαλής την Γ. Αγγελοπούλου, ο Μητσοτάκης συνόψιζε την κατεύθυνση που ήθελε για την επέτειο: «Στα χρόνια αυτά, η Ελλάδα ξέφυγε οριστικά από την ανέχεια του 'πτωχού που θυροδέρνει', όπως γράφει και ο εθνικός μας ποιητής. Μία παλιά μικρή οθωμανική επαρχία είναι, τώρα, μία ισχυρή ευρωπαϊκή χώρα». Και φέτος τον Γενάρη η Αγγελοπούλου ανακήρυσσε, από τις σελίδες της Καθημερινής, το 2021 ως «χρονιά της αυτοπεποίθησης».

Όμως, η συνέχεια μόνο αυτοπεποίθηση δεν έδωσε στην άρχουσα τάξη. Οι φιέστες κατέληξαν σε φιάσκο και

Οι γιορτασμοί για τα 200 χρόνια προσπαθούν να εκσυγχρονίσουν τους εθνικούς μύθους. Ο Λέανδρος Μπόλαρης δίνει μαρξιστικές απαντήσεις

η κυβέρνηση δεν απόλαυσε στιγμή «εθνικής ομοψυχίας» σε σημείο ώστε ο Παπαχελάς να καταγγέλλει από την Καθημερινή τους «χούλιγκαν της ιστορίας» που δεν έδωσαν ούτε «ένα 24ωρο εκχειρίας».

Η προσπάθεια να εκσυγχρονιστεί το κυρίαρχο αφήγημα για την επανάσταση που οδήγησε στην ίδρυση του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους, οδήγησε σε κάποιες κωμικές στιγμές. Η Καθημερινή -πάλι- δημοσίευσε στο πρωτοσέλιδό της το ποίημα της Αρβελέρ που

προκάλεσε ένα κύμα γέλιου και στο οποίο δίπλα σε ρίμες όπως Ανδρούτσος/μούτσος, Παναγιά/λευτεριά στριμώνχονται οι Μεγάλες Δυνάμεις που μας έσωσαν με την ναυμαχία του Ναβαρίνου, ο Ρήγας και η Αγία Λαύρα. Και Ευρώπη και φουστανέλα δηλαδή.

Ωστόσο, η συζήτηση για τα 200 χρόνια από την Επανάσταση του 1821, με εκδόσεις βιβλίων, αρθρογραφία, εκπομπές στην τηλεόραση, είναι πολύ πιο σοβαρή από τέτοια ευτράπελα. Επίμονα «εθνικά κλισέ» μπαίνουν σε δεύτερο

πλάνο, ενώ προβάλλονται άλλες πτυχές πιο κοντά στην ιστορική αλήθεια. Έτσι τροφοδοτείται ένας προβληματισμός για το 1821 που δίνει δυνατότητες στην Αριστερά που επιμένει ότι η κοινωνία αλλάζει με επαναστάσεις, να μιλήσει και για την ιστορία και για την προοπτική των αγώνων μας.

Μύθοι

Το 1924 ο μαρξιστής ιστορικός Γ. Κορδάτος έγραφε στην Κοινωνική Σημασία της Ελληνικής Επανάστασης του 1821 ότι «Όλοι οι 'από καθέδρας' και μη συγγραφείς, οι ασχοληθέντες με την επανάσταση, μονομερώς κρίνουν αυτήν αποδίδοντας την γέννησιν και επιτυχίαν της άλλοι μεν εις το 'άσβεστον ενθουσιασμόν προς την ελευθερίαν' των τότε ελλήνων άλλοι δε εις την 'μεγάλην και ιεράν πίστιν των υποδούλων Ελλήνων προς την θρησκείαν του Χριστού'...ούτε λέγουν την αλήθειαν ούτε ίσως και την γνωρίζουν».¹ Ο Κορδάτος ήρθε σε σύγκρουση με το αφήγημα της «τρισηχιδόχρονης συνέχειας» του έθνους που βαστάει από την αρχαιότητα δοξάστηκε στο Βυζάντιο σκλαβώθηκε στους Οθωμανούς και «ξύπνησε» το 1821.

Στη συνέχεια του βιβλίου του ο Κορδάτος μιλάει για τα προνόμια της Εκκλησίας και τον αφορισμό της Επανάστασης από τον Γρηγόριο Ε', την άγρια εκμετάλλευση των αγροτών από τους κοτζαμπάσηδες και τους Φαναριώτες, αναδεικνύει την «πνευματική κίνηση» που συνόδεψε την ανάδυση της αστικής τάξης, δηλαδή τα σχολεία και τις σχολές που δεν ήταν καθόλου «κρυφά».

Σχεδόν ένα αιώνα μετά οι «από καθέδρας και μη συγγραφείς» αποφεύγουν συστηματικά να αναπαράγουν τους πιο χοντροκομμένους «εθνικούς μύθους» για το 1821. Είναι εντυπωσιακά απόντες για παράδειγμα από το βιβλίο των Βερέμη, Κολιόπουλου, Μιχαηλίδη που κυκλοφόρησε δυο χρόνια πριν² το οποίο έχει κάνει αλλεπάλληλες εκδόσεις και έχει γίνει πανεπιστημιακό σύγ-

γραμμα. Και αυτό το μοτίβο κυριάρχησε στα πρόσφατα αφιερώματα για τα 200 χρόνια. Στην εκπομπή της ΕΡΤ «Γιατί 21; 12 ερωτήματα» ο Θ. Βερέμης λέει «δεκάρα δεν έδιναν οι Τούρκοι αν οι Έλληνες είχαν σχολεία», ο Μαρκ Μαζάουερ δηλώνει ότι έχει φτάσει η ώρα να δούμε το 1821 πέρα από τις «ηρωικές πράξεις».³

Εποχή

Αλλά πως να το δούμε; Ο ακαδημαϊκός Π. Κιτρομηλίδης στην ίδια εκπομπή εντάσσει το 1821 στην «Εποχή των Επανάστασεων» (μια έμμεση αλλά σαφή αναφορά στο βιβλίο με αυτό τον τίτλο του μαρξιστή ιστορικού Έρικ Χόμσμπομ) δηλαδή την περίοδο που ξεκινάει με την Αμερικάνικη Επανάσταση το 1776 και «τελειώνει» με το κύμα των επαναστάσεων του 1848, μια «εποχή επαναστατικού αναβρασμού». Κι ο πανεπιστημιακός Ν. Θεοτοκάς επισήμανε σε ένα άρθρο του ότι:

«Αν και δεν έχει γίνει ακόμη κτήμα της κοινής γνώμης, εντούτοις, στην τελευταία δεκαπενταετία, η ματιά των Ελλήνων ιστορικών μοπλιάζεται πια από την ιδέα πως η Ελληνική Επανάσταση εντάσσεται στην οικουμενική δυναμική των μεγάλων κοινωνικών, πολιτικών και ιδεολογικών ανατροπών που σφράγισαν τη νεότερικότητα. Πως χρειάζεται, επιτέλους, να τη δούμε ως γεγονός που, στη ρίζα και στην καρδιά του, είναι αναπόσπαστο απ' όσα συμβαίνουν εκείνον τον καιρό και ανατρέπουν ή ρηγματώνουν καθοριστικά τον παλιό κόσμο των αυτοκρατοριών, των βασιλείων και των αποικιών».⁴

Κι αυτή η μετατόπιση είναι μια καλοδεχούμενη και γόνιμη εξέλιξη. Γιατί η ένταξη του 1821 στην «εποχή των επαναστάσεων» δεν ήταν καθόλου αυτονόητη, τουναντίον εξορκίζοταν στον «εθνικό λόγο» για το 1821. Για δεκαετίες και η ίδια η λέξη επανάσταση ήταν απύσαστο, το 1821 ήταν «ο Αγώνας», ή η γνωστή μας «εθνική παλιγγενεσία» (η ανάσταση του έθνους).

Υπήρχε λόγος που γινόταν αυτό.

«Για τους αστούς η επέτειος είναι εθνική γιορτή, μια πανηγυρική σειρά εκδηλώσεων υπέρ της εθνικής ενότητας κάτω από την κυριαρχία τους» γράφει ο Π. Γκαργκάνας στο κείμενο που περιλαμβάνεται στο βιβλίο Το 1821 και οι Αστικές Επανάστασεις. Και συνεχίζει:

«Ταυτόχρονα, όμως, η κυρίαρχη ιδεολογία επιμένει ότι οι επαναστάσεις ανήκουν στο παρελθόν, η ιστορία έχει φτάσει στον προορισμό της, τα άτομα μπορούν να αγωνίζονται για την κοινωνική ανέλιξη τους αλλά η κοινωνία δεν χρειάζεται να αλλάξει. Να τιμούμε το Γέρο του Μωριά, τον Καραϊσκάκη και τους μπουρλοτιέρηδες, αλλά να καθόμαστε στα αυγά μας.

Αυτή η σχιζοφρένεια δεν είναι ελληνική ιδιαιτερότητα. Χαρακτηρίζει ακόμα και τα ισχυρότερα εθνικά κράτη που αναδείχθηκαν στην πορεία του περασμένου αιώνα από τη φεουδαρχία στον καπιταλισμό. Στην Αγγλία για να φτάσουν στη βιομηχανική επανάσταση χρειάστηκε να περάσουν από τον Κρόμγουελ και τον αποκεφαλισμό του βασιλιά, ωστόσο ο εθνικός ύμνος επιμένει μέχρι σήμερα: «ο θεός σώζει τη βασιλίσα». Στη Γαλλία, πατρίδα της πιο ένδοξης αστικής επανάστασης του 1789, η επέτειος των δικών της 200 χρόνων σηματοδεύτηκε από ολόκληρη εκστρατεία ιστορικού αναθεωρητισμού».⁵

Και βέβαια υπάρχουν οι ελληνικές εκδοχές του «ο θεός σώζει τη βασιλίσα». Η διαμόρφωση της ιστορικής μνήμης με τρόπο που να εξοβελίζονται οι κοινωνικές αντιθέσεις και ιδεολογικές συγκρούσεις έχει μεγάλο παρελθόν. Δίπλα στους ανδριάντες του Αδαμάντιου Κοραή και του Ρήγα Φεραίου στα Προπύλαια υπάρχει ο ανδριάντας του Πατριάρχη Ε'. Οι δυο πρώτοι θα ανατρίχιαζαν στην σκέψη. Ο Κοραής είχε καταγγείλει σε επιστολή του τους: «βαρβάρους καλογερίσκους, χειροτέρους και απ' αυτούς τους εξωτερικούς τυράννους». Ο Γρηγόριος Ε' είχε πολεμήσει λυσσασμένα τα «σατανικά» κηρύγματα του Ρήγα και είχε αφορίσει την ίδια την Επανάσταση.

Στις 25 Μαρτίου του 1872 στα επίσημα αποκαλυπτήρια του ανδριάντα του «αιοδίου Πατριάρχου» ο ποιητής Αρ. Βαλαωρίτης απήγγειλε: «ούτε του Ρήγα η συντροφιά καλόγερε δεν φθάνει/ τα σφραγισμένα χείλη σου να ανοίξη να γλυκάνη...». Ο Βαλαωρίτης, που πέρα από ποιητής ήταν και πολιτικός, γνώριζε πολύ καλά ότι μόνο γλύκα δεν ένωνε τον «καλόγερο» και τον επαναστάτη. Γι' αυτό έγραφε: «απαγορεύεται η δια τούτων [ιστορικών] ερευνών καταστροφή των θελκτικών μύθων δι' των ετράφημεν».⁶

Κι ό ίδιος ήταν σαφέστατος γιατί χρειάζονται οι θελκτικοί μύθοι: «Παρήλθεν ο καιρός των κοινωνικών επαναστάσεων... Πας εμφύλιος σπαραγμός, πάσα διατάραξις της δημοσίας τάξεως, ισοδυναμεί με σεισμόν, κλονίζοντα τα θεμέλια του εθνικού μεγαλείου».⁷

Αστικές

Γι' αυτό χρειάζεται να πάμε πέρα από το ξεπέραςμα των εθνικών μύθων. Για να θυμηθούμε τον Μαρξ, οι πρωταγωνιστές της «εποχής των επαναστάσεων» πράγματι ανακαλούσαν, «αγχωτικά στην υπηρεσία τους πνεύματα του παρελθόντος», απασχολούνταν «με τη δημιουργία πραγμάτων που δεν υπήρχαν ποτέ προηγούμενα». Ωστόσο, αυτό που έκαναν ήταν «επαναστατική αλλαγή των πραγμάτων και του εαυτού τους».⁸ Δεν επινόησαν απλά το έθνος με την αρχαία καταγωγή και το ένδοξο παρελθόν. Η ίδια η ιδέα του έθνους στο 18ο και τις αρχές του 19ου αιώνα πατούσε πάνω σε υλικές διαδικασίες: την ανάδυση μιας νέας εκμεταλλευτικής τάξης, της αστικής, που εκπροσωπούσε την πρόοδο της κοινωνίας σε σχέση με τη μέχρι τότε κατάσταση. Όπως αναφέρει η νέα έκδοση του Μαρξιστικού Βιβλιοπωλείου:

«Ο καπιταλισμός γεννήθηκε μέσα στα σπλάχνα της φεουδαρχίας (σε κρίση) και η αστική τάξη γινόταν κυρίαρχη οικονομικά και πολιτιστικά καιρό πριν την έφοδο στη Βασιλίη ή τα ανάλογά της. Η

Ζαν Ζακ Ντεσαλίν, Ηγέτης της Αιτινής επανάστασης των σκλάβων και πρώτος κυβερνήτης της ανεξάρτητης Αιτίς

Γαλλική Επανάσταση (και οι προπομποί της στην Ολλανδία και στην Αγγλία τον 16ο και 17ο αιώνα) θα ήταν αδιανόητη χωρίς την ανάπτυξη νέων παραγωγικών δυνάμεων και νέων παραγωγικών σχέσεων που διαμορφώνονται».⁹

Η μετάβαση από τη φεουδαρχία στον καπιταλισμό ήταν μια μακρόχρονη διαδικασία που διήρκεσε σχεδόν δυο αιώνες και συνοδεύτηκε από σκληρές ταξικές συγκρούσεις, πολιτικές αλλαγές, ιδεολογικές ζυμώσεις και μετατοπίσεις. Το κείμενο του Κ. Χάρμαν που περιλαμβάνεται στην έκδοση του Μαρξιστικού Βιβλιοπωλείου παρουσιάζει πως οι αλλαγές στις παραγωγικές δυνάμεις στη φεουδαρχία δημιούργησαν νέες σχέσεις παραγωγής, σχέσεις που ήρθαν σε σύγκρουση με την παλιά κοινωνία όταν αυτή μπήκε σε κρίση. Αυτές οι νέες σχέσεις δεν εκτόπισαν με μιας

τη φεουδαρχική εκμετάλλευση, αλλά εξασφάλισαν μια μεγαλύτερη ή μικρότερη περίοδο μετάβασης, στη διάρκεια της οποίας οι περίοδοι της γαλήνης ή ακόμα και της συνεργασίας της παλιάς και της νέας (αστικής) εκμεταλλεύτριας τάξης διακόπτονταν από έντονες διαμάχες, επαναστάσεις και εμφυλίους πολέμους.

Οι «κλασσικές» αστικές επαναστάσεις, που παρουσιάζονται στο κείμενο του Α. Καλλίνικος στην ίδια έκδοση, αποτέλεσαν την αποφασιστική καμπή στην επικράτηση του νέου καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής παγκόσμια. Η Ελληνική Επανάσταση ήταν κομμάτι της ίδιας δυναμικής. Όχι μόνο γιατί οι προπομποί και οι πρωταγωνιστές της μεταλαμπάδευσαν τις ιδέες του Διαφωτισμού και της Γαλλικής Επανάστασης ή επηρεάστηκαν από αυτές (ακόμα

και τμήματα των παλιών κυρίαρχων τάξεων), αλλά και γιατί ήταν προϊόν πολύ συγκεκριμένων υλικών διεργασιών. Όπως αναφέρει η Σ. Πανίδου στο κείμενό της Η Κοινωνική Επανάσταση του 1821:

«Η ελληνική αστική τάξη ήταν κυρίαρχη οικονομικά, όπως και διοικητικά, στο χώρο των Βαλκανίων, της Ανατολικής Ευρώπης και της Μεσογείου, μέσα στα πλαίσια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας». Όμως, η κρίση που άρχισε να αγκαλιάζει όλους τους κλάδους της οικονομίας από τις αρχές του 19ου αιώνα και να μετατρέπεται σε μια γενική κοινωνική κρίση: «δημιούργησε τις επαναστατικές προοπτικές, γιατί κατέδειξε στην ελληνική αστική τάξη τα οικονομικά και πολιτικά αδιέξοδά της εντός του θεσμικού πλαισίου της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και την αναγκαιότητα απόκτησης δικού της εθνικού κράτους».¹⁰

Επανάσταση

Το ότι οι πρωτοπόροι της Επανάστασης ήταν αστοί έμποροι,¹¹ караβοκύρηδες, βιοτέχνες, «επαγγελματίες» και διανοούμενοι, είναι γεγονός αναμφισβήτητο. Από αυτή την άποψη το 1821 είχε περισσότερα κοινά με την «κλασική» αστική επανάσταση στην Γαλλία απ' όσο είχαν μια σειρά εξεγέρσεις και επαναστάσεις της εποχής από την Λατινική Αμερική μέχρι την Ισπανία και την Ιταλία.

Μια εμφανής διαφορά με τις άλλες «φιλελεύθερες» επαναστάσεις της ίδιας περιόδου ήταν η επιτυχία της τάξης των ελλήνων αστών να ηγηθεί ενός μαζικού ξεσηκωμού που αγκάλιασε τα «κατώτερα στρώματα» της κοινωνίας όπως έγινε και στην Γαλλία. Κατά κύριο λόγο τους αγρότες που διψούσαν για την εύφορη γη που βρισκόταν στα χέρια των τούρκων μπέηδων και των ελλήνων κοτζαμπάσηδων.

Η θέση για τον αστικό χαρακτήρα της Επανάστασης έχει δεχτεί βροχή επιθέσεων από τότε που τη διατύπωσε για πρώτη φορά ο Κορδάτος. Οι επιθέ-

σεις μπορούν να συνοψισθούν ως εξής: Μπορεί ο Κοραΐς ο Ρήγας ή οι Φιλικοί να επηρεάστηκαν από το Διαφωτισμό και την Γαλλική Επανάσταση, αλλά το ίδιο το 1821 μόνο επιφανειακή σχέση είχε μαζί τους, πχ στα Συντάγματά του. Δεν υπήρχε αριστοκρατία που οδηγήθηκε στη λαιμητόμο από τους Γιακωβίνους ούτε οι «λαοπρόβλητοι» στρατιωτικοί αρχηγοί όπως ο Κολοκοτρώνης, ο Καραϊσκάκης ή ο Μακρυγιάννης είχαν καμιά σχέση με τους «Αβράκωτους» του Παρισιού, αντίθετα μπήκαν στους εμφύλιους πόλεμους του 1824 προσκολλημένοι σε διάφορες «ελίτ» για να αποκομίσουν λάφυρα και γη.

Καταρχήν τέτοιες αντιρρήσεις βάζουν ως μέτρο σύγκρισης μια καρικατούρα της ίδιας της Γαλλικής Επανάστασης και συνολικότερα της μαρξιστικής θεωρίας (και έρευνας) για τις αστικές επαναστάσεις. «Δεν υπάρχει ένα και μοναδικό πρότυπο αστικής επανάστασης» γενικά ή για να χρησιμοποιήσουμε τα λόγια του ίδιου του Κορδάτου, οι Έλληνες αστοί δεν ήταν υποχρεωμένοι: «με την 'γραμματικήν' της Γαλ. Επανάστασεως διαρκώς να βαδίζουν και να ενεργούν».¹²

Επίσης, δεν είναι αλήθεια ότι οι «από κάτω» δεν έπαιζαν ρόλο, αντίθετα μπήκαν μπροστά στο ξέσπασμα της Επανάστασης σε διάφορα σημεία, με πιο κρίσιμο ίσως την Ύδρα, με επικεφαλής τον Αντώνη Οικονόμου. Οι μεγάλοι караβοκύρηδες του νησιού σύρθηκαν στην Επανάσταση. Όπως έλεγε ένας εκπρόσωπός τους ο Ιωάννης Ορλάνδος σε ένα τούρκο μπέη τον Ιούνιο του 1822: «Αν και προσπαθήσαμε να το εμποδίσουμε για περίπου τέσσερις μήνες, με την υποκίνηση άφρονων ανθρώπων επικράτησε σύγχυση, και επειδή ο όχλος και οι χαμερπέστατοι άνθρωποι συντηρούν τους αρχηγούς τους λεηλατώντας και λαφυραγωγώντας, ίσως έχετε ακούσει ότι -θέλοντας και μη- υποχρεωθήκαμε να προσχωρήσουμε».¹³ Βέβαια οι εφοπλιστές της εποχής σπυλάπησαν τους «χαμερπέστατους» και τον επόμενο χρόνο ο Ορλάνδος βρέθη-

κε στο Λονδίνο να διαπραγματεύεται τα δάνεια της Ανεξαρτησίας.

Όσο για τους αγρότες που πύκνωσαν τις γραμμές των ενόπλων σωμάτων, ο Κολοκοτρώνης αναφέρει: «Ο λαός είχε πάντοτε σκοπό να σκοτώσει τους άρχοντες και σε κάθε παραμικρά αιτία ερεθιζέτο».¹⁴ Ο Κολοκοτρώνης φρόντιζε να εκτονώνει τους ερεθισμούς. Το ότι οι περισσότεροι αγρότες, και οι απόγονοί τους, περίμεναν κάμποσες δεκαετίες για να πάρουν τη γη, δεν αλλάζει την ουσία ως προς τη σχέση των κοινωνικών δυνάμεων στην ίδια την Επανάσταση.

Δεν αλλάζει και το αποτέλεσμα της. Ο Α. Καλλίνικος υποστηρίζει ότι «οι αστικές επαναστάσεις είναι μετασχηματισμοί που δημιουργούν τις πολιτικές συνθήκες για τη συσώρευση κεφαλαίου» και αυτό ήταν το αποτέλεσμα της Επανάστασης του 1821. Αυτές οι συνθήκες διαμορφώθηκαν, δεν προέκυψαν έτοιμες. Όπως παρατηρούν και ο Π. Γκαργκάνας και η Στ. Πανίδου στα κείμενά τους στην έκδοση του Μαρξιστικού Βιβλιοπωλείου, η αστική τάξη χρειάστηκε να ζησει για δεκαετίες με την αντίφαση ότι τα προπύργια της οικονομικής της ισχύος βρίσκονταν έξω από τα σύνορα του μικροσκοπικού βασιλείου που προέκυψε από την Επανάσταση το 1830. Η αστική τάξη χρειάστηκε να δώσει πολιτικές μάχες, να κάνει συμβιβασμούς, να απορροφήσει στην πορεία τους τα παλιά «τζάκια» στις λειτουργίες του κράτους και της οικονομίας της.

Ο Καναδός μαρξιστής Χένρι Χέλερ απαντώντας στις αναθεωρητικές επιθέσεις στη μαρξιστική θεωρία για την αστική επανάσταση στην Γαλλία γράφει ότι στις τρεις δεκαετίες μετά το 1789 σημειώθηκε: «μια σταθερή αύξηση της αυτοπεποίθησης αυτής της τάξης και το δυνάμωμα του ελέγχου στην πολιτική και οικονομική εξουσία. Οι νομικές, πολιτισμικές και θεσμικές αλλαγές που έλαβαν χώρα σε αυτή την περίοδο έθεσαν το πλαίσιο για τη περαιτέρω ανάπτυξη μιας καπιταλιστικής οικο-

Η Α' Εθνοσυνέλευση της Επιδάουρου (20 Δεκεμβρίου 1821 – 16 Ιανουαρίου 1822)

νομίας και κοινωνίας στο 19ο αιώνα».¹⁵

Η ελληνική αστική τάξη βάδισε στα ίδια βήματα. Ο ιστορικός Κ. Κωστής που είναι και μέλος της «Επιτροπής 2021» λέει σε μια συνέντευξή του ότι: «Αν αρκείσαι στα σχήματα της 'αστικής' επανάστασης, όπως ήθελε η μαρξιστική ανάγνωση, της 'εθνικής' ή της 'εθνικής και αστικής', όπως ήθελε ο Φίλιππος Ηλιού να το μεταφέρει, δεν νομίζω ότι μπορείς να πας πολύ μακριά».¹⁶ Ο ίδιος έχει γράψει σε ένα πολύ γνωστό βιβλίο του ότι: «Δεν θα ήταν αδόκιμο να υποθέσουμε ότι το καθεστώς προστασίας της ατομικής ιδιοκτησίας που υιοθετείται από το ελληνικό κράτος με την ίδρυσή του και παρά τις παλινωδίες που συχνά παρατηρούνται, δημιούργησε ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την οικονομική δραστηριότητα, που γίνεται ακόμα ευνοϊκότερο όσο προχωρούμε στο 19ο αιώνα».

Αυτή είναι σωστή διαπίστωση. Όμως γιατί μπόρεσε αυτό το κράτος να λει-

τουργήσει με αυτό τον τρόπο; Αν όντως η Ελλάδα του 1880 δεν είχε: «καμιά σύγκριση με το κράτος των γεωργών, βοσκών караβοκύρηδων και εμπόρων όπως ήταν την εποχή που αποβιβάστηκε ο Όθωνας στο Ναύπλιο»,¹⁷ αυτό οφειλόταν σε μια αστική τάξη που εκμεταλλεύτηκε τις ευκαιρίες που της έδωσε η Ανεξαρτησία και η μεγαλύτερη κατάκτησή της σε αυτή την πορεία ήταν το κράτος της.

Ευρώπη

Η Ελληνική Επανάσταση ξέσπασε και εξελίχθηκε σε ένα διεθνές πλαίσιο, επηρεάστηκε από αυτό και το επηρέασε. Το πλαίσιο το όριζαν καταρχήν οι σχέσεις των Μεγάλων Δυνάμεων που είχαν νικήσει το 1815 τον Ναπολέοντα (Ρωσία, Πρωσία, Αυστροουγγαρία, Αγγλία) και είχαν επιβάλλει την Παλινόρθωση του οίκου των Βουρβόνων στην Γαλλία. Είχαν συμπήξει την Ιερά Συμμαχία με σκοπό να διατηρήσου το στάτους κβο

στην Ευρώπη. Όμως, αυτή η αντεπαναστατική συμμαχία έτριζε εξαρχής.

Η Ρωσία και η Αγγλία θέλανε να μεταλώσουν την επιρροή τους στην περιοχή η κάθε μια για τους δικούς της λόγους. Η Αγγλία για την ασφάλεια και τον έλεγχο των εμπορικών οδών της και η Ρωσία για την πρόσβαση του στόλου της στην Ανατολική Μεσόγειο. Ήταν ανταγωνίστριες, χωρίς όμως να διακινδυνεύσουν ένα ευρωπαϊκό πόλεμο διαμελίζοντας την Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1820 η Γαλλία ξαναμπήκε στο «παιχνίδι». Αρχικά στην άλλη άκρη της Μεσογείου, με μια μαζική στρατιωτική επέμβαση ενάντια στους «Συνταγματικούς» της Ισπανίας το 1823. Ο γαλλικός στόλος συμμετείχε στην περίφημη Ναυμαχία του Ναβαρίνου τον Οκτώβρη του 1827 και την επόμενη χρονιά το γαλλικό εκστρατευτικό σώμα αποβιβάστηκε στην Πελοπόννησο. Μαζί με τους στρατιώτες

και τα κανόνια ήρθε και μια ολόκληρη επιστημονική αποστολή από αρχαιολόγους μέχρι βοτανολόγους. Ήταν μια πρόγευση της «εκπολιτιστικής αποστολής» της γαλλικής αποικιοκρατίας. Δυο χρόνια μετά θα ξεκινούσε η κατάκτηση της Αλγερίας με όλη τη βαρβαρότητα της «εκπολιτιστικής» αλλά κυρίως «χριστιανικής» Ευρώπης.¹⁸

Όλα αυτά είναι βέβαια λεπτομέρειες - με κάποιες ίσως δυσάρεστες πλευρές - για μια ολόκληρη σειρά άρθρων και μελετών που περιορίζουν τη διεθνή διάσταση του 1821 στην σύνδεσή του με τη φιλελεύθερη Δύση αντί της καθυστερημένης Ανατολής. Ο Αμερικάνος πρέσβης Τζέφρεϊ Πάηατ συνόψισε αυτή την αντίληψη με τη φράση: «*Η Ελληνική Επανάσταση ήταν η πρώτη φιλελεύθερη επανάσταση στην Ευρώπη*».¹⁹ Σε αυτό το αφήγημα ο Αλ. Μαυροκορδάτος, ο πολιτικός και διπλωμάτης, έχει περισσότερο βάρος από τον Ρήγα ή απ' όλους μαζί τους αγρότες και τους ναύτες που πολέμησαν στην Επανάσταση.

Πρόκειται για μια οπτική που, ξεκινώντας από το 1821 ή ακριβέστερα από το 1830, αντιμετωπίζει την ιστορία της κοινωνίας σαν μια διαδοχή πετυχημένων ή αποτυχημένων αποπειρών «εκσυγχρονισμού» ξεκινώντας από τον Ι. Καποδίστρια (μερικές φορές) και φτάνοντας στην ένταξη στην ΕΕ. Έτσι οι μαρξιστικές ερμηνείες του 1821 απορρίπτονται ως «δογματικές» ή και «λαϊκίστικες». Αλλά αυτό που μένει είναι μια εκδοχή της ιστορίας ως έργο μεγάλων ανδρών και αντανάκλαση αφηρημένων ιδεών.

Τελικά, οι φιλελεύθερες ερμηνείες της Ελληνικής Επανάστασης αφαιρώντας την ταξική πάλη από την Επανάσταση καταλήγουν να νομιμοποιούν τους «εθνικούς μύθους». Για τους φιλελεύθερους και τα τμήματα της Αριστεράς που έχουν προσχωρήσει στην αντίληψή τους πρόκειται για αναγκαία συστατικά μιας «εθνικής ταυτότητας», του «εθνικά ανήκειν» που υποτίθεται έχει αντέξει σε όλες τις δοκιμασίες και τις

περιπέτειες των τελευταίων 200 χρόνων. Αυτό που «μας κάνει Έλληνες» ενώνοντας για παράδειγμα την κ. Αγγελούδου με τις καθαρίστριες των υπηρεσιών, των σχολείων και των δήμων.

Η ταξική συνδέεται και με τη διεθνή διάσταση του 1821. Ήταν σημείο αναφοράς και συνάντησης για ποικίλα ρεύματα που είχαν γεννηθεί από το σεισμό της Γαλλικής Επανάστασης και ενέπνευσαν τους «μαχητές της ελευθερίας»²⁰ που ήρθαν να πολεμήσουν μαζί με τους συναγωνιστές τους εδώ. Στη Κήπο των Ηρώων στο Μεσολόγγι υπάρχει ένα μνημείο για τους Πολωνούς εθελοντές που έπεσαν στην πολιορκία και την Έξοδο. Ήταν κάποιοι από τους χιλιάδες Πολωνούς που πολέμησαν στις γαλλικές στρατιές του Ναπολέοντα και βρέθηκαν μέχρι την επαναστατημένη Αϊτή (και προσχώρησαν στους εξεγερμένους μαύρους σκλάβους). Αυτή η δυναμική συνεχίστηκε και στις επόμενες δεκαετίες: ο αγώνας ενάντια στο διαμελισμό της Πολωνίας θα γινόταν σημαίων επαναστατών σε πολλές χώρες, με τον Μαρξ και τον Ένγκελς στην πρώτη γραμμή. Ήταν μια συνιστώσα στο πέρασμα από τις αστικές στις εργατικές επαναστάσεις στην Ευρώπη.

Το 1924 ο Κορδάτος έγραφε για την αστική τάξη που είχε ηγηθεί της Επανάστασης του 1821 ότι «ο προοδευτικός της ρόλος προ πολλού παρήλθε». Αντίθετα, «μόνο η οργανωμένη εργατική τάξη είναι τάξη προοδευτική». Αυτή η τάξη «διά της κοινωνικής επαναστάσεως της θα γίνη όχι μόνον ο καταλύτης των οικονομικών και πολιτικών δεσμών της αλλά και ο Ελευθερωτής όλων των καταπιεζομένων μαζών». Και στην πορεία γι' αυτό το σκοπό, δεν έχει κανένα συμφέρον να αναπαράγει «θελκτικούς μύθους», δηλαδή ψέματα. Χρειάζεται αντίθετα την Αριστερά που θα επιμένει ότι η κοινωνία αλλάζει με επανάσταση της πλειοψηφίας για τα συμφέροντα της πλειοψηφίας αυτή τη φορά. ■

Σημειώσεις

1. Γ. Κορδάτος, Η Κοινωνική Σημασία της Ελλ. Επανάστασης του 1821. Α' έκδοση 1924, σελ. 3.
2. 1821 – Η δημιουργία ενός έθνους-κράτους. Μεταίχιο 2018. Βλέπε και τη βιβλιοκριτική του Κ. Πίτα στο Σοσιαλισμός από τα Κάτω Νο 133. (Μάρτης-Απρίλης 2019), <https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1134>
3. «Γιατί γιορτάζουμε το 1821»: παρουσίαση, έρευνα, αρχισυνταξία Μ. Κασιμίν, Π. Τζανετάκος. Μπορείτε να το παρακολουθήσετε στο Ertflix, <https://www.ertflix.gr/ellinika-docs/giati-21-12-erotimata-epi-giati-giortazoyme-to-1821/?series=1821-i-elliniki-epanastasi>
4. Ν. Θεοτοκάς, «1821: Όταν οι επαναστάτες γκρέμισαν τον μόνο κόσμο που μπορούσε να τους χωρέσει», στο Α. Λιάκος (επιμ.) Διακόσια Χρόνια Ιστορίας Η δημοκρατική παράδοση, 14+1 κείμενα, Θεμέλιο 2021, σελ. 24.
5. Π. Γκαργκάνας, «Η κοινωνία αλλάζει με επαναστάσεις» στο Το 1821 και οι Αστικές Επαναστάσεις, Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο 2021, σ.σ. 17-18.
6. Χριστίνα Κουλούρη, Φουσαντέλες και χλαμύδες – Ιστορική μνήμη και εθνική ταυτότητα 1821-1930, Αλεξάνδρεια 2020, σ.σ. 159-60. Όμως, υπήρχαν και τότε «χούλιγκαν της ιστορίας» όπως ο ριζοσπάστης Π. Πανάς που απάντησαν με σατυρικούς στίχους στις μυθολογίες του Βαλαωρίτη.
7. Γιάννης Κορδάτος, Ιστορία της νεώτερης Ελλάδας, том Δ' (1860-1900), 20ος αιώνας, 1958, σελ. 413.
8. Κ. Μαρξ, Η 18η Μηνιαία του Λουδοβίκου Βοναπάρτη. Το απόσπασμα στο 1821 και οι Αστικές Επαναστάσεις, σ. 21.
9. Το 1821... ό.π. σελ. 55. Για μια πιο συστηματική ανάλυση της «εθνογένεσης» και των θεωριών που έχουν αποπειραθεί να την ερμηνεύσουν βλέπε Κρις Χάρμαν, Μαρξισμός και Εθνικισμός, Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο 2018.
10. Ο.π., σ.σ. 57-8.
11. Συνήθως οι πιο «περιβιαρικοί» και λιγότερο πετυχημένοι.
12. Το 1821... ό.π., σελ. 78, Κορδάτος, ό.π., σελ. 64.
13. Αναφέρεται στο Σοφία Λαΐου - Μαρίνος Σαρηγιάννης, Οθωμανικές αφηγήσεις για την ελληνική επανάσταση. Από τον Γιουσούφ Μπέη στον Αχμέτ Τζεβνέτ Πασά, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών 2019, σελ. 143.
14. Άπαντα Κολοκοτρώνη, Τόμος Ι. Μέρμηγκα 1877, σελ. 306.
15. Henry Heller, The Bourgeois Revolution in France, 1789-1815, Berghahn Books 2009, σελ. 1.
16. Κώστας Κωστής, «Επικίνδυνο να καταγγέλλεις το αφήγημα του '21 ως "στημένο"», Τα ΝΕΑ 25/3/2021, <https://www.tanea.gr/2021/03/25/interviews/kostas-kostis-epikindyno-na-kataggelleis-to-afigima-tou-21-os-stimeno/>
17. Του ίδιου, Τα Κακομαθημένα Παιδιά της Ιστορίας – Η διαμόρφωση του νεοελληνικού κράτους 18ος-21ος αιώνας, Πόλις 2013, σ.σ. 404 και 392.
18. Την σύνδεση αυτή την κάνει ο Γιάννης Κοτσώνης, Η Ελληνική Επανάσταση και οι Αυτοκρατορίες – Η Γαλλία και οι Έλληνες 1797-1830, Αλεξάνδρεια 2020, σελ. 135.
19. <https://www.greece2021.gr/arthro/5137-tz-paiat-i-proti-fileleytheri-epanastasi-stin-evropi/>
20. Από τον τίτλο του βιβλίου της Α. Καρακατσούλη που παρουσιάζει η Σ. Πανίδου σε αυτό το τεύχος.

Βιβλιοκριτική

1905

Λέων Τρότσκι

472 σελίδες, 15 €

Εκδόσεις Ένεκεν

Το κλασικό βιβλίο του Τρότσκι «1905», που κυκλοφορεί για πρώτη φορά στα ελληνικά, από τις εκδόσεις «ΕΝΕΚΕΝ», είναι ένα πολύτιμο βιβλίο για όλες και όλους σήμερα παλεύουν ενάντια στο καπιταλισμό.

Η επανάσταση του 1905 σηματοδότησε όχι μόνο την επιστροφή της Επανάστασης στην Ευρώπη, σχεδόν 35 χρόνια μετά την ήττα της Παρισινής Κομμούνας, αλλά και τη γέννηση της σύγχρονης εργατικής Επανάστασης.

Ο Τρότσκι ήταν, ίσως, ο σημαντικότερος πρωταγωνιστής αυτής της επανάστασης.

«Στην επανάσταση που η ιστορία θα βάλει το ξεκίνημά της στη χρονιά 1905, το προλεταριάτο για πρώτη φορά μπήκε μπροστά με το δικό του λάβαρο και στο όνομα των δικών του σκοπών... Μετά την 9η του Γενάρη η επανάσταση έδειξε ότι είχε κατακτήσει την συνείδηση των εργαζόμενων μαζών. Στις 14 Ιούνη, με την εξέγερση στο κατάστημα του Θωρηκτού Ποτέμκιν, η επανάσταση έδειξε ότι μπορούσε να μετατραπεί σε πραγματική, υλική δύναμη. Με την απεργία του Οκτώβρη έδειξε ότι μπορούσε να αποδιοργανώσει τον αντίπαλο, να παραλύσει την θέλησή του και να τον καταδικάσει σε ολοκληρωτική ταπείνωση. Τέλος, οργανώνοντας εργατικά συμβούλια σε ολόκληρη τη χώρα, η επανάσταση έδειξε ότι ήταν σε θέση να δημιουργήσει όργανα εξουσίας».

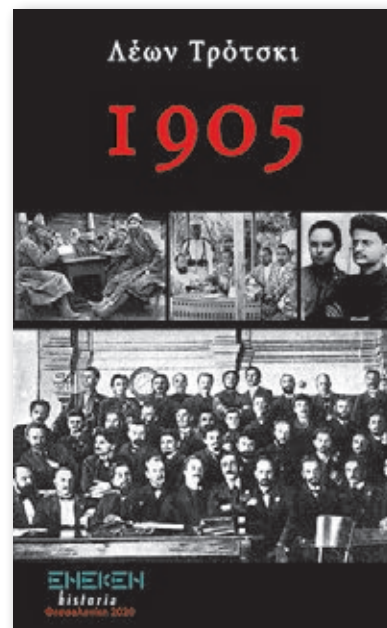
Στις 3 Γενάρη του 1905 ξέσπασε

απεργία σε ένα μόνο εργοστάσιο αλλά μέχρι τις 7 Ιανουαρίου η απεργία είχε εξαπλωθεί ήδη σε 140.000 εργάτες. Ο παπάς Γκαπόν αναλαμβάνει την πρωτοβουλία να οργανώσει μια διαδήλωση, την Κυριακή 9 Ιανουαρίου, με σκοπό «να ακούσει και να ικανοποιήσει ο Τσάρος τα δίκαια αιτήματα του φτωχού λαού». Τα «δίκαια αιτήματα» ήταν, όμως, πολύ προωθημένα: αμνηστία, πολιτικές ελευθερίες, διαχωρισμό εκκλησίας και κράτους, δώρη εργασία, αυξήσεις στο μεροκάματο, σταδιακή μεταβίβαση της γης στο λαό, αλλά και, σύγκληση Συντακτικής Συνέλευσης με καθολική και ισότιμη ψηφοφορία και τερματισμός του πολέμου με την Ιαπωνία.

Εκατοντάδες χιλιάδες απεργοί εργάτες με τις οικογένειες τους ξεκίνησαν μία ειρηνική διαδήλωση κρατώντας ένα μεγάλο λευκό λάβαρο με το σύνθημα: «Οι στρατιώτες δεν πυροβολούν τον λαό». Όταν η πορεία πλησίαζε στα Ανάκτορα «οι στρατιώτες πυροβόλησαν τον λαό».

Η «Ματωμένη Κυριακή» πυροδότησε μία Επανάσταση με όπλο την μαζική απεργία. Για πρώτη φορά στην ιστορία οι μαζικές απεργίες των εργατών ήταν κεντρικές για μια Επανάσταση.

Το 1905 είχαμε πάνω από 23 εκατομμύρια ημέρες απεργίας σε όλη την Ρωσία. Ο Τρότσκι περιγράφει τα γεγονότα ως εξής: «Στην απεργία συμμετείχαν περίπου 1.000.000 άντρες και γυναίκες. Για σχεδόν δύο μήνες, χωρίς κανένα σχέδιο και σε μερικές περιπτώσεις χωρίς καν να προβάλλει κανένα συγκεκριμένο αίτημα, σταματώντας και ξαναξεκινώντας, υπάκουη μόνο στο ένστικτο της αλληλεγγύης, η απεργία κατάφερε να κυριαρχήσει σε όλη τη χώρα... από επάγγελμα σε επάγγελμα, από

εργοστάσιο σε εργοστάσιο, από πόλη σε πόλη η δουλειά σταματάει. Το προσωπικό των σιδηροδρόμων λειτουργεί σαν ο πυροκροτητής της απεργίας. Οι σιδηροδρομικές γραμμές είναι τα κανάλια κατά μήκος των οποίων η απεργία εξαπλώνεται σαν επιδημία. Οικονομικά αιτήματα προβάλλονται και ικανοποιούνται ολικώς ή μερικώς, σχεδόν αμέσως».

Η Επανάσταση έφερε σαρωτικές αλλαγές στη συνείδηση της εργατικής τάξης. Ο Τρότσκι το ονόμασε «αυτό το άλμα κίνησης ιδεών και παθών». Τον Ιανουάριο οι εργάτες πίστευαν ότι μπορούσαν να ζητήσουν από τον Τσάρο να ικανοποιήσει τα αιτήματά τους, στη συνέχεια ότι έπρεπε να δείξουν με τις απεργίες τη δύναμη τους στο Τσάρο και έτσι θα κερδίζανε κάτι από αυτόν, στη συνέχεια ότι για να κερδίσουν τα αιτήματά τους θα έπρεπε να ανατραπεί ο Τσάρος και παράλληλα στον

αγώνα για την κατάληψη της εξουσίας ήταν αναγκαία η δημιουργία νέων μορφών οργάνωσης.

Έτσι γεννήθηκε, τον Οκτώβριο του 1905, το Σοβιέτ των Εργατικών Αντιπροσώπων της Πετρούπολης. Μέχρι τα μέσα Νοέμβρη ο αριθμός των αντιπροσώπων είχε φτάσει τους 562, συμπεριλαμβανομένων 6 γυναικών, που αντιπροσώπευαν 147 εργοστάσια, 34 εργαστήρια και 16 εργατικά συνδικάτα.

«Το καθήκον του Σοβιέτ δεν ήταν να μεταμορφωθεί σε μια παρωδία κοινοβουλίου, ούτε να οργανώσει μια ίση εκπροσώπηση των συμφερόντων των διαφορετικών κοινωνικών ομάδων. Το καθήκον του ήταν να ενοποιήσει τον επαναστατικό αγώνα του προλεταριάτου... κανένας δεν μπορεί να αμφισβητήσει ότι το Σοβιέτ αντιπροσώπευε τα συμφέροντα ολόκληρου του προλεταριάτου».

Μετά τον Οκτώβριο η επανάσταση ήρθε άμεσα αντιμέτωπη με την ισχύ του κράτους. «Μία παρατεταμένη συνύπαρξη ήταν αδύνατη. Η σύγκρουση που θα ακολουθούσε βρισκόταν, από την αρχή κιόλας, στον πυρήνα της μισό-νίκης του Οκτώβρη... Τι έμενε λοιπόν στο Σοβιέτ για να κάνει; ... Το Σοβιέτ δεν μπορούσε να κάνει τίποτα άλλο από το να αναγνωρίσει ότι η σύγκρουση στο άμεσο μέλλον ήταν αναπόφευκτη. Και δεν μπορούσε να επιλέξει καμιά άλλη ταχτική από τις προετοιμασίες για σύγκρουση».

Σ' αυτή τη σύγκρουση το τσαρικό καθεστώς, με την υποστήριξη της αστικής τάξης και των φιλελεύθερων, νίκησε, στρατιωτικά, την Επανάσταση. «Το αποτέλεσμα της σύγκρουσης του Δεκέμβρη μπορεί να εξηγηθεί... από το αποφασιστικό γεγονός ότι οι δυνάμεις της αντίδρασης αποδείχτηκαν μεγαλύτερες από τις δυνάμεις της επανάστασης... αν η ήττα του προλεταριάτου τον Δεκέμβρη οφειλόταν στην ανεπάρκεια δυνάμεων, δεν συνίσταται το σφάλμα της ακριβώς στο γεγονός ότι το Σοβιέτ, ενώ δεν ήταν αρκετά δυνατό για να κερδίσει, αποδέχτηκε την μάχη; ... αν οι στρατοί εμπλεκόνταν σε μάχες μόνο

όταν είναι βέβαιη η νίκη δεν θα υπήρχαν καθόλου μάχες σε αυτόν τον κόσμο. Το αποτέλεσμα μιας επαναστατικής σύγκρουσης δεν μπορεί ποτέ να προβλεφτεί από κάποιο προκαταβολικό υπολογισμό δυνάμεων. Αν μπορούσε, η ταξική πάλη θα είχε αντικατασταθεί, χρόνια τώρα, από τη λογιστική».

Μέχρι που μπορούσε να φτάσει η εργατική τάξη την Επανάσταση;

Οι Μενσεβίκοι, επειδή έβλεπαν την Επανάσταση ως «αστική», υποστήριζαν ότι η εργατική τάξη πρέπει να προχωρήσει τόσο όσο να μην σπάσει την αναγκαία συμμαχία με τους «φιλελεύθερους» αστούς για έναν «κανονικό» καπιταλισμό όπως στη Δύση.

Στον αντίποδα, ο Λένιν και οι Μπολσεβίκοι δεν είχαν καμιά εμπιστοσύνη στους «φιλελεύθερους» αστούς και να πάλευαν ώστε οι εργάτες να ανατρέψουν το καθεστώς και να πάρουν (μαζί με την αγροτιά) την εξουσία. Όμως, η Επανάσταση δεν θα ήταν σοσιαλιστική αλλά «δημοκρατική» με στόχο «δικτατορία εργατών – αγροτιάς». Για τον Λένιν: «Ο βαθμός της οικονομικής ανάπτυξης της Ρωσίας (μια αντικειμενική συνθήκη) και ο βαθμός της ταξικής συνείδησης και η οργάνωση των ευρέων μαζών του προλεταριάτου (μια υποκειμενική κατάσταση που είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την αντικειμενική κατάσταση) κάνει την άμεση και πλήρη χειραφέτηση της εργατικής τάξης αδύνατη». Όμως, ο Λένιν επέδειξε ότι μπορεί να μαθαίνει μέσα από εμπειρία της ίδιας της επανάστασης. Τον Σεπτέμβριο του 1905 υποστήριξε ότι: «από τη δημοκρατική επανάσταση θα πρέπει αμέσως και σύμφωνα με το μέτρο της δύναμής μας, της δύναμης της ταξικής συνείδησης και του οργανωμένου προλεταριάτου, να αρχίσουμε να περνάμε στη σοσιαλιστική επανάσταση. Υποστηρίζουμε την αδιάκοπη επανάσταση. Δεν θα σταματήσουμε στη μέση».

Ο Τρότσκι έδωσε την δική του απάντηση με τη θεωρία της «Διαρκούς Επανάστασης».

«Ο 19ος αιώνας δεν έχει περάσει μάταια», έγραφε. Η τεράστια επέκταση

του καπιταλιστικού συστήματος κατά τον προηγούμενο αιώνα απέκλειε την απλή επανάληψη των αστικών επαναστάσεων. Ξεκινώντας από το γεγονός ότι η Ρωσία δεν αναπτύχθηκε μεμονωμένα από τους πιο προηγμένους γείτονές της, αλλά υπό στρατιωτική πίεση από αυτούς, ανέλυσε τις «ιδιαιτερότητες» της ρωσικής ιστορίας και της κοινωνίας. Η ρωσική βιομηχανία προέκυψε από τις ενέργειες του τσαρικού κράτους σε συνεργασία με το ξένο κεφάλαιο. Έτσι, ένα απολυταρχικό κράτος ηγεμονεύει μιας αδύναμης εγχώριας αστικής τάξης και μίας εξαιρετικά συγκεντρωμένης σύγχρονης εργατικής τάξης στα γιγάντια εργοστάσια της Πετρούπολης, της Μόσχας και της Βαρσοβίας.

Όπως και ο Λένιν, ο Τρότσκι υποστήριξε ότι, αντιμέτωπη με μια αστική τάξη που φοβόταν την επανάσταση από κάτω περισσότερο από τον Τσαρισμό, η εργατική τάξη έπρεπε να αγωνιστεί για να πάρει την εξουσία. Εκεί που ο Τρότσκι διαφωνούσε με τον Λένιν, όταν η εργατική τάξη πάρει την εξουσία, ήταν σε δύο πράγματα.

Πρώτον, ότι η εργατική τάξη θα πρέπει να ήταν ηγεμονική έναντι της αγροτιάς. Οι αγρότες δεν έχουν την εσωτερική ενότητα για να ενεργήσουν ως ανεξάρτητη δύναμη. «Το προλεταριάτο στην εξουσία θα σταθεί μπροστά στους αγρότες ως την τάξη που τους χειραφέτησε». Και δεύτερον, ότι η εργατική τάξη θα αναγκαζόταν να υπονομεύσει τον καπιταλισμό γιατί η πολιτική της κυριαρχία θα ήταν ασυμβίβαστη με την οικονομική εκμετάλλευσή της. «Την επόμενη μέρα της ανατροπής του τσαρισμού... τι θα έκαναν οι καπιταλιστές αν η νέα εξουσία έπαιρνε μέτρα στήριξης των ανέργων βάζοντας χέρι στα κέρδη τους; ... Και τι θα απαντήσει η εργατική τάξη που θα έχει ανατρέψει τον τσαρισμό με το όπλο στο χέρι; Δεν θα επιβάλλει το άνοιγμα των εργοστασίων με την κρατικοποίησή τους; Όμως, αυτό δεν ανοίγει το δρόμο για το σοσιαλισμό; Φυσικά και τον ανοίγει. Τι άλλο προτείνετε;»

Τέλος, ο Τρότσκι βλέπει τον καπιταλισμό σε παγκόσμια κλίμακα για να πει ότι οι υλικές προϋποθέσεις για τον σοσιαλισμό υπήρχαν ήδη και ταυτόχρονα να προσθέσει ότι: «χωρίς την άμεση υποστήριξη του ευρωπαϊκού προλεταριάτου, η εργατική τάξη της Ρωσίας δεν θα μπορούσε να παραμείνει στην εξουσία και να μετατρέψει την προσωρινή της κυριαρχία σε μια διαρκή επανάσταση».

Το μεγαλείο της σκέψης του Τρότσκι ήταν ότι αντιλήφθηκε τον τρόπο με τον οποίο η εσωτερική δυναμική της αστικής επανάστασης στη Ρωσία θα έθετε το προλεταριάτο στην εξουσία, αλλά και πώς, όταν θα ήταν στην εξουσία, θα πρέπει να γκρεμίσει όλα τα εμπόδια για την οικονομική του κυριαρχία. Στη συνέχεια, η μοίρα του θα συνδεόταν με τη διεθνή Επανάσταση.

Ο Λένιν είχε δίκιο όταν έλεγε ότι το 1905 ήταν η «γενική πρόβα» για το 1917.

Γιώργος Ράγκος

«Μαχητές της Ελευθερίας» και 1821 – Η Ελληνική Επανάσταση στη διεθνή της διάσταση

Άννα Καρακατσούλη

344 σελίδες, 25 €

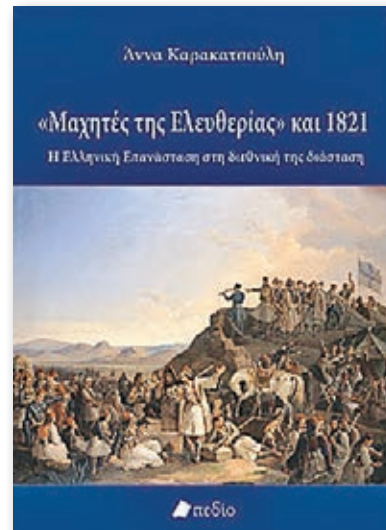
Εκδόσεις Πεδίο

Η ιστορικός Άννα Καρακατσούλη μας δίνει τη διεθνή διάσταση της Ελληνικής Επανάστασης του 1821, εντάσσοντάς την στο μεγάλο επαναστατικό κύμα που εκδηλώνεται την ίδια περίοδο στην Ευρώπη με επίκεντρο τη λεκάνη της Μεσογείου και στη Λατινική Αμερική με τους πολέμους της ανεξαρτησίας. Η ελληνική επανάσταση βγήκε από την ίδια μήτρα με τις υπόλοιπες επαναστάσεις της εποχής της, τα ιδεώδη της Γαλλικής Επανάστασης.

Απορρίπτει εξ αρχής το μύθευμα για τη «μοναδικότητα» της Ελληνικής Επανάστασης: «Μία πιθανή ένσταση για

την ένταξη της Ελληνικής Επανάστασης του 1821 στο επαναστατικό κύμα εγείρεται από τον πρωτεύοντα ρόλο του εθνικοαπελευθερωτικού της χαρακτήρα, που θέτει διαφορετικές προτεραιότητες και τοποθετεί τις φιλελεύθερες διεκδικήσεις σε δεύτερο πλάνο... Όμως, όπως εύστοχα αναφέρει ο Βασίλης Κρεμμυδάς, “για τον ελληνοισμό των αρχών του 19ου αιώνα, υπόδουλο και παροικιακό, το ερώτημα για την απελευθέρωση των κοινωνικών δυνάμεων δεν μπορούσε παρά να υποκατασταθεί από το αίτημα για εθνικό κράτος”. Η αντίδραση στην έκδηλη αδυναμία της οθωμανικής πραγματικότητας να ανταποκριθεί στις ανάγκες και τις προσδοκίες των αναπτυσσόμενων οικονομικών δραστηριοτήτων των Ελλήνων συνδύαστηκε χρονικά και οργανικά με την ανάπτυξη του εθνικού αιτήματος υπό την επίδραση του κινήματος του Νεοελληνικού Διαφωτισμού. Εύλογα, η προοπτική δημιουργίας ανεξάρτητου εθνικού κράτους κατά τα δυτικά πρότυπα τέθηκε ως απαραίτητη προϋπόθεση για την εξασφάλιση ενός σύγχρονου φιλελεύθερου κοινωνικού και οικονομικού περιβάλλοντος».

Αυτή η διάσταση κοινωνικών και εθνικών εξεγέρσεων δεν υπήρχε φυσικά ούτε στο σύμπαν της Ευρώπης της Παλινόρθωσης, όπου καμιά επαναστατική διαδικασία δεν εθεωρείτο νόμιμη. Όσοι ευελπιστούσαν, μας λέει η ιστορικός, να προκαλέσουν την ευμενή αντιμετώπιση της ελληνικής επανάστασης από τις Μεγάλες Δυνάμεις με το επιχείρημα ότι η ελληνική διέφερε από τις υπόλοιπες επαναστάσεις, γιατί εμπνεόταν από το όραμα της εθνικής απελευθέρωσης, προσγειώθηκαν εξ αρχής. Ο Βρετανός υπουργός Εξωτερικών Castlereagh το εκφράζει με απόλυτη σαφήνεια: «Η εξέγερση στην Ευρωπαϊκή Τουρκία, όσον αφορά την οργάνωση, τους σκοπούς, την επίδραση και τις εξωτερικές της σχέσεις, δεν διαφέρει καθόλου από τα κινήματα στην Ισπανία, την Πορτογαλία και την Ιταλία· όποια άποψη και αν έχετε για την τουρκική δύναμη, τουλάχιστον είναι απαλλαγμένη από τον

επαναστατικό κίνδυνο. Η υπόθεση των Ελλήνων είναι βαθιά και αναπότρεπτα μολυσμένη από αυτόν».

Η μελέτη της Καρακατσούλη, τεκμηριωμένη με ένα πολυποικίλο αρχαιολογικό υλικό, έρχεται να προστεθεί σε μια πλούσια διεθνή συζήτηση και ιστορική έρευνα, που σημείο εκκίνησής της αποτελεί η εμβληματική Εποχή των Επαναστάσεων (1962) του Eric Hobsbawm και το θεωρητικό πλαίσιο που έβαλε ο μεγάλος ιστορικός. Σύμφωνα μ' αυτό, η επικράτηση των δυνάμεων της Παλινόρθωσης, η Ιερή Συμμαχία και η απόφαση του Συνεδρίου της Βιέννης το 1815 να γυρίσει πίσω το «ρολόι της Ιστορίας», επιβάλλοντας εκ νέου τον αυταρχισμό του 18ου αιώνα, λειτούργησαν καταλυτικά στη δυναμική αντίδραση των υποστηρικτών των φιλελεύθερων ιδεών και της κληρονομιάς της Γαλλικής Επανάστασης και στη δημιουργία μιας «Φιλελεύθερης Διεθνούς».

Βάζοντάς μας στη συζήτηση που προέκυψε από αυτό το αρχικό σκεπτικό, στους προβληματισμούς, στις διαφωνίες και στις συνθέσεις, η Καρακατσούλη μας μεταφέρει στην άλλη Ευρώπη, αυτή των αντιστάσεων, όπου οι άνθρωποι, ως άτομα και ως συλλογικότητες, με τις πολιτικές επιλογές τους, τις ιδέες και τις πρακτικές τους, συγκρούονται ή συνεργάζονται, δημιουργώντας έτσι το ιστορικό τους παρόν. Με τον τρόπο αυτό διαπιστώνει τις αμφίδρο-

μες επιρροές των επαναστατικών κινημάτων – σε ιδεολογικό αλλά και σε πρακτικό επίπεδο – και τη συσπείρωση της, με ή χωρίς εισαγωγικά, Αριστεράς της εποχής εκείνης.

Οι επαναστατικές αδελφότητες (οργανώσεις – εταιρείες), που δημιουργούνταν η μια μετά την άλλη σ' όλη την Ευρώπη, λειτουργούσαν ως ένα άτυπο πανευρωπαϊκό, ως ένα βαθμό και διεθνές, επαναστατικό δίκτυο, που συνέβαλε στην οργάνωση και υποστήριξη των επαναστατικών διαδικασιών των αρχών του 19ου αιώνα και στόχευε στη μεταξύ τους διασύνδεση. η ιστορικός παρακολουθεί κυρίως τις διεργασίες που συντελούνταν στα «μεσογειακά παράλληλα» της ελληνικής επανάστασης, την Ιταλία και την Ισπανία, τις συνωμοτικές επαφές των μελών της Φιλικής Εταιρείας για πολιτικές συμπράξεις με την ιταλική καρμποναρία και τους ισπανούς εξεγερμένους και στο «Λονδίνο – κέντρο» των διεθνών επαναστατικών συγκλίσεων, στο Λονδίνο της μεγαλύτερης εργατικής τάξης της εποχής και των αντιστάσεων της.

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο των επαναστατικών διεργασιών προσεγγίζει και τον Φιλελληνισμό, δηλαδή κυρίως ως έκφραση ενός διεθνικού ριζοσπαστικού φιλελευθερισμού και όχι ως απόρροια «θαυμασμού του αρχαιοελληνικού πνεύματος». Εστιάζοντας τελικά στη μάχιμη πολιτική διάσταση του φιλελευθερισμού, η ιστορικός βάζει στο μικροσκόπιο της τους φιλέλληνες μαχητές, αυτούς δηλαδή που έρχονται στο «πεδίο Ελλάδα» για να συμμετέχουν στα πολεμικά μέτωπα της επανάστασης.

Οι «μαχητές της ελευθερίας», συμμετέχοντας στους κοινωνικούς και εθνικούς αγώνες της εποχής, γίνονται οι δίαυλοι που επικοινωνούν τα φιλελεύθερα ιδεολογικά ρεύματα και που στρατεύονται, με την κυριολεκτική σημασία της λέξης, στις επαναστατικές διαδικασίες ανά τον κόσμο. Καθώς η ελληνική επανάσταση θεωρείται από αυτούς τους διεθνικούς μαχητές ως εκδήλωση του κοινού αγώνα για την ελευθερία και την αποτίναξη της τυραννικής καταπίε-

σης, την περιλαμβάνουν στους προορισμούς τους.

Ιταλοί επαναστάτες, που προσδοκούν ως ανταπόδοση τη συμμετοχή ελληνικού εκστρατευτικού σώματος στη συνέχιση του δικού τους αγώνα. Ιδεολόγοι γερμανοί φοιτητές, λάτρεις μεν του αρχαιοελληνικού πολιτισμού ως γεννήτορα των φιλελεύθερων ιδεών του Διαφωτισμού, αλλά που έρχονται και για να εκπαιδευτούν, ευελπιστώντας σε μια αντίστοιχη εξέγερση ενάντια στην απολυταρχία της χώρας τους. Φιλελεύθεροι στρατιωτικοί καριέρας, με χοντρούς φακέλους «κοινωνικών φρονημάτων», συχνά κνηνημένοι στις χώρες τους, που απ' το στρατό του Μπολιβάρ, στους ισπανούς guerillas και στα κλέφτικα σώματα του Μοριά, επιβιώνουν προσφέροντας τις πολεμικές τους γνώσεις σε κάθε εξέγερση που εναντιώνεται στο status quo. Για όλους «*οι εξεγέρσεις της δεκαετίας του 1820 ... υπηρετούσαν συνολικά τη γενική ιδέα της ελευθερίας χωρίς να δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στις ειδικές εθνικές διεκδικήσεις των εξεγερμένων*».

Ποιο ρόλο, τελικά, έπαιξε ο Φιλελληνισμός στη νικηφόρα έκβαση της επανάστασης; Αν επικεντρώσουμε, λέει η ιστορικός, στα αποτελέσματα της πολεμικής σύμπραξης μαχητών εκπαιδευμένων στο συμβατικό πόλεμο των δυτικών στρατών με τα κλέφτικα σώματα, αυτά είναι μηδαμινά. Οι, ας τις πούμε, πολιτισμικές ασυμβατότητες κατέληξαν σε αζεπέραστες δυσκολίες συνεννόησης στα πεδία των μαχών.

Συνεπώς, τη συμβολή του Φιλελληνισμού πρέπει να την αναζητήσουμε όχι στο στρατιωτικό αλλά στο πολιτικό πεδίο. Στο ότι, διεγείροντας, εξαπλώνοντας και κρατώντας σε συνεχή εγρήγορση τα φιλελεύθερα αισθήματα της διεθνούς κοινής γνώμης, συνέβαλε στο να γίνει η μοναδική επανάσταση της περιόδου που δεν κατόρθωσαν να τη σταματήσουν οι δυνάμεις της Παλιγόρθωσης. Η διευρυμένη αυτή συμπαράσταση πρόσφερε τον απαραίτητο (ιστορικό) χρόνο για να αλλάξουν οι διεθνείς ισορροπίες και να μεταβληθεί το

διεθνές περιβάλλον θετικά ως προς το ενδεχόμενο δημιουργίας ενός ανεξάρτητου ελληνικού κράτους.

Ο επαναστατικός Φιλελληνισμός θα υπερκεραστεί τελικά από άλλες διεργασίες και συγκλίσεις. Ο χώρος που μεταφερόμαστε είναι και πάλι το Λονδίνο, αλλά το Λονδίνο των χρηματαγορών. Εκεί, όπου το 1823 θα δημιουργηθεί, με καθυστέρηση σε σχέση με τις υπόλοιπες φιλελληνικές οργανώσεις στην ηπειρωτική Ευρώπη, η Ελληνική Επιτροπή του Λονδίνου, που τα μέλη της «*(υ)πολόγιζαν μάλλον τις επενδυτικές ευκαιρίες σε συνδυασμό με το όραμα οικοδόμησης ενός νέου κράτους, όπου η Ελλάδα αντιμετωπιζόταν ως ένα πρόσφορο πεδίο εφαρμογής φιλόδοξων κοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών μεταρρυθμίσεων*».

Στο Λονδίνο θα διαδραματιστούν οι πολιτικές και επιχειρηματικές δοσοληψίες με τους έλληνες ιθύνοντες, οι ιδιωτικές δοσοληψίες που θα δρομολογήσουν, τελικά, και την επίσημη αλλαγή της πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων για τη δημιουργία αυτού του νέου κράτους στην άκρη της Ν.Α. Ευρώπης - επί της ουσίας, θα οδηγήσουν σε μια συνθετότερη ή λιγότερο κάθετη προσέγγιση του Ανατολικού Ζητήματος.

Με την Ελληνική Επανάσταση του 1821 οι επώνυμοι πρωταγωνιστές της πραγμάτωσαν την «προοπτική δημιουργίας ανεξάρτητου εθνικού κράτους κατά τα δυτικά πρότυπα». Στις σελίδες του βιβλίου διαπιστώνουμε και αρκετές από τις αιτίες, εντόπιες και διεθνείς, που σ' αυτό το νέο αστικό κράτος, τελικά, «*οι ριζοσπαστικές διεκδικήσεις παραμερίζονται, τα δημοκρατικά Σύντάγματα μένουν θεωρητικά κείμενα, οι σχέσεις με τις φιλελεύθερες επαναστάσεις της δεκαετίας του 1820 αδρανούν*». Και ίσως, διαβάζοντάς το, βιώνουμε και λίγη απ' την απογοήτευση όχι των γνωστών και με ονοματεπώνυμο, μα των πολλών και άγνωστων ντόπιων αγωνιστών και των διεθνικών τους αλληλέγγων.

Σταυρούλα Πανίδου